

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23866
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	4
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 4

ANGULAR
TO
APPRISE

angular adj साश्र MW.

angustifolia, Typha. See Typha

a.

(also applied contemptuously to a man)

animal n पशु m (w.l. पशु?) U 4. 54 —
and any amphibiousa. 55

सत्त्वः, सत्त्वम् M, MBh, etc — (also a bird) तिर्यग्च
m n M 5.40, 12.57, Yajñ, MBh, etc, तिर्यग्जाति m Kāṇḍ,
तिर्यग्गतिमतिन् n MBh 14.1138, तिर्यग्गत mfn R (L) 7.110.19,
तिर्यग्जनः Bh 2.7.46, तिर्यग्योनः M 7.149, तैर्यग्योनः M 7.150, Suśr 6.39, तैर्यग्योनि mfn MBh 5.97.6 —
जीवि m — प्रकृति L — प्रजा (वृक्ष इति) — प्राणकः
Kārand — ('Sprung from low origin') वियोनिज mfn
MBh — संसारिन् m Śāntiś, Mālati, HParis. —
वाहनम् Kathās 21.30.

abstaining from ^{animal} ~~animal~~ food.

मांसपरिवर्जनम् Mn 5.34 ~~animal~~

(~~amphibious animal~~) निर्यज्ञं

~~m n Mn 5.40, 12.57, Yājñ. MBh~~

~~etc~~ the ^aanimal and Soma

sacrifices पशुसोमाः m pl ✓

Mn 11.27 an ^aanimal belonging

to the class of Bhūmi-sayas

^{any a. consecrated to a deity} देवपशु m Mn
काकुलीमृगः Car. 1.27 / the ^aanimal.

creation निर्यज्ञेनि Mn 4.200, MBh 13, R 7, etc

an a. fit for sacrifice सवनीयपशु m BHP,
~~वाल्मीकिय~~ ~~कुम्भ~~, (वाल्मीकियकुम्भ)

~~an animal for riding~~ उपवाहकः

~~was used~~ an animal for sacrifice

यज्ञपशु m BHP an animal kept
for pleasure क्रीडाभृगः R 5.20.

12, BHP 6.2.37 / a. animal
 , (a jackal)

deceiver मृगधूतः, मृगधूतकः L
 , (hunting leopard)

animal-destroyer मृगान्तकः L.

animal food मांसाहारः m w

an animal living in holes

शाण्डिकः Car (प.र. शाण्डिकः), ~~वा~~

~~animal~~ || स्वभ्रातिर्बन्धु m Subh.

~~an animal living in the earth~~

मूशयः ~~Car~~ ^a animal nature तिर्यक्ता

Rajat 3.448, तिर्यक्त्वम् Mn 12.40

268, Yājñ 3, MārkP, Rajat

^a animal nature as a punishment
for evil deeds तिर्यङ्-निरयः MBh

3.12626 ^a an animal of the

Bhūmīśaya class चित्तुटः, चित्तुडः

Car 1.27, 32 चित्त्वति m GopBr
any a. of the lowest organisation जन्तु m Mn 6.68f, MBh 14.1136,
Sutr, n HYog 3.53, Subh a.
1.2.7 an animal sacrifice

पश्चिन्या KatySr

~~I~~ पशुयज्ञः VP, पशुयागः W/-पशुहव्यम्

Mn 4.28 — मेधः VS, Br, Śr, MBh,

etc.

4 II पशु m AitBr, BhP — पशुबन्धः

AV, etc, + पदविज्या kṛtyā
 (the animal soul combined with
 the qualities of man पुङ्गवजन्तुजीवः)

Tattvas the animal sphere

सत्त्वधातु म् vajracch an animal

struck with a poisonous weapon

कल्मशः L an a. that gives milk
~~the animal that gives~~

~~मिल्क दोहम्~~ यज्ञे 2.177, an

~~animal that stings with the~~

~~tail (as a scorpion) मृगविष~~

(N. of path by which priests at end of Savana leave
 sacred place to attend to bodily wants)

~~mṛga~~ ^{an} animal track मृगतथिम्

Sṛṣ an animal which is fit-

~~to be chosen as a secondary~~
~~victim अनुसूतम्.~~ the ~~animal~~ ^a which
 produces the red dye लक्ष्म मव
 the ~~animal~~ ^a with a hand (i.e. with
 a trunk, ^(an elephant) हरिण मव (with मृग)
 (wild boar, hyena or snake)
 an ~~animal~~ ^a with tusks, दाहि ~~दाहि~~
 m Mn, fājñ, mBh, etc any ~~any~~ ^{any}

anything belonging to a sacrificial a. पशुवत् मन्त्र an

aquatic a. शंडो m L and in an animal

पशुवत् Gaut born of an animal

नियग्योनि f w born by an animal

• नियम मन्त्र Mn 10.72 a class
of animals पशुमेव मन्त्र coming
from the animal called Rohita

रोहित मन्त्र (ई) n Susr connected

with animal sacrifice सपशु
मन्त्र kätysr (also सपशुक kätysr

Sch. Connected with animal

sacrifices पशुमत् मन्त्र Tānd Bē
any creature like an a. नियगाकृति m Jātakam.

~~a domesticated animal गृह्य. L~~

~~drawn by one animal~~ रश्मि मन्त्र
 (a kind of snail)
 RV, Bṛ ^aearth-animal भूजन्तु म

L eating animal food मांसभक्षणम्
 eight

a fabulous animal with 8 legs

(having its eyes and four feet upward) शार्दूलः, नन्धरः MW, ऊर्ध्वनयनः L, ऊर्ध्वचरणः T, ऊर्ध्वपादः

पुत्रकः W, शरभः, a female

शेनुका AV, Bṛ, Sr & S, MBh, etc,

~~animal~~ वनिता,

1३ अमानुषी फाति, ॥ जगती RV

1. 157. 5, 6. 72. 4 ~~the female of~~

~~an animal~~ भायि ~~the female of~~

~~any animal~~ तिर्यञ्चु W a fierce

~~animal~~ व्यालमृगः W fit for

every animal सर्वपशु मन्त्र Lati,

1 Bṛ 5 Things in a house by

~~which animal life may be
accidentally destroyed (viz the
fire place, slab, for grinding
condiments, broom, pestle and
mortar and water pot) चतुर्गुणः~~

~~or pl W, R.T.L, 418~~ ghee in
the shape of a sacrificial
^aanimal घृतपशु in Mn 5.37

~~having an animal for mother~~

~~विद्योनिजन्मन्~~ ~~infr~~ ~~marker~~ the horn

~~of an animal इ. इ. म. RV, etc~~
~~(a dog, jackal?)~~

house ^aanimal शात्तामृगः L.

the $\frac{1}{2}$ Idā (S.V.) part at the ^aanimal

sacrifice पशुबलि L inherent
in animals सत्त्वस्थ मयि (आ)न

~~W interest consisting in the use~~
~~of an animal pawned कारिकावृद्धि~~
~~f interest consisting in the~~
~~use of an animal pledged~~
~~कारिकावृद्धि f on #shte (ग्र)~~
 performed at an animal

sacrifice पशुबलि f Apār

the killing of a large animal

महासत्त्ववधः R a kind of

animal उत्पातकः MBh 18.44,

उत्पादः W, ~~उत्पादः~~ एकमप्युत्पादः

m/h

Pāṇ 4.1.72 ~~(१)~~, ĀśvŚr, ~~(१)~~ ~~॥~~
 द्विडा RV 10.87.7, TS 5.5.15.1,
~~(१)~~ ~~॥~~ गौ ललिका VS 24.37, TS 5,
~~(१)~~ ~~॥~~ धृणीवत m VS 24.39, ~~(१)~~ ~~॥~~
~~॥~~ खडाशी L, खटाखादकः W, ~~॥~~ खेलि m L, ~~॥~~ चरि m L,
~~॥~~ घोडः ~~Vāśav~~ 687, Sch ~~(१)~~ ~~॥~~
~~॥~~ समराकति m gal, सुमरः, ~~(१)~~ ~~॥~~
 माजरी L = कोद्रिङ्गः, ~~॥~~ लूनकः L, ~~॥~~ वामः L,
~~॥~~ छिक्करः VarBṛS 86.20, 38 & 44,
~~(१)~~ ~~॥~~ छुच्छु m VarBṛS 86.37,
~~(१)~~ ~~॥~~ जलतुरगः L, Sch; ~~(१)~~ ~~॥~~
 जाष्कमदः AV 11.9.9, ~~(१)~~ ~~॥~~ दिव्यः
 VarBṛS 88.9, धन्वन ~~(१)~~ ~~॥~~
 दिव्यकः VarBṛS 88.18, ~~॥~~ दिव्यः
 प्रवालः L, ~~॥~~
 धन्वन ~~(१)~~ ~~॥~~ धन्वनः VarBṛS
 88.9 (च.र.३ धन्विनः) ~~(१)~~ ~~॥~~

नोलशोष्णी TS, (३३) ~~५५~~ (p/५५)

पदि ३३ R: 1.125.2, (३३) ~~५५~~

पूतिरवष: A past, (३३) ~~५५~~ बहुरूपक: L,

(३३) ~~५५~~ मेकक: AV, (३३) ~~५५~~ ललनाक्ष:

L, (३३) ~~५५~~ वालाद: CV, (३३) ~~५५~~

वृकधोरण: L, (३३) ~~५५~~ वृक्षचूडामणिक:

Sch, (३३) ~~५५~~ वृक्षमार्जार:

Bh/५५, (३३) ~~५५~~ वृषारव: RV, (३३) ~~५५~~

शक: Pañcar, (३३) ~~५५~~ शक: (३३) ~~५५~~

शक: Pañcar, (३३) ~~५५~~ शवरूपम्

Sānkh g, (३३) ~~५५~~ शाण्डाकी CV,

(३३) ~~५५~~ शम्भुक: L, (३३) ~~५५~~

श्वदंष्ट्रिन्. m car, (३) # हलोष्ठाः

TS (Sch) (३) a kind of
animal destructive to grain

जम्ब्यः AV 6.50.2 a kind of
animal feeding in carrion

कृष्णः AV 11.2.2 (३) a kind of animal living in holes

महावृक्षे m susr (३) - वृषदंष्ट्रः
susr (३) a kind of animal
similar to jackal सात्तावृकः

RV, etc (३) a kind of
aquatic animal शङ्खफणिन् m

L (३) a kind of mythic animal

जलगन्धेभः Rājāt 5.107 (३)

a kind of noxious animal दुष्टः

Vishn 12.2 (३) a kind of

Savage animal ससु m Bhp (३)

a kind of small animal एवाकः

MaitrS (३) a kind of small

Venomous animal अहिण्डुका सुसु,

(३) स गोधरकः सुसु 5.8.26

(३) large animal महासत्वः MBh

ममंतामृगः Vāgth like an animal

पशुवन् ⁱⁿ Kap the manner in

which the animal sacrific

is performed पशुधर्मन m

Sāṅkṣa a mere animal

Sacred things पशु n Cat

~~the~~ mythical a. शरभः, महामृगः L N. of a large

aquatic a. जलाशयः L N. of an aquatic a.

जषः AV 11.2.25, TS 5.5, GopBr 2.2.5 N. of an a.

जलद्विपः Vcar 9.124, तौविलिका AV 6.16.3, असित -

पुच्छकः Car, जाण्डकः 6.21.115, (~~for~~ perhaps a bird)

आशुगः [BRD] AV 6.14.3 N. of a noxious a. अलाष्टु

m AV 2.13.283 N. of a particular a. मायु m Sāṅkṣa

N. of a particular fourfooted a. भद्रवाहु m L N. of

a particular small a. रिशा AV N. of a small

poisonous a. अलसः Susr N. of a venomous a

कृकण्डकः Car 6.23 N. of some wild a. भरुजी AV

no^xious animal दुःसत्त्वम् of

animal origin तैर्यग्येन मन्त्र

मन्त्र 7.150, उपसंह 6.39, तैर्यग्येन

मन्त्र मन्त्र 5.97.6 offering an

animal sacrifice पशुयाजिन मन्त्र

Maitri, मन्त्र पशुवन्धयाजिन मन्त्र ६३

the office of the Hotri at or

animal sacrifice पशुहोत्रम्

11
The offspring of an animal पुत्रः

अथ B.P. 3.10 a particular

animal living in the foliage of

तृणं वृक्षः सूक्ष्म a particular

animal destroying corn अथः AV

a particular aquatic animal

पुत्रः गारु 4.291, H Paris

a particular part of an animal

पुत्रः, पुत्रः, L a particular

Small animal वृक्षः Maitre a

particular species of small animal

मकर. Guss a ^{ular}partie white

domestic animal चित्रा: VS

pertaining to the ^{a.}animal kingdom

पशुजातीय ~~अथ~~ MW the ^{a.}ritual
of ^{a.}animal sacrifice पशुतन्त्रम् ऋ.

पशुकल्पः आङ्ग्ल, पशुकल्पः T B.

Ich a sacrificial ^{a.}animal अपास्यः

L some animal त्रिश्वः L (?)

a sort of ^{a.}animal कोइकारकः Car

1.27 (?) ^{a sort of a.} ~~the~~ belonging to the

division called bhumi-saya कूचीका

Car 1.27, कूची ~~(?)~~ a species

of animal करातः सूत्र, Nigh, ~~...~~

~~...~~ देवत्या AV 1.22.3, ~~...~~

पराकः L ~~...~~, ~~...~~ पि ~~...~~ VS, ~~...~~

भुरुण्डः मन्त्र, Pravar, ~~...~~ मासेपद्

kāth, ~~...~~ मातुधानः जकार, ~~...~~

मृगेवास ~~...~~ a species of animal min ~~...~~ MW ~~...~~

dwelling in caves मृगेवासकः सूत्र

~~...~~ a species of a. dwelling in holes मृगेवासकः

- लोमशकर्णः सूत्र a species of a.
सूत्र ~~...~~ living in marshes

कालपुच्छः कालपुच्छकः सूत्र ~~...~~
a species of a.

living in trees पूतिघासः
a species of a.

पूतिवेयः सूत्र ~~...~~ offered

at a sacrifice to the goddess

Anumati क.कूटः VS 24.32, TS 5

(?) a species of aquatic

animal पुराकयः AV (2?) ~~(prob)~~

a species of red ~~animal~~ लोद्यः RV

3.53.23 ~~(?)~~ a species of small

~~animal~~ मृगसिंहकः L, (2?) ~~1 (prob)~~

मूष्करः AV (1?) a species of small

venomous ^{a.} animal पुत्रकः Suse

+ ~~(?)~~ the state of an ^{a.} animal esp.

of a sacrificial ^{a.} animal पशुता,

पशुत्वम् R, Prab, Rajat to trans-

form into 'an ^{a.} animal' esp.

~~and~~ sBr. AtBr. etc.

~~_____~~

Mexican kathās the Vēdi at the

animal sacrifice पशुबलि :-

K. a. ty. Sr. Sch. any white a. prin: VS
a waggon

~~drawn by an animal~~

~~Be a wild animal story; R,~~

~~Varies~~ a young animal $\frac{1}{2}$.

अम्बराषः L, ~~५५~~ वासन्तः L, ~~५५~~ तत्कर्णकः Shurstan,

~~1 II - डिम्बिका डिम्बिका डा. 10~~ ~~एछा~~

m Li, मजहू m (नि) BHP 5.8.8

यह a young a. just ~~has~~ born कुकः

BBP 5. 8. 4-6 any young female a.
गुटि 1.

~~1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 8~~

~~Creation तिर्यग्योनि f मन् 4 209~~

~~M.Bh 13, R 7, etc~~

~~an animal~~

~~cule bred in vinegar मद्यकीटः~~

~~an ^{a.} animal cule formed by the~~

~~ferment^{ent} of milk कटििका~~

~~an ^{a.} animal cule generated by~~

~~the fermentation of milk क्षीरकीटः~~

~~L an ^{a.} animal cule generated in~~

~~the acetous fermentation of milk~~

~~N. of an a. living in mud जलशूकः, सार, धूपः~~

~~काकी, क्षीरकीटः, क्षारकीटः an animal~~

animals ^{pl} चतुष्पद् न (पद्) (Pan 5.4

140) RV, AV, etc,

~~animals~~ (as opposed to men) जगत्

n RV, AV, etc, ~~animals~~ (collectively)

तियक् श्रोतस् m.n VP 1.5.8, MārkP

8.152, NarasP 3.25. animals

of any age सर्वाणि वयंसि both

species' i.e. men and animals

(said of) certain animals एकचर m (आ) n
उभयजन्मन sg, du & pl Chief of
(lion) Mn 5.17, 13hP
animals मृगशृङ्गः मृगश्च, गणधरः
(lion)

L a class of animals (antelopes

etc) जङ्गलः Car 1.27.51, Suśr.

सर्पः अश्वः इन्द्रः etc

1.46, Bhp connected with animals

पशुमन् mfn. RV, etc. containing

large animals महासत्त्व mfn. the

containing large animals महासत्त्वता

kar derived from animals पाशव

m (इ) m kar's vet, suis lord
(Krishna?)

of the animals लियगीडा: MBh 7.647/
N. of a class of a. (such as goats, elephants etc) शीरवाद्: Car

a multitude of animals अमन: l.

N. of certain big animals (such

as the turtle, crocodile, etc) स्थानमुग: l.

N. of particular a. whose stream of life or nutriment tend
upwards ऊर्ध्वस्तोतस: m pl MBh, BhP, VP, etc

a particular class of heavy

particular sacrificial a. स्तोमायनम् ^{SB}

animals विलम्बितः L produced

by animals (as flesh, honey, butter, etc) पशुसम्भवः mfn नि 8.32g

relating to animals पशुमत् mfn

relating to the a.
RV, etc ~~स~~ (creation) लैर्यग्योनि

mfn Sāmkhyak 54 ^{Gaudap,} ~~Gaudap~~
53, (प. ६. लैर्यग्योनि) ^{VP}
लैर्यग्योन्य mfn Sāmkhyak 1.5.

21, MarkP 8.33 rich in

animals पशुमत् mfn RV, etc ^a (sacrifice)
at which ^{two} animals are killed

विपशु mfn ~~Asv~~ a species of

~~animals allowed to be killed~~
~~and eaten (viz. The hare, porcupine,~~

~~alligator, rhinoceros and tortoise~~

~~यश्च पशुभिरवः च whole side of~~

~~the face including the lower~~

~~(also said of animals, e.g. of an~~

~~ox) गण्डः Var. B. a yoke of~~
~~अ. पशुभिरः MW~~

~~six animals of any kind~~

~~पशुगवम् (युग्म) MBh.~~

|||||

animate vb प्राण् caus प्राणयति AV, Bhatt
 — संजीव् caus संजीवयति Āśś, Mn, MBh, etc,
 उज्जीव् caus उज्जीवयति Comm on Kum — उत्तेज् caus ~~उत्तेज~~
 उत्तेजयति Kathās, Mricch, etc — ~~उत्तेज~~ उद्दीप् caus
 उद्दीपयति MBh, BhP, Śāh, etc, सन्दीप् caus सन्दीपयति
 MBh, BhP — उत्साह् caus उत्साहयति MBh, Kathās,
 समुत्साह् caus समुत्साहयति MBh — चुद् ca चोदति,
 चोदते RV, caus चोदयति (rarely चोदयते) RV,
 AV 7.46.3, संचुद् caus संचोदयति MBh, R, BhP,
 अभिचुद् caus अभिचोदयति — उत्था caus उत्थापयति
 — परिश् caus प्रदेशयति RV — समुद्बुध् caus
 समुद्बोधयति Nīlāk — समुद्युज् caus समुद्योजयति
 Mālav, Pral — संधुक्ष् सन्धुक्षते MBh, Bhatt, caus
 सन्धुक्षयति MBh, Kāv, etc — व्यु > व्युनोति RV 5.31.1
 — (as a car or horse) अव् ca अवति RV —
 मद् ca 4 मद्यति (cp. also मद्यते, Ved. also 1 मरति, मरते) RV,
 — भू caus भावयति (rarely भावयते) ĀitBh, MBh,
 etc — प्रार् caus प्रार्पयति RV, VS — प्रवी प्रवेति RV
 — जिन्व् ca 1 जिन्वति (rarely Ā) RV, AV, VS, ĀitBh 7.9,
 ŚākhŚr 7, प्रजिन्व् प्रजिन्वति, प्रजिनोति RV — जू ca 1
 जवते, ca 9 जुनाति (cp. V जु ca 1 जवति Śākh 22.60) RV —
 इष् ca 4 इष्यति, 9 इष्णाति, Ā RV, AV, VS, ŚBh, इष्य Nōm इष्यति, इष्यते RV.

animate ^{way} ~~way~~ प्राणधार, ~~तत्~~ सचेतन Pār. १२, १

R, Kathās, etc, ~~तत्~~ सत्त्वस्थ f (आ) W.

the aggregate of all created Things

whether animate or inanimate

चराचरम् Mn, Yājñ, Bhag, R, BhP.
animated ~~BE~~ adj ~~इ~~ प्राणयित Rājāt —

संजीवित MBh — आश्वासित Jās, BhP,

Pañcat, etc — जीवित R. ५.६६.२४,

BhP ८.१५.३, ~~तत्~~ जीवन्त MBh ८.५९.३०,

जीवन्त ^{स्व} Āp. ८.१४ ~~तत्~~ आत्मन् RV,

AV, TS, ^{स्व} आत्मन् ^{स्व} ८.१४ १०, १४ —

~~इ~~ उत्तेजित — उदीरित ~~तत्~~ ~~इ~~

Rv, ८.१४, ~~तत्~~ ~~इ~~

animated by the vital airs प्राणसंश्लिप्त

RV animated nature सत्त्वधानु

on Vajracch. comprising all

animated being / सार्वभौतिक Mm

12.51 to feel animated by or

~~गृह्ये च , वक्षते (introns) (instr)~~

~~loc, gen, RV, etc to feel~~

animated in regard to गृह्ये

ch , वक्षते (introns) (dat) RV,

etc having animated rites

जीरत्तर RV 10.36.3,

animating adj. प्राणन Bhp — संजीवक

ॐ (इका) ŚrS, Bhp, + + + संजीवकरण ॐ (ई)

R, + + + + संजीवन ॐ (ई) MBh, Kāv, etc

(u. l. of ten संजीविनी) — उत्पापक —

उद्घरण R — चोद RV 1.143.6, 2.13.9, 30.6

~~animating man पुरुषजीवन ॐ (ई)~~

— च्यौतन RV 10.50.4 — वर्धन ॐ (ई) (mostly ifc) MBh, R, Bhp

— (water) जीवत् ॐ (आ) AV 10, 12, 21 — (Soma, dice) जागृवि RV, VS.

~~animating man पुरुषजीवन ॐ (ई)~~

animating Indra इन्द्रमादन RV 7.92.4

as a. man पुरुषजीवन ॐ (ई) AV

the animating principle in man

~~पुरुष: AV, etc the animating~~

~~principle~~ or other beings पुरुष:

AV, etc animating the Rishis

ऋषिचोदन RV 8.51.3 ^{most a.} animating चोद RV 8.100.3.

the act of animating । II उद्बुजिम्

MBh one who animates जोदायितृ

अ० (जी) ॥ RV 1.3.11, 7.81.6, Kum 3.21

उपवक्तु ॥ RV ^{4.9.5} ~~4.9.5~~, 6.71.5,
9.95.5, Sānkh Bṛ.

animating ⁿ संजीवनम् W —

~~उत्तेजनम्~~, उत्तेजना R, Sāh ~~off~~ — उद्दीपनम्

R, Ritus, Sāh, etc, ~~+++~~ उद्दीपः L —

उद्बुजिम् MBh.

the act of animating । II

प्राणनम् Bḥ P —

animation ॥ इडा, इका RV, AV, Ait Br.

animosity ॥ वैरम् (exceptionally वैरः,

तथा ife f आ) AV, Pañcar Br, MBh,
etc.

anise ⁿ सुष्पा तंतुय लड्डि चिउरी -

1. Anisum or Anethum Sowa
अतिवृद्धा, अतिवृद्धका, मागधी L.

a kind of anise शीतशिव, सुष्क,
 तृषाहम्, सुष्मपत्त.

f92 → Anethum sowa

कारवी L, हिडुपणी $\frac{1.2}{2}$ a

Species of ~~anise~~ ^{aise} पेया L = मिश्रिया

anisum, Pimpinella see Pimpinella 9

angle II गुल्फः AV 10.2.1 f, kaus,

yājñ 3.86, mār, etc (युक् ष आ [Pāṇ,

4.1.54 kās] mār 4.253), कुल्फः

कुल्फः RV 7.50.2, ŚBr 11 —

युटः, युसद, युष्कः, युटी, युटि

टि, युटिकः, युटिका, L, युष्टिका,

घटिका L — प्रमदः L — runan

~~मुक्त~~ - चरणग्रान्थे m April 7.2.62 ch,

चरणपर्वन् n L - प्राधिका 3 अप्र 299

— ~~(Example)~~ पादाङ्गुलिः, पादाङ्गुलिम् मञ्जु.

~~1. अदि संधि~~ m L, ~~अदि स्कन्धः~~

(स्थूरी in du.)

~~the ankle-joint 2959, Subc 2.1.78~~

~~रविवार: Stage 4-1824~~ } the ankle of

an elephant प्रोहः, प्रोहः L the
having beautiful ankles सुगुण्य म्य (आ) n Pan 4.1.54 Sch
the having the ~~ankles~~ ^{a.} hidden (one of the

80 minor marks of a Buddha)

गूढ गुल्कता Dharma 84 reaching

down to the ankle गुच्छदष्ट अङ्गु

Kaith 26.3, Malatim 3.16, गुल्फद्वयसे

mfn = काल, कुल्फरुद्ध म्फन ईडे 12
mfn = काल, a ring worn on the

a. ~~अन्ध~~ अन्ध है अन्धकः अन्धकः

ankle-joint n खुडक: Susr 2.1.78, खुलक: Susr 4.18.24.³

anklet n मञ्जीरः, मञ्जीरम् (ifc f आ.)

kāṇḍ, Pūr — पादकटकः, पादकटकम्, पादकोनिका-

~~1. परिहाटक~~ म्फन(?)L — पादनलिका L —

पादपालिका L — पादपाशः, खडुकः पादपाशी

L — पादाङ्गदम्, पादाङ्गदी L —

adorned with anklets नूपुरवत्

म्फन Annar, नूपुरिन् म्फन Pring,

स नूपुर म्फन Devāhy.

a collection of annals नीलपिटः

Buddh. (३३)

anneal ^{lib} निष्प T Bz, m Bz, R, etc.

annealed प्रतप्त मfn BhowP.

annealed gold प्रतप्तम् R an

^a
annealed vessel आमपात्रम् AV8.10.

2,8, S Bz ~~(S)~~ often annealed a.

(as iron) बहुध्मात् मfn S Bz.

annex ^{verb} ~~1~~ उपसंथा, उपसंदधाति, उपसंध्यते

Kaus, Sāṅkha Bṛ →

~~1~~ अधिवियत् Kaus अधिविधातयति

kāth — आर् Kaus आपयति. संतन

(संतनोति) Varit.

annexed adj ~~1~~ आपित उपहित 4.

that to which anything is annexed

आश्रयः Pān, R, Ragh, Sūśr.

annihilate vb विध्वंस caus निध्वंसयति MBh, K¹⁰,
etc - विहन विहानि MBh, R, etc - निर्मूलय Nm निर्मूलयति K¹⁰

Annihilate vt प्र विध्वंस Caus विध्वंसयति
MBh, Kāv, etc. विह्व, विह्वित MBh,
R, etc. निगूलय Nom निगूलयति Kād

- विनिपत् Caus विनिपातयति MBh, Mn, etc - विभृश् Caus विभृशयति BhP. -

उपवर्ण्य क उपवर्ण्ययात् Comm on
Bh, Ar, etc - उत्साह Caus उत्साहयात्
MBh, R, Hariv, Mn, Kathās, etc -

उपग्रह Cams उपग्रह यात BHP, Comm on
Chl & Br AR Up - खण्ड CL 10 खण्ड यात
Rajat 5.281, Naish 5.4 - खिद

अ७ छिनात्ता, छिन्ता (अ७ Divya 27)

SBx 10.5.2.5, Mund Up, MBh, etc

— नियम् नियच्छते BHP, — निरस्य निरस्यते, निरस्यते यजुः, MBh, Hīt

- पारवृत्त Caus $\bar{A} R$ - प्रति संह. $\times$

पति संहरति, ~~पति~~ पति संहरते MBh,

Pur, Tak, ~~in~~ ~~gita~~ (ked inf)

रांह संहरति, संहरते *Ap, msh, etc*, रामाह समा-
हरति, समाहरते *Bhag, ह d. (Shatap 22.2) हरति, हरते*
msh, etc

~~RV 4.54.4~~ — प्रीणी ~~प्रणिनाति~~ (प्रणीणाति, ~~प्रणिणेति~~) RV, AV, Bhp, Caus प्रमापयति
Nir, Mn, Yājñ, etc — ~~प्रविशति~~

Caus प्रविशामयति Divyāv — रथ, रन्ध

Caus रन्धयति (Ved. also रन्धयते)

Bhp — लु cl 9 (Dhātup 31.13)

लुनाति, लुनीते (Ved. also लुनीति) Kāv,

Rājat — विकृ ~~विकरोति~~, विकृसते RV,

कु समी-
पमीकुरुते,
atakam

MBh, Caus विघटयति

Mricch, Rājat — विनश ~~विनशाति~~,

विनश्यति Hariv — विनिर्गद्य (वृ प्रन्य,

only ind & विनिर्गद्य) — व्यद Caus

व्यदयति RV — संह, संहरति, संहसते

Up, MBh, etc — संक्षि ~~संक्षिणाति~~

AV — संनियम ~~संनियच्छति~~ Bhp

— समाक्षिप ~~समाक्षिपाति~~, समाक्षिपते

MBh — समाह ~~समाहसति~~, समाहसते

धक् cl 10 धक्कयति Dhātup 32.55 — पण्ड cl 10 पण्डति,
पण्डेयति 32.73.

to annihilate the effect of अनुग्रह अनुग्रहयते RV 5.59.

to be annihilated ^{vb} प्रलयता गमः.

annihilated ^{adj} प्रध्वंसित MW-प्रनष्ट Mn,
MBh, etc — उत्पत्ति — गतस्त्व W —

पर्यवपन्न Pat — प्रयुत Plaiter S —

मज्जित BhP — मुषित Ratnāv, Kāṣṭhā

— लुप्त Āśv Śr, MBh, etc — लून

Rājat — समुच्छन्त ^aPrāṭh (Kl.) समुत्सन्न.

not ^aannihilated प्रपयसित

Kir 1.41 as if it were anni-

-hilated ^{ind}शून्यवत् Das the

being ^aannihilated क्षयितम्

Bādar 3.1.8 sch completely

^aannihilated प्रशेषित Venis

not having annihilated

प्रशेषित कृत्य Sis 2.34

^aone who has annihilated

his sins लून दुष्कृत Rājat

one whose desire of being active
is completely annihilated (a jina)

दीनमन्त्रे म.

to be annihilated
adj. I विनाश्य MBh, Kathās,
Sarvad — ~~पितृसुतागम~~
+ II (वदय MBh, Kāv, etc (वदय).

to be completely annihila-
-ted अविलापयितव्य, अविलाप्य
Sambh.

not having annihilated उन्निवृत्त

Sis' 2.34.

annihilation, adj. प्रध्वंसिन ifc R, प्रध्वंसन MBh-

विनाशन MBh, R, etc, विनाशन f (ई) yājñ,
MBh, etc, नाशक f (इका) (with gen or
Comp) MBh, etc, नाशन f (इका)
(with gen or ifc) vs, MBh, etc

— क्षयण ifc —

॥ उपदेन ifc Bhp — खण्डन ifc Gīt,

॥ खण्डन — छिद् ifc (Pān 3.2.

61) MBh 5.1809, Hariv 4774,

Bharte, Bhp, ॥ छिदुर f (इका)

Pān 3.2.162, (ifc) Vām 5.2.40-

— उत्पलकशिन Bhp — जो-माधिन

Prade — मजिन Bhp — मंशिन.

annihilating = II नाशः ५८,

III मञ्जनम् MBh, R, etc.

to annihilate^{int} for the sake of annihilating) प्रमिये (Ved. int) RV 4.54.4

annihilation IV नशः Var, Bhaskar

- विनाशः T Prat, Up, MBh, etc, +

विनाशिनम् MBh, Kāv, etc, + नाशः

Br, Mn, MBh, etc, + - य विनाशिनम्

Ragh — प्रलयः — निधनम् (निधनः
only Hariv 4846, १ प्रथम्यादि) Mn,
Var, MBh, etc. —

१॥ प्रपायः — प्रभावः — निबहणम् MBh,
R, etc — निर्वापणम् Mricch, Rājat
— प्रदाहः Samkh — प्रलीनता, प्रलीनत्वम्

L — प्रलोपः Lalit — वधः MBh, Kāv,
etc — विप्रलयः R, Uttarar — ^{भेदिका Siddh}
विप्रलोपः Vajracch — द्विवृत्ति (in comp).

(with Buddhists and Jains)
absolute annihilation of
individual existence or of
all desires and passions
(Buddh & Jain)
निर्वाणम् MWB 137-139, etc

9
~~असिद्ध~~ Siddh ~~असिद्ध~~ असिद्ध (in
a. of (all) activity. असिद्ध: L; असिद्ध: SvetUp
Comp) ~~असिद्ध~~ (with Buddh)

^{a.}
annihilation of pain (one of
the 4 principles ^{of Buddh}) in शंख: Lalit,
MWB 43, 56, 137, etc ^{a.}
annihilation of work अनघात: L

^{a.}
annihilation of worldly
existence नवमङ्गल: Hcat

believing in Complete
^{a.}
annihilation सर्ववैनाशिक
मन Col, 14 वैनाशिक मन L -
प्रविलापनम्, प्रविलापितत्वनम् Samk
^{a.}
Complete annihilation of
the desire of being active
हयोपशमम् Jain (Sarvad 3

(with Buddh) the Conscious
^{a.}
~~annihilation~~ of an object (Buddh)

प्रतिनिरोधः Dharmas 32

doctrine of ^{a.}~~annihilation~~ after
death उपन्यतामि सगु maintain-
ing the doctrine of absolute
~~annihilation~~ ^{a.} पुणिव नाशिक म्फु

resulting from the ^{a.}~~annihilat~~
~~ion~~ (of the desire of being
active) क्षयिक म्फु Tain (Sarvad)

the total ^{a.}~~annihilation~~ of the
universe at the end of a
kalpa महाप्रलयः VP, Kād.

annihilator of Mushtika मुष्टिकान्तकः L. 1

anniversary of the death of a
near relative श्राद्धदिनम् cat

the anniversary of the first day
of Yuga or age of the world

युगाद्या MW.

1

(the custard apple tree)
Annona reticulata / तन्वनी L. ~~एशिया~~ - ग्रायना

L. — आनुप्यः L. ~~म~~

the fruit of Annona reticulata (the

custard apple) अग्रिमा — बहुबीजम् L. — आनुप्यम् L,
गण्डगात्रम् L.

(a medicinal plant)

Annona squamosa ⁿ 1 इ, सीताफल: MW —

अतिम अतिबला.

(custard apple)

the fruit of Annona squamosaबहुवैजम् L, ^{गणपगात्रम् L.} ~~a medicinal plant~~~~(Annona squamosa) अतिबला.~~Annotation ⁿ वार्तिकम्.containing a critical annotation वार्तिकInfra Relating to a critical annotation वार्तिक.annotator ⁿ पदसंज्ञक पदसङ्घातः W.
+ + +

^{प्रख्याति Bhp,}
announce vb प्रख्या caus प्रख्यापयति Malatim,

Rājāt, आख्या P ŚBh 13, 14, Mn, MBh, etc, विख्या caus
विख्यापयति Mn, MBh — विद् caus वेदयते (rarely
वेदयति) ŚBh, etc, आविद् caus MBh, Hariv, Śak, Vikr,
BhP, Kathās, etc, प्रतिप्रविद् caus प्रतिप्रवेदयति TS,
प्रतिविद् caus प्रतिवेदयति (also with 2 acc) MBh,
R, etc, विनिविद् caus विनिवेदयति MBh, R, Kathās,
संनिविद् caus संनिवेदयति MBh, R, समाविद् caus
समावेदयति MBh, Kām, संप्रतिविद् caus संप्रतिवेदयति
MBh — प्रकीर्त् प्रकीर्त्तयति Mn, Yājñ, MBh, etc, परि-
कीर्त् परिकीर्त्तयति Yājñ, Mn, MBh, etc, संकीर्त् संकीर्त्तयति
MBh, Kāv, etc — आदिश आदिदेशि, आदिशति (rarely
आदिशते) ChUp 3.18.1, BhP, MBh, R, Ragh, etc, caus
आदेशयति Ratnāv, MBh, Śak, Mricch, निर्दिश निर्दिशति
MBh, Var, परिदिश Bṛ, विनिर्दिश विनिर्दिशति Yājñ,

VarBhS, समादिश समादिशति Kāṣ, VarBhS,
 Bhp — अनुश्रु caus अनुश्रावयति Śiṅyāṣ,
 आश्रु caus आश्रावयति RV, ĀśuŚr, MBh, संश्रु
caus संश्रावयति Yājñ — आचक्ष् आचक्षे TS 7,
 ŚBh, etc, विचक्ष् विचक्षे Bh, MBh, Bhp — अभिचुद्
caus अभिचोदयति MBh 1.29.13, प्रचुद् caus प्र-
 चोदयति Mn 3.228 — वच् cl 2 (Shātip 24.55)
 वक्ति (occurs only in sg, Ved. also cl 3 विवक्ति)
 RV, etc, प्रतिवच् प्रतिवक्ति RV 1.41.4, प्रवच् प्रवक्ति RV,
 etc, विवच् विवक्ति (rarely Ā) RV, ŚBh, संवच् संवक्ति
 (in the non-conj tenses also Ā) Pañcar, सम्प्रवच्
 सम्प्रवक्ति Mn, MBh, etc — कथ् cl 10 कथयति (cp.
 also कथयते) Mn 11.114, Śak 29.1.4, Suśr, etc,
 प्रकथ् प्रकथयति R, — आशंस् आशंसति, आशंसते
 Śak, Kum, Bhp, Aś — उपन्यस् उपन्यस्यति MBh —
 शा caus शापयति MBh 2, 12, Katy & Pat —
 निगद् caus निगदति ŚrS, MBh, R, etc — निदृश्
caus निदर्शयति Bhp — प्रजल्प् प्रजल्पति Yājñ, MBh,
 etc — प्रब्रू प्रब्रवीति, प्रब्रूते RV, AV, TS, Bh, GṛŚrS —

प्राह् ऽBr, Mn, MBh, etc — भाष् cl 1 (Dhātup 16.11)
 भाषते (ep. also भाषति) Jobh — वद् cl 1 वदति Āṅgṛ,
 MBh, Kāv, etc — शास् cl 2 (Dhātup 24.67) शास्ते
 (Ved. and ep. also शास्ते, शासति, शासते) Bhatt —
 संनिकाश caus संनिकाशयति MBh, Kir 13.35 —
 समभिधा समभिदधाति Kir — मुखरय Nom मुखरयति
~~MBh~~ MW — गृ cl 9 गृणाति, गृणीते RV, ^{(to) प्रगृ प्रगृणाति (loc) RV 1.152.5} — उदाह
 उदाहरति — इष् cl 4 इष्यति & 9 इष्णाति (also
 Ā) AV, ṢBr — प्राप् caus प्रापयति, प्रापयते Mn,
 MBh, etc — ^(to) शंस cl 1 शंसति (gen or dat, 'who or where
 anybody is' acc).

to announce anything (scil. to
a superior) विशांसि cl 1 [#] to announce
the arrival of आगमयति (acc)
 at on Pān 3.1.2.6 to announce
publicly युष् cl 1 द्योषति RV 1.139.
 8, MBh 13, 14, R, etc to announce
the time काल cl 10 कालयति,
 (rarely कालयति) कालयते

17 (उद्धार Caus Pass उद्धारयते.)

to be announced (to) रज्या Pass

रज्यायते (gen) Bhatt 15.86 —

to cause to announce 171 - जवच Caus

जवाचयति ^{lyobh} - क्तु Caus आवयति (ep.

also आवयते) RV, etc.

to have one's self announced to प्रतिह Caus प्रतिहारयति (gen) Jatakam

to cause to announce aloud

जवच Caus जवाचयति MBh.

Kathās, as जवाचयति Kancat.

announced adj निवेदित MBh, R, Kathās, etc,
विनिवेदित MBh, परिकीर्तित Mn, MBh, etc, प्रकीर्तित Mn, Tājir

III प्राशंसि शब्दत Mn 6. 82 — प्रादिषु Ch Up
3. 18. 1, — प्राशंसित R, Kir, BhP, Ragb
— उद्भात म निदिषु TS, Mn, MBh, etc
etc — प्रचोदत Svet Up — प्रोक्त
Mn, ~~प्र~~ BhP, Var, Pūr, म सप्रोक्त
Mn, MBh, etc.

being just as Nārada announ-
-ced यथा नारद गीषत f (प्र)
BhP ~~to have one's self~~
announced to प्रतिह Caus
प्रतिहारयात (gen) Tātakram
it having been ~~announced~~
[प्रोक्ते Kāty Śr. ^{having a. अदिषु Ragb 12. 68} ~~not having~~
announced प्रनिवेद्य int + pr

Kathās, म प्राचापगा Kancat.

caused to be announced श्रावित Hariv, R, BhP.

to be announced ॥१॥ श्रावदनीय Kād,
Pāñcat, श्रावद — ~~श्रावदनीय~~
~~Mn, MBh~~

॥३॥ श्रावदनीय Mn, MBh, वाच्य Up,
Mn, MBh, etc — विनिर्देश्य Var Br S
श्राव्य MBh.

announcement ॥२॥ विनिर्देशनम्
Kathās, श्रावदनीय Jātakam —
विनिर्देशनम् Kathās,
निवदनम् MBh, R, etc, संवेदनम् Kathās, Śāring S —
॥३॥ उद्भावनम् Naish — श्रावदनीय Lāty

— श्रावदनीय Sāñkha Śr — शंसनम् R —
शंसा R. & श्रावदनीय Kathās, Śāring S &

public announcement श्रावदनीय
K 5.58.18, Hit (U.L.) (Yr),
Ragh 12.72, श्रावदनीय Mricch
10.12 & 25, Pāñcat, Daś,
Kathās, वा श्रावदनीय Pāñcat.

(one who announces)

announcer | n हृ शशिसि n —

— वत् म् Abu Sr, Mn, R, etc. —

संज्ञावायितृ m Kaush Up. (the Indian cuckoo)

announcer of love | मदनवाद्यः

L having an announcer

संज्ञावायितृ मत म् Kaush Up.

announcing adj हृ विज्ञापितृ Naish

— शशिवत् ये, हृ शशिवत् ये, निवेदन Hariv

सम्प्रकाशक Lalit — शशिसि (only ye)

Hariv, Kar, Kathās, etc, हृ शशिवत्

Hariv | हृ शशिसि ये R, Sak,

Abu ये शशिवत् R — निदर्शक MBh, Das, etc

निदर्शन f (इ) Hariv, BhP m वेदन

f (इका) Rajat, हृ वेदन, हृ वेदन

MBh, R हृ शशिवत् R

announcing far and wide

दूरादिश RV 1. 139. 10 announcing

good things शशिसि W. शशिवत्

Ragh 12 68

intending to announce
anything विवेक, म्ह (acc,
rarely gen or Comp) MBh, Hariv,
etc.

announcing = विनिवेदनम् Kathās
प्रोक्तम् Mn, MBh, etc, प्रकीर्तनम्
MBh, Märk P — प्रकथनम् Pān 1.3.32
प्रदानम् Mn, R, Kathās — विख्यापनम्
Gaut — श्रावणम् MBh, Pāñcat.

~~the act of announcing~~ विनिवेदनम्
~~Kathās~~ the act of announcing
aloud उद्घोषः.

by announcing one's name नामादेशम् ind ApGr.

annex vb +I प्रवाध्, प्रवाधात् ep-also

प्रवाधति MBh, Kāv, etc, ~~परि~~ परिवाध्,

परिवाधति MBh, Kāv, ~~वि~~ विवाध्, विवाधति

Kāv, Purā, अधिवाध्, —

+II अतिशी, अतिशेते L — अधिवाध्

अनुता AV 19. 49. 7 — उपरुध्, उपरु-

धि, उपरुद्धे, उपरुन्धति, उपरुन्धो (also

उपरोतात् R 7. 74. 7) R, Ragh, etc —

प्रमथ्, प्रमथति, प्रमथ्याति MBh, Kāv,

etc, प्रमथ्य, ~~Causs~~ प्रमाद्यति M., सम्प्रमथ्,
सम्प्रमथ्य, सम्प्रमथति, सम्प्रमथ्यति, सम्प्रमथ्याति MBh —

मिच्छ् cl 6 मिच्छति Dh. P. 28. 16 —

मृच्छ् cl 10 मृच्छति (cl 4 मृच्छति?)

Jain Bh.) RV, AV, G.S. — यत् ~~Causs~~

यातयति, यातयते Bhp — 37

cl 6 (Dhātup 28.126) ^शरुष्यति —

रुष् ḥaus (or cl 10 Dhātup 32.131)

रोषयति, रोषयते MBh, Kar, etc —

विधू ḥaus विधूनयति MBh, R, etc —

विधृष् ḥaus विधृष्यति MA. — ~~विनि~~

विनिपीड ḥaus विनिपीडयति MBh 6.36.15

— विहन् ḥaus विघातयते MBh —

विहेल् ḥaus विहेलयते MBh 13.6.120

— व्यासेधे (with वृत्). ~~सम्पन्न~~

to annoy exceedingly अति बाध्.

annoy n II सम्बाध्: RV, AV, MBh.

~~annoying II मघनम् R, Ratnas~~

annoyance कृ बाध्: RV, et — पीड्

Mn, MBh, etc, ~~the~~ पीडितम् MBh (कृ)

पीडितम् — प्रत्यवायः Śak, Prabh —

विप्रधर्षः R — विडम्बः MW —

~~any annoyance~~ कण्टकः R, Hll,

कण्टकम् L. Causing little

annoyance अल्पबाध् mf Yajñ

2-156 free from annoyance^{a.}

निर्बाध् mf Kathās.

cl 6 (Dhātup 28.126) ^{२१}रुषीति —

रुष् ḥaus (or cl 10 Dhātup 32.131)

रोषयति, रोषयते MBh, Kav, etc —

विधू ḥaus विधूनयति MBh, R, etc —

विधृष् ḥaus विधृषयति MBh — ~~विधृष~~

विनिपीड ḥaus विनिपीडयति MBh 6.3.15

— विहन् ḥaus विघातयते MBh —

विहेल् ḥaus विहेलयते MBh 13.6.120

— व्यासेधे (with वृ). ~~सम्प्राप्त~~

annoyed adj ^{१६} रवेदित MBh 14.

1825 — प्रम^{यि}दित MBh, Kāv, etc —

^{११} क. बालीक — विद्युनित w —

विलक्षित ullarar — विह्वल † (आ)

(Kāv, MBh, etc) — स बाध् TS, स बाधस्

RV. 5.10.6.

to be annoyed ^{११} वि उरवनी यइ MW.

not annoying (^{not} having annoyed) अनवसाद्य

ind p (caus of अव वसद्).

(one who annoys)

annoyer ⁿ वाधितृ MBh, Bālar, Prab.

annoying ^{adj} ॥ कण्टकिन् — पीडित्

Naish — ^श केषक Pān 3.2.146 —

प्रमथित् Mudr —

~~॥~~ उद्वेजक śāring, उद्वेजन Kathās,

Kām.

~~not annoying~~ ^{ind} अनवसाद्य

~~Cause of~~ ^{अव} ~~वृत्ति~~ ^अ
annoying ⁿ मथनम् R, Ratnāv.

in honour of deceased ancestors

सांवत्सरिक भ्रातृभूत Cat ^{a.} in annual

herb (which dies ~~after~~ after becoming

ripe) ओवधि f Mm 1.46, etc, Suśr

1.4.16, 18, yājñ, etc an annual a.

plant फलपाक निष्ठा Suśr, फलपाका-

न्ता Mm फलपाकावसाना, फलपाका-

वसानिका L ^{a.} annual revenue

सांवत्सरिक ^m (with वलि m) annual a.

wages सांवत्सरभूते f relating

to an annual ^{a.} sacrifice

सांवत्सरिक Lāty .

annually ^{adi} वर्षम् प्रति (often comp)

Pañcat. °

or an enemy

Annual Ute (a rule) व्यावृत्त Caus व्यावर्तयति

Ragh 15.7th निवृत्त Caus निवर्तयति,

निवर्तयति Mu, MBh, Kāv, Pur -

प्रवाप् cl. ~~वा~~ वाचते (ep. and m.c.

also वाधाते) Pān, Sch, Nīlak, etc.,^m

मलाधते Bhp, प्रवाप् ~~वा~~ वाचते (ep. also प्रवाधाते)

Pān 7.2.90ⁿ Sch - वितथक[#] -

~~उदूप्~~ उदूपाति RV, AV, VS, SBv,

Kāty Śr, Āśv Śr, Kauś -

~~उन्मथ~~ उन्मथ, उन्मन्थⁿ ~~उन्मथ~~ उन्मथ्नाति

MBh, R, Bhp, Prabh, etc - उपनृद्ⁿ

उपनृद्नाति Naish, Comm. on Br Ār Up,

उपनृद् Caus उपनृदयति Bhp, Comm. on

Ch Up & Br Ār Up ~~an enemy~~ प्रमी

प्रमिनाति (प्रमीणाति, प्रमिणोति) RV, AV, Bhp.

~~व्यावृत्त Caus व्यावर्तयति~~ Ragh 15.7

to wish to, annual उपसंह desid Bhp 5.25.3.

annulling ^{adj} निवर्तन T Prāt - अतएव
f (इका) Samk, Sarvad

उन्माद्यन् if Balar - उपमदन Hariu,
Kathās, Sarvad, ५ उपमदन if Bhl.

annulled ^{adj} II वापित, - निवर्तय Prāt

II निवर्तय Pat. - उद्धृष्ट Bhl 10.85.43.

to be annulled ^{adj} वापय lop, ~~the~~ निवर्तय

Kāty Sr. & Sch - n

annulment of sale अयावययानुशयः

Mn 8.5.

annulment न^{II} विच्छेदनम् Kār, Var

Br S — (of a rule etc) वाच्यः (also of the)

Sāh, Pān & Sch, etc, & वाच्यम्

Vedāntas, Pān & Sch,

— य. यारम्भः Pat — वाच्यत्वं Kap,

& वाच्यमानत्वं Nīlak & विप्रतिषेधः

Nyāyas.

annulment of a prohibition

प्रातिषेधाय वादः Kās on Pān 2.3.68

the annulment of something

preceding पूर्ववाच्यः Sīn hās.

annulate ^{adj} कुण्डलित ~~मध्य~~ Hariv 4664.

annulated adj कुण्डलित Sāh.

annular darkness मध्यतमसः ॥

Var BrS.

annumeration १ उपसंख्यानम् Kāty २ Pat —

उद्भवः Kāty Śr :

anodyne ⁿ शूलघ्न mfn Susr —

उपशामनम् .

serving as ^{an} anodyne उपशामनीय

mfn Car.

Anogeissus latifolia द्यवः AV, MBh, etc,

Susr, Bhpr, — नन्दितरु m Bhpr —

द्यवलः L — पाण्डुर m २, + + + पाण्डुरः २.

anoint ^{वे} ~~II~~ अञ्ज ८१७ अनक्ति, अङ्ग ^{अभ्यञ्ज}
^{अभ्यञ्ज} ~~SB~~, ~~Kaus~~, ^{यञ्ज} ~~न्यनक्ति~~ ~~AV~~, ~~Katy~~, ~~A~~, ^{समञ्ज} ~~समनक्ति~~, ~~समञ्ज~~
^{VS, SB} PTS, At & Bir, etc, — आलिप् & आलिम्पति SB

Havis, Suśr, मन्त्र, विष्, Kathās, etc, हव

आलिम्पयति, आलिपयति Kaus, Suśr, etc

उपलिप् हव उपलिपयति Mn 326, R, etc

उलिप् & उपलिम्पति Āśv & Sāṅkh & Yaj

Gobh, मन्त्र, etc, निलिप् निलिम्पति, निलिम्पते SB, निलिप्

निलिम्पति, निलिम्पते

SB ~~अनोक्त~~ P — ~~अनोक्त~~ SB, Kaus & Yaj

अभिषिच P (Charely A हव मन्त्र 7.4593,
समाभिषिच समाभिषिचति Kathās,
विष् AV, etc, आभिषिच हव P

Charely A, आञ्ज AV 19.45.5, Āśv & Yaj

दिग् देधि, दिग्ध De & Yaj 24.5,

SB, Katy & Yaj, Mn, मन्त्र, R, etc, मि मि
प्रदिह प्रेदिहि Suśr — परिकर्मय परिकर्मयति Git — हव

२१ प्रथम २ प्रथमति सुसह — विमृज् २

विमार्ष्टि, विमृष्टे गुह्यसह — मृक्ष Caus

मृक्षयति, मृक्षयति Kāṭyāsah, Buddh,

२२ अभिमृक्ष् माझ 13.1486, अभिमृक्ष्

Caus माझ 13.7426 — उत्सह Caus

उत्सादयति गुह्यज्ञ, माझ — समात्म ३

समात्मते Kāṭyās, Kāthās, सुसह —

३ तिक् ६ १० तिक्ता, तिलयति

Dhātup — पूष् ९ १ पूष्णाति Dhātup.

to ~~as~~ anoint all over समालिम्प्यते

समालिम्पयति, समालिम्पेत विहति to
anoint all round परिलिप् परिलिम्पति

उभे, कaus, मरिह, सुखे to anoint

anything on लिप् कaus उपयति (acc,

loc) Heat, सुखे to anoint anything

with लिप् कaus उपयति (acc, instr)

Heat, Suse to anoint oneself

1. अभ्यञ्ज् A - विलिप् विलिभ्यते,

निलिप् २ निलिभ्यते to anoint
ones self after (bathing) अनुलिप् A

to anoint ones self all over समालिप्

समालिभ्यते to anoint over समालिप्

Causes समालिपयति Sah to anoint

thorough व्यञ्ज्, व्योङ् R1 to

anoint well समालिप् Causes समालिपयति

Sah to anoint with लिप् cl 6

(Dhātup 28.139) लिभ्यति, लिभ्यते

अभ्य, अ, नि विलिप् Causes लिपयति

(inster) Heat to anoint with

(butter) उपाङ्ग उपानक्ति TS 2.6.

3.4, 3..

to be anointed स्निग्ध cl. 1 इवेदाते & hatup.

to cause to be anointed अनुलिप्त cause अनुलेपयति.

to have one's self anointed by another: अनुलिप्तम्. अनुलिप्तं च ते
(with acc) MBh 12.2803 (both (?) editions).

to wish to anoint स्निग्ध cl. 1 इवेदाते 'Be.

to wish to anoint one's self. तिष्ठ दक्षि

स्निग्धेदाते, तद्वेदाते, इवेदाते ('Be).

anointed adj 1 आलिप्त manic, kathās,

etc., उपलिप्त, रेणहित man - अभ्यक्त

होत्र, मन्त्र 4 4 4, etc. अविलिप्त to (आ),

अलिप्त AV, etc.,

वेदलिप्ता & वेदोपनि R

1 अनुलिप्त, - अभिषिक्त - आक्त AV 10.

तु (आ) RV 6.75.5 ~~to have one's self~~
~~anointed by another~~ ~~अन्वभिषिक्त~~
~~अन्वभिषिक्त~~ (with acc) MBh 12
~~280B (both editions)~~ having the body
~~anointed with unguents~~ लिप्ताङ्ग MW
~~having the limbs anointed~~ अनुलिप्ताङ्ग

~~with~~ दिग्धाङ्ग तु (इ) (if)

MBh, R, etc not having the eyes
~~anointed~~ अनाक्तर्हि AV ~~one who~~
~~has anointed~~ लिप्तवत् ~~one~~
 who is bathed and anointed

स्नानानुलिप्त Pār 2.1.49 Sch

~~मन्त्र~~ well-anoointed 1I स्वक्त

Car, ++ स्वभ्यक्त AV — समाहित MW

whose body is not ~~anoointed~~

^प
नलि~~म~~ 3. R whose eyes are

~~anoointed~~ आन्ताक्ष AV 20.128.7#,

(अनान्ताक्ष neg.) 6.

anoointed with 2 II समाहित. (विष्णु)
one who has ~~anoointed~~ लिप्तोऽ W.

to be anoointed adj 1I लेपनीय MW,

लेप्य मात्रुप — स्नेहयितव्य, स्नेह्य,

स्नेहनीय Car, स्नातव्य MW.

1 II अभिषेक्तव्य Kathās, ++ अभिषेच्य R —

(as a wound) प्रतिसारणीय Car.
one whose eyes are to be ~~anoointed~~ with ointment आनय TBr.

~~1 II सिद्ध ८८ १ स्वक्त धातु~~ ind
[~~having~~ having anoointed 1 II आनय p मन्त्र,

Kathās, etc, ++ उपलिय p ind.

(one who anoints)

anointer 1ⁿ प्रलेपकः W, लिपिकरः R

a female anointer विलेपिका L / one
anointer

who anoints विलेपिन् mfn kathās.

'wearing a red garland and being anointed' 8
(N. of Siva) रत्नारगनुलेपिन् m.

a woman who anoints ointments

आञ्जनीकारी VS 30.14

anointing adj 1st उपलेपिन् - स्नेहन

f (ई) सुन्दर, विभूष

1st II प्रयोजक f (इका) W. m (प्रलेपक W)

not anointing अघारिन् AV.

anointing 1I आलेपनम्, अलेपः, अलेपः
 (esp. with fragrant oils) विलेपनम् Var B.S.,
 Kathin, Susr,
 yājñ, kāṣ, Pūr, विलेपः W, अलेपनम्

Aśu, मरिह, ek, प्रलेपनम् Mā,)

1II अनुलेपः — अभिषेकः — कषायः,

कषायम् L — प्रत्यञ्जनम् Susr, Bhpr,

— प्रदेहनम् (Kaus) — लिपः W, लिपि ६,

लिपि L, लिप्यः F. 3.1.138) समञ्जनम्

the act of anointing 1I प्रलेपनम्

उपाञ्जनम् Kāty, उपोऽः Car १
 १।

2. मदनम् Kāv, Pañcal, etc — ~~मदनम्~~

7

मदनम् Dhātup — प्रघर्षः car.

2. उत्सादनम् m, Surā, Svānt, etc —

समारम्भम् śak, etc, समारम्भम् —

समारम्भम् R, śak.

anointing again युरभिषेकः Ait Br 7
a. and washing (of images etc) सामानं W

anointing the body अनुक्षेपणम् —

अङ्गक्रिया Das ^{anointing the body} with perfumes

हस्तविम्बम् L ^{a. the body} with unguents

अनुक्षेपकः L anointing esp. with

fragrant oils विलेपणम् var विलेपः

kathāś, Sūśa anointing the Havis

with Ghee during the recitation of

sacred texts supposed to restore

life प्राणदानम् Kātyāśr anointing

a person with oil माष्टि f L

anointing with oil निलम्बयङ्गः — (इ)

सात्पातम् L anointing a person

प्रतिसरः L dry anointing (idle talk, chaff) शुष्कचयेनम्

Hasy previous anointing प्राणिदेहः

Size unguent used for anointing

the body अनेकपत्रम्

anomaly ⁿ अविचारः MW.

anomalous ^{adj} अविचारिन् MW.

not anomalous ^{a.} अनुत्सृज्य ~~पर्यवर्त्य~~

~~to some~~ The ^{a. anomalous} anomalous motion

of a planet मन्दफलम् Sūryas

to consider as ^{a.} anomalous

निपत् Caus निपातयति ✓

about

another ~~the~~ adj 1. ^{अन्य} अन्य ^{न्य} † (आ) n (अत), ^{अन्य RV} अन्या, अन्यत्
अन्य, m (Bh) † (आ)

अ (अन्तर) — इतर † (आ) — अन्तरम्

ifc —

अनात्मन अन्य RV अपर † (आ)

not another अनन्य † (आ)
action of another प्रकृति Nyāyam śāh, Kull
advantageous in another world

पारस्त्रिक † (इ) MBh, पारत्र, पारत्र्य

† (आ) Mn, MBh, MārK Pand. a. अन्तर
another action कर्मन्तरम् Bh 10. 9. 1, Nyāyam etc, क्रियान्तरम्
another a. affair कामान्तरम् Common on
a. and a. पारस्पर m (आ: or ए) for pl 2 or life a. future
Yājñ another birth अन्तर्गन्तम्

MBh 3. 2564, Kathās 23. 49

another existence अन्तर्गन्तम्

another Kalpa कल्पान्तरम्

^{a.}
another letter अक्षरान्तरम् L

^{a.}
another man पुरुषान्तरम् R

^{a.}
another matter अशान्तरम्
(a remedy)

^{a.}
another means उपायान्तरम् another

opinion मतान्तरम् MW.

I ^{a.}another person परजनः Mn 11.9

— अन्तर् m (अः) t (आ) n (अत्)

— पुरुषान्तरम् R another place

पररक्षानम् Hit- another reading
(a variation of the text in a book or manuscript)

प्राञ्चान्तरम् another ^{a.} region दिगन्तरम्

Ragh 2.15, Rājāt, etc another's

^{or meal}
food परपाकः Mn, etc another's

meal परपाकः Mn, etc another's

right परमवत्तम् W another's

wealth परवित्तम् R another's

wife परमेविल f Gaut

(another's time) ^(opportunity) काशीनारम्, काशीरम्

राज्यं Pañcat. a. world अपरलोकः

+ I at another time अन्यदा

+ II at another time (अन्यदा) ^{ind} L —

ललोडपरम् ^{ind} Ait. Bz 7. 17. 4 — ममत् ^{ind}

RV 4. 18. 8, 9 at another time

than अन्यत् ^{ind} if the being

another's thing आन्मशाव्यम् Cgana

ब्राह्मणादि Pañ 5. 1. 24) being in

another's hands परकरगत Pañc

being with another ^{a.} परगतं MBh,

परग्रामिन Pān 5. 2. 92.

+ It belonging to another^{a.} अन्यदीय

(Pān 6. 3. 99) Das — परकीय

† (आ) Mn, Sak, Kām, ~~---~~

~~परसम्बन्धिन~~ W, ~~---~~

पारवम Mn, MBh, etc, परकीय —

अनिज्ज belonging to another^{a.}

country विदेशिन, विदेशीय MW,

~~---~~ वैदेशिक † (इ) belonging to

another^{a.} party पारवम MBh, पार-

वर्ग 'belonging to another^{a.} village'
(hostile, inimical)

पारग्रामिक † (इ) (पारग्राम)

belonging to the school (and

family) of another^{a.} (teacher?)
|||||

आन्यतरेयः (gana शुभ्रादि Pāṇ 4. 1.

123) ^{a.} brought into another's power

(^{mbn} परलन्त्राकृत ^{a.} Kull the body in another
life. परदेनम् Pāṇ 5. 2. 92

^{a.} conferring a right upon another (as

by gift etc) परस्वत्वापादानम् W

• ^{or eat} to drink up (esp.) what belongs to

^{a.} another परिभक्ष परिभक्षयति MBh

eaten before ^{a.} another परिभुक्त ^{mbn}

MBh ~~to eat up (esp. what belongs~~

~~to another) परिभक्ष, परिभक्षयति~~

MBh food intended for another^{a.}

परमाशानम् Yājñ the food of

^{a.} another पराशानम् Kāv, Kāty⁴ Śr,

Sch for another^{a.} पराशमnd, पराशेnd

from another ^{a.} अन्तराः ^{ind} from

another ^{a.} motive अन्तराः ^{ind} _____

अन्तरा ^{ind} going after another ^{a.}

परापरेतु ^{mbn} gone to another ^{a.} world

लोकोत्तरगत ^{mbn} Rajat, लोकोत्तरगति ^{mbn}

(W), लोकोत्तरस्थ ^{mbn} (Majich) having

another ^{a.} for king ^{mbn} अन्तराजना chUp

having another mind in one's

self अन्तरमनस, अन्तरमनसक ^{mbn} having

another object पराश, पराशक ^{mbn}

illegal use of another's goods

परिश्रोगः ^{a.} W in another case

अन्तरा, ^{ind}

+I in another ^{a.} manner इतरथा ^{ind}

in another manner ^{instr} भिन्नान्तरेण

Sarvad. —

+ II. in another manner अन्यथा

+ I. (in another^{a.} place अन्यथा (with
all), अन्यस्मिन् (loc of अन्य) —
अपरन्धि —

III. परन्धि^{ind} Mn, MBh, etc in one way,
in another^{a.} way अन्यथा अन्यथा

living at another's^{a.} cost परि-

भोक्तृ mbu Mn 2. 201 not

claimed by another^{a.} निःसपत्न

mf (आ) n MBh, R obtaining
another^{a.} body देहान्तरप्राप्ति for

in another manner ^{first} मऽन्यतरेण ^{ind}

Sarvad —

+ II in another manner अन्यतरेण

+ I (in another^a place अन्यतरेण (with
abl), अन्यस्मिन् (loc of अन्य) —
अपरतरेण —

+ III परतरेण ^{ind} Mn, MBh, etc in one way,

in another^a way अन्यथा अन्यथा

living at another's^a cost परि-

भोक्तृ mfu Mn 2. 201 not

claimed by another^a निःसपत्न

mf (आ) न MBh, R obtaining

another^a body देहान्तरप्राप्ति to

on a. another day इतरेद्यः ^{ind} Pān 5. 3. 22
 on a. occasion अन्तरा, अन्तरिम (loc of अ. म.)
one after another परांतरम् ^{ind} SBr 2

Saikh 'Sr one who ushers a
person ^{a.} into another world (said

of death) साम्प्रामणः ^{ind} St

relating to another ^{a.} परगत ^{mbn}

MBh, परगामिन ^{mbn} Pān 5. 2.

92 relating to another's wife ^{a.}

पारदारिक ^{mb} (इ) ⁿ Cat, पारदार,

~~पारदारिक~~ ^m MBh relating to

another world ^{a.} पारत्रिक ^{mb} (इ) ⁿ

MBh, पारत्र, पारत्र्य ^{mb} (आ) ⁿ

Mn, MBh, MārKP relating to

the passage into another world ^{a.}

साम्प्राम्यिक ^{mb} (आ or इ) ⁿ

(g ^{पा} संता ~~दि~~) Mn, MBh, etc to
^{before or} sacrifice after ^{a.} another परिमज् परि-
 यजति Br, ŚrS to sacrifice
~~before another परिमज्, परिमजति~~
 Br, ŚrS speaking for another ^{a.}
 परायवादिन mbu yājñ, sch
 subject to ^{a.} another's will परवड्
mbu Mn, Pañc, Hit to another ^{a.}
 place अग्न्यन् ^(to some other place) to another place
 than that, ततोऽग्न्यन्तरं ^{and} Mn 2.200
 without ^{a.} another अनपर mbu
 to worship ^{before or} after ^{a.} another परिमज्
 परिमजति Br, ŚrS, to worship
~~before another परिमज्, परिमजति~~
 Br, ŚrS.

anserine ^{adj.} इंसजातीय Pañcat.

कृ. cl 2 (Shatup 24.55) वीकता (with पुनर),

answer ^{प्रति} प्रतिवच्, प्रतिवक्ते VS, etc-प्रतिवद्

श्रु. cl 2 (Shatup 24.35) व्रीति, वृते (sometimes intrans with पुनर or trans with प्रश्नम्),

प्रतिवदात MBh, Kāu, etc — प्रतिब्रू

प्रतिब्रवीति, प्रतिब्रूते RV, etc (with 2 acc R),

प्रतिप्रब्रू प्रतिप्रब्रूति ^{§ Bṛ} प्रत्याब्रू प्रत्याब्रूति (acc) MBh, (a question) विज्ञ विज्ञनीति, विज्ञो Apast. MBh, विज्ञान. ^{caus} विज्ञयति ^{Diryāu}

— प्रतिभण प्रतिभणति Bhatt — प्रत्याह (only)

प्र प्रत्याह) § Bṛ — त्रयम् (with उत्तरम्)

प्रयच्छति, प्रयच्छते —

प्रत्यागृ प्रत्यागृणाति Sāṅkh Śr

+ II (अनुगृह्णति) — अनुगृह्णति अनुगृह्णत

etc — चट cl 1 चटते Kath 124,

Rājat 6.361 — परिचक्ष, परिचक्षे BhP,

प्रत्यावदा प्रत्यावक्षते MW

— परिहृ, परिहरति, परिहरते ^{lit}, ^{saṃk}

— प्रतिगद्, प्रतिगदति MBh — प्रतिग्रह

Caus प्राप्स्याह्याते BhP — प्रतिजन्म, प्राप्तिजन्मात्

MBh, R — प्रतिपद्यते MBh —
उत्तरम्) R, ~~प्रतिप्रबोधि~~ प्रतिप्रबोधि

प्रतिभाष्य प्रतिभाषते (cf. also प्रतिभाषति)
सम्प्रतिभाष्य सम्प्रतिभाषते MBh
MBh, Kār, etc. — प्रति समादिश प्रतिस्मादिश

प्रतिसमादिशति ~~कां~~ — प्रत्यभिधा, प्रत्यभिधते

Bh P — ~~प्रत्यागृह्यते~~ प्रत्यागृह्यते ~~इति~~
~~प्रत्यागृह्यते~~ (acc) MBh ~~प्रत्यागृह्यते~~ प्रत्यागृह्यते

Kād — प्रत्युदाहृ, प्रत्युदाहरति R. ~~प्र~~

to answer affirmatively प्रतिपद्यते

प्रतिपद्यते MBh, Kār, etc to answer ^{a. 2}

a call प्रत्यागृह्यते, प्रत्यागृह्यते Bh P to

^{a. 2} answer by letter प्रतिलिखति, प्रतिलिखति

Mālav to answer ^{a. 2} in the affirmative

प्रतिज्ञा, प्रतिजानीते ~~इति~~, ~~अति~~ ~~इति~~, MBh,

etc to answer ^{a. 2} in singing अभिप्रतिगृह्यते

TS ^{a.} to answer questions व्याहृ ² व्याहरति,

व्याहरते (with प्रश्नान्) ~~विसृज्य~~

~~विसृज्यति~~ ^{a.} to answer to the

cry of अनुस (acc.) to answer with

a cry प्रतिनद ² प्रतिनदति MBh, R, etc

to answer with roars प्रतिगर्ज ²

प्रतिगर्जति MBh — अनुविनद ² Hariv

to answer with shouts प्रतिनद ²

प्रतिनदति MBh, R, etc. one who never

fails to answer उत्तरेतरं न कृ ²

MBh ready to answer prayers

(said of gods) ² ~~नृ~~ (आ) नृ AV ²

answer n. 1 उत्तरम् Ragh, R, Prabh, etc,
 प्रत्युत्तरम् Pañcat, Hit, Prabh, etc, समुत्तरम् Sakh, प्रत्युत्तरीकरणम् Micea
—प्रतिवचनम् Mriceh, Prabh, etc, प्रतिवचनम् n

(also with उत्तर) Mabh, Kathās, + + + + प्रतिवाक्यम्

Nal, प्रतिवाच f Sās, प्रतिवाचिकम् Naish,

प्रत्युक्ति f Sahr, प्रत्युक्तम् Megh — ~~प्रत्युत्तरम्~~

Pañcat, Hit, Prabh, etc.

1. प्रतिजल्पः d — प्रतिप्रश्नः Var —

प्रतिभाषा d — प्रतिमन्त्रणम् Kauś —

प्रतिमुखम् Sāh — प्रातः नगरः MW — प्रतिगात्र

f m d — प्रतिगात्रः Kārand — प्रतिष्ठाति

† Hariv, Sāh ~~प्रत्युत्तरीकरणम्~~ Near

~~समुत्तरम् Sāh~~ 5.27.

the answer (the ~~fourth~~ fourth

member of an adhikarana case)

उत्तरम्. [In the Mīmāṃsā philosophy]

'the answer of which is destroyed'

~~क्षिप्तोत्तरम् (seil नवस) Kām 5.26~~

The answer of which ^{or} is rendered
(unanswerable speech) Mīmāṃsā Phil.

impossible क्षिप्तोत्तरम् (seil. नवस.)

answer न० उत्तरम् Ragh, R, Prabh, etc,
प्रत्युत्तरम् Pañcat, Hit, Prabh, etc, समुत्तरम् Svah, प्रत्युत्तरीकरणम् Mew
— प्रतिवचनम् Mricch, Prabh, etc, प्रतिवचस् m

(also with उत्तर) MBh, Kathā, + + + प्रतिवाक्यम्

Nal, प्रतिवाच f Śis, प्रतिवाचिकम् Naish,

प्रत्युक्ति f Śatr, प्रत्युक्तम् Megh — ~~प्रत्युत्तरम्~~

Pañcat, Hit, Prabh, etc.

प्रतिजल्पः d — प्रतिप्रश्नः Var —

प्रतिभाषा d — प्रतिमन्त्रणम् Kauś —

प्रतिमुखम् Sāh — प्रतिवारः MW — प्रतिवाक्ये

f m d — प्रतिगाडारः Kārand — प्रतिधृति

f Hariv, Sātr ~~प्रत्युत्तरीकरणम्~~ Near

~~समुत्तरम् Sāh~~ डीय.

in. ~~Mīmāṃsā Phil.~~
the answer (the ~~fourth~~ fourth

member of an adhikarana case)
+++++

उत्तरम्. [in the Mīmāṃsā philosophy]

the answer of which is destroyed

~~विप्रोक्तम् (seil. उत्तर) kām 5.26~~

The answer of which is rendered
(unanswerable speech) Mimāṃsā Phil.

impossible विप्रोक्तम् (seil. उत्तर)

Kām 5.26 The answer^{a.} to the
objectionable
first argument उत्तरपक्षः answer^{a.}

to a message प्रतिसंदेशः R, Mricch,

kathās The answer^{a.} to the objection

argument उत्तरपक्षः (in math)

answer^{a.} to the question (Math.)
उत्थापनम्

Bijag a certain answer^{a.} प्रत्यय-

प्रतिवचनम् Sak a formula serving

as an answer^{a.} प्रतिवचनः Āpśr

giving no answer^{a.} हतोत्तरम्

Kāv having no answer^{a.} उत्तररहित

mfn -- वीतोत्तर mfn Amar a

negative answer^{a.} प्रतिषेधाक्षरम्

Śak 3.22 (v.l.) one who has to

give an answer^{a.} उत्तरधारय

mfn Naish question and

answer^{a.} प्रश्नारथान् m du kās

a verse serving as an a. प्रतिकथनः ApŚr

on Pān 2.3.28 / when answer^{a.} is to

be given सुजितये Loc^{ind} MBh 7.

109.15. one who answers wrongly

(निर्वक्तु m MBh 5.1212

answerable ^(to) adj ॥I प्रतिवाक्य W,

answerable to ॥II वक्तव्य MBh, R.

answered adj ^{प्रतिप्रोक्त AitBr, Bhp,} ॥I प्रतिवाचनीकृत Śak,
(person and things) प्रत्युक्त Br, MBh, etc
- दत्तोत्तर sarvad ॥II (दत्तोत्तरत्वम्)

abstrⁿ ^(by) ^(instr) पत्याभिहित Śak, प्रतिप्रोक्त

AitBr, Bhp — प्रतिभणित W —

॥II (प्रतिपन्न Kathās. — प्रतिनिर्गत

Mālav — प्रत्युदाहृत Bhp.

answered by calling प्रतिकृत Var^s

answered ^{a.} in chanting प्रत्युद्गीत^{naty}

well answered (as a question)

सुविचित्र BHP.

to be answered II प्रागेवक्तव्य R

प्रतिमन्त्रयितव्य. III to be
or recitation
answered in chanting प्रतिगीय

Ait Ber. to be answered in

difficult to be answered दुर्वच

MBh, R, etc, दुर्वचसु — के (?)

दुर्वचि very difficult to be

answered सुदुर्वच MBh, Cor.

to make unable to answer

रु
निश्चयरीकु Kathās.

answering adj प्रतिवादिन - MW.

II प्रातिपदिक VS 16.34 — भाग Buddh

answering all desires काममय ‡ (इ)

R 4.33.6 answering to

answering (to) ‡ 1I समन्वित (comp)

R — प्रतिवक्तु (gen) Bandh —

सुलभ ‡ (आ) (mostly comp) Kāv,

Kathā, etc. answering all desires काममय
‡ (इ) R 4.33.6 (gen)

asked (i.e. not puzzled how

to answer an inquiry) पुष्टमिधायिन

Var well answering^{a.} to समर्थ

‡ (आ) MBh, Kāv, etc.

one who never fails to answer उत्तरोत्तरं कृ MBh.

one who answers thoroughly प्रतिवर्त्तते in MBh 5.12.12

answerless ^{adj.} निश्चर Harire, Kathās, etc

answering = १४ वचना, प्रतिश्रवणम्

Gaut, Mn 2.145 - प्रत्युच्चारणम् Nyāyas,

Sch.

the act of answering an inquiry

पृष्टप्रतिवचनम् Pāṇ 3.2.120 ^{a.} answering

a call प्रत्याह्वानम् Āśv'sr, Sch

answering ^{a.} a question विसर्जनम् L.

ready to answer prayers (said of god) तैत्ति mf (311) nAV,
SvetUp, TAr, etc so as to answ purpose 312m (with dat) RV
unable to ~~answer~~ a. 312m nAV.

antⁿ - I - पिपिली, पिपीली &, पिपील: RV, MBh,

पिपीलिक: Adh Br, MBh, etc — वल्मीक.

— वज्र: (वज्रा, वज्रा) RV, Br — वल्मीक —

II कृमि, क्रिम m. L — पीलक: पीलुक:

& — लूता, लूतात: L — सीमिका, सीमिक: L.

The common small red ant

पिपीलिका AV, etc a female ant^a

| ground thr. over up by white ants वल्मीक, वल्मीकम्

& heap thr. over up by ants वज्रा (वज्रावर्ति) VS, etc

पिपीलिका AV, etc a kind of ant^a

अङ्गुलिका Susr — a kind of ant

जै गेही gal & द्वी

जैही L — उद्गीयिका — उपजिह्वा L

उपजिह्विका RV 8.102.21 — कपिलम्

Susr 2.296.12, कपिलाधिका Nigh,

गेही Gal, इद्दीही — विनतः

Kaus — शुक्लबीजः MBh — होरा

L a kind of black ant^a.

कृष्णापिपीली L a kind of large-
headed ant^a ब्राह्मणी L a kind

of small black ant^a मकरि-

पिपीलिका L a kind of tawny-
coloured ant^a (said to be

a variety of the white white ant^a)

शिथिली L a large black ant^a

(like ants) पिपीलिकावत् Tānd Br Sch
पिपीलिकः Ch 14, MBn, etc | a small

ant वस्तुतः RV a small black ^{a.} ant

मार्केटापिपीलिका L a small red

^{a.} ant तेलपिपीलिका L a sort of ^{a.} ant

वटि f L, दिवी, उपजिह्वा a sort of

^{a.} ant which throws up the earth देहिका

Mārka P a species of ^{a.} ant उपदीकः,

उपदीका śBr, TBr, TAr — उपदेहिका

L — कपिजङ्घिका L — ब्राह्मी L

a very small ^{a.} ant कन्यापिपीलिका L

Antaei

(?) अनुपातः .

antagonism ⁿ ~~II~~ प्रतिवीरता Prabh, ~~the~~

द्वन्द्वभावः Ritus .

antagonist ⁿ ~~II~~ प्रतियोद्धु m MBh, R ,

प्रतियोद्धिन् m गुग्म्यादि — प्रतिमल्लः

Harire , Kathās , Vear — प्रतिवीरः MBh ,

Vear , Bh P —

~~II~~ परिपन्थकः Rājat — परिपरिन् m VS

— पर्यविस्थातु mfn MBh , ~~चि.~~ 5. 2. 889

— विजिगीषु m m MBh — शत्रुपक्ष mfn

Var Br S .

antagonistic ^{adj} ~~II~~ ~~द्वन्द्व~~ mfn Prabh .

antecedent adj. I पूर्वतर R, (to what precedes
in comp) पूर्व W.

The antecedent and subsequent

पूर्वतर f (आ) du or ifc VPrāt,

Pān, Sch ^{a.} antecedent existence

पूर्वभाव: Kaps, Bhāshāp, antecedent

(to what precedes in comp) पूर्व

^{or relating to}
W having something antecedent

^{a.}
पूर्वत् VPrāt produced by something
relating to something

पूर्व mfn MW
antecedent पूर्वत् VPrāt something

^{a.}
antecedent to पूर्वरूपम् Car, Subr.

(an older brother antecedently

to whom the younger performs

a soma sacrifice परीष्टः Āpast

a younger brother performing

a Soma sacrifice ^{a.} antecedently

to the elder ^{परि} परियष्ट in Āpast.

an antelope and an elephant

सुगन्धम न. ३३ म. १२.६७

a.
an ~~antelope~~ - eyed woman

चमूरुहरी + Prasanna 1.37 Sat

4. $\frac{3}{4}$, चमूरुनेना Prasanna 5.

42 a.
~~antelope~~ in the

moon (i.e. the spots on the disk
supposed to resemble those
of an antelope as well as a
hare म. ३३: the ~~antelope~~ in the

sky मूतः Sūryas, Var Br S, et

^{a.}
an antelope or an elephant

मूतः मूतः (11-12-6-7)
(a lion or tiger)

^{a.}
~~Antelope~~ level (11-12-6-7) on Haris

belonging to the ^{a.} antelope मूतः

ref. A 4.4.5 belonging to

anything which is produced from

the female black ^{a.} antelope

ref. Kās on Pān 4.3.155 belonging

to the black ^{a.} antelope कौतः

ref. 5.4.4.4, Lāty, 100

2.41 belonging to the male black

a.

~~antelope~~ गण संज्ञा 1.

258 Kai on Feb 4 3.1971 ^{best} ~~best~~

antelope मृग संज्ञा: F - मृग संज्ञा:

MW the black ~~antelope~~ a.

कालसार: Nov 6.17 - गण संज्ञा: -

क. पामृग: March 3.1961, F, Sak

a.

the black-spotted antelope

clad

यना संज्ञा: L clad in an

a. 1/2

~~antelope~~ skin मार्गवासन

antelope coming from

b

a.

the black antelope कागज संज्ञा

(इ) न TS 5.4.4.4, Laty,

m, 2.4! ~~Sowing from the~~

~~black antelope~~ — कृष्णमणि

mfn Heat Coming from the

female black antelope^{a.} एणय

mfn Pān 4.3.159, Aśvaja

Susa, PāP, et Cooking antelopes
(N. of a tribe)

for food, एणयचोत्तः म १३

^d
Derived from the antelope^{a.}

called Saranga सारङ्ग म (इ) न

^{a.}
The earthly antelope मंडाभुगः

R 3.49.45 a female

^{a.}
antelope कुरङ्गवधू f. Pass.

कुरङ्ग Git - मणि Hariv.

R, etc a female black

^{a.}
antelope कृष्णसारङ्ग Kathās 59.

42 a girl having the eyes of

^{a.}
a young antelope शिशुहिरारङ्ग

f Amar having antelopes

for horses (said of the Maruts)

पृषदङ्गव mfn RV having the colour

of the white-footed antelope ^{a.}

जस शयक मफ ये R hunting black

antelopes गेगिक मफ L the

juice of the antelope ^{a.} एणमदः

Nash a kind of antelope ^{a.} एतः

NW — कदलिन म L — कृष्णपुच्छकः

L — यामनेत्रः Gal — छिक्कुरः

Dhanu 6.69 — जाद्विकः L —

फ. नु. म. चनः L — भारशुद्धः L —

भायारु म L — मध्यमः L — मन्यः

Shadw. Ber, ~~म~~ मन्यः Shadw. Ber

~~स्व मन्य~~ — वरपोतः Car —

वातप्रमा म L, ~~म~~ वातमृगः L —

विगिहरिणः L — शमनः L — शिखीरिणः

m L, मम शिखियुपः L, श्रीकरिन् ^{अः}

— श्रीकरिन् m L कर्षु — सरः ^{अः}

L a kind of spotted antelope ^{a.}

सारङ्गः (^{अः} + आ. Kā, Kathas,

et, #4 सारङ्ग looking like the

white-footed a. antelope ^{a.} ~~संस्कृत~~

~~मम~~ ^{अः} ^{अः} R a male antelope

पुम्पुगः Mahidh, #4 पुम्पुगः '1,

TS Sch the male of a species

of antelope ^{a.} संस्कृतः AV 4.4.7,

संस्कृतः, संस्कृतः (in later texts)

RV 8.4.10, AV 5.14.3, VS, AitBe, ^{Susr, etc}

N. of an a. रत्तबध्नः Hariv, दीक्षापात्रः Sak 9
5. 20, नित्यविग्रस्तः Hariv, चित्राङ्गः Pañcat, Hit, विलोचनः
24 Hariv, (supposed to have been a Brāhman and hunter in former
births) 30 मृगः Hariv 1210

Gurā, etc the painted antelope a.

गुराय, गुरायः (in later texts RV
8. 4. 10, AV 5. 14. 3, VS, AitBr,

Gurā, etc produced from the
female black antelope^{a.} गुराय

गुराय Pāñ 4. 3. 159, Āśvgr,

Gurā, RbP, etc produced from
the male black antelope^{a.} गुराय

गुराय (इ) न Yājñ 1. 258, Kās

गुराय Pāñ 4. 3. 159 a species

of antelope^{a.} (described as

being of a black colour with

antelope^{a.} शिवः L to take the

shape of an antelope^{a.} कुरङ्गाय

Nom कुरङ्गायते श्वार्ते The white-

footed antelope^{a.} ऋश्यः, ऋष्यः (in

later texts) RV 8. 4. 10, AV 5. 14. 3,

VS, AitBr, Süss, etc a wooden

antelope^{a.} डिवत्थः L a young

antelope^{a.} just born पुणकुणकः .

anterior adj † पूर्वतर Rv, etc —

अग्र (for V अङ्गुल) L.

being anterior पूर्वभाविन T डे १

Common.

anthelminthica, Serratula see Serratula a. 1
anthelminthica, Vernonia see Vernonia a.

anthelmintic adj
I I कृमिहन्तृ, क्रिमिहन्तृ

मृग W — कृमिघ्न, क्रिमिघ्न मृग

Guse.

1

a kind of dithem उक्तप्रत्युक्तम्

Sāh.

the plant Anthemis Pyrethrum

आकृतकृत मृग शिरः, शिरः

आकृत (?) — आकृतः L.

Anthemis tuberosum 1 इ द्रवन्तो सुअं

(?) — प्रत्यक्षेण Car — मृषिकाद्वया

Car —

1 मृषिकाद्वया, पत्रश्रेणी L — पुत्रश्रेणी L —

प्रतिपण शिरः L — प्रत्यक्षपणः L # (द्रवन्तो)

मृषिकाद्वया, मृषिकाद्वया L, मृषिकाद्वया

रु — रण्डा L — शतमूलिका L, शतमूलिका

शुतश्रेणी — सहस्रमूलिका L

ant-hill ⁿ ~~the~~ उद्देहः AV, Paipp

— कारुजः L — कीरोत्करः Kathās 101.290.

— कुलकः L, ~~HHH~~ कुलकः, ~~HHHHH~~ खोलकः.

८ — नाकु m Malac, भूषवस् m w

— वप्ते MW — वल्मीक भौमः Shadub.
वल्मीकूटः, वल्मिकः, वल्मिकम्, वल्मिकि m n L, वल्मीकभौमम् Add.

वल्मीक वपा TS, ~~HHHHH~~ वल्मीकराहा m
वल्मीकः, वल्मीकम् (g अर्धचादि) VS, etc — वल्मीकूटम् L
Kaus, / — वामलूरः Kāsikh —

शक्रभूचन m, शक्रशिरस् m L —

शतमूर्धन् $\underline{m}$ L — सपविशः

Var B.S — सीमिकः $\underline{d}$, $\underline{h}$

स्त्रीवासः L — स्यमीकः, स्यमिकः

Un 46 28ch

~~1. वल्लीकूटः, वाक्मिकः, वाल्मिकम्,~~

~~वाल्मिकि एव $\underline{m}$ $\underline{d}$, वल्लीक, वल्लीकम्~~

~~($\underline{g}$ अर्कसादि) KS, etc — वल्लीकूटम्~~

~~— वाल्मीकभौमम् Adh Bz (V. 2. 7777)~~

~~वल्लीकभौमम् — कुमिपर्वतः, किमि.~~

पर्वतः, कुमिशैलः, किमिशैलः, कुमिशैलकः,

किमिशैलकः L — पिपीलिकपुटम्,

MPB, पिपीलिकोत्किरणम्, पिपीलिकोत्प्लवः

विषीलिको द्वापः Sāṃkhya.

like an ant-hill वल्मीकवत्

kāśīkh ^{a.} is the top of an ant-hill

वल्मीकमृङ्गः.

anthology n • लोकवालि f Cat.

anthropophagus ⁿ 1 क्रव्याशिन् m W.

Antiaris toxicaria (the Upas tree) 1

विषवृक्षः Rājat, विषद्रुमः Kāṭ, Rājat.

antibilious adj 1 पित्तघ्न, पित्तविनाशन,

पित्तशमन, पित्तहर १ (ई). डुसर,

anything antibilious ^(anything a.) पित्तार m by

anticipate ¹⁰⁶ ~~111~~ अवगम् २ अवगच्छति —

~~211~~ प्रविद् ३ प्रविन्दति, प्रविन्दते S.Bh.

to anticipate a word etc which
occurs later (in a sentence)

अपकृष् ११ १ २ अपकर्षति .

3

anticipated adj चित्तकलित W.

anticipated in eating परिभुक्त MBh.

to be anticipated शङ्क्य ~~रक्ष्य~~ Das,

Raj at.

anticipating adj हर्षित (comp) Hariv, Pancer.

anticipating n उत्प्रेक्षणम् L, अकारि f Sāh.
anticipating that which occurs afterwards प्रतिकर्षः W.

anticipation ~~11~~ ⁿ पुरस्तादपकर्षः Kāś

On Pān 2.3.29;

~~11~~ (अपकर्षः Nyāyam, ~~11~~ अपकर्षणम्

Nyāyam — पूर्वकोटि तु L — पूर्वान्तः L.

~~पूर्वकोटि~~

anticipation of the word occurring

later अपकर्षः (in poetry)

an anticipatory exception

पुरस्तादपवादः VPrāt, Sch

~~anticipating that which occurs~~

~~afterwards प्रतिकर्षः W.~~

anti-demoniacal ^{adj} रक्षस्य ~~11~~ (आ)

Can

antidotal adj विषघातन, विषघ्न

† (इ) मम, कथा, सुख, विषहर †

(आ, इ) मम, विषान्तक, विषाघ्न सुख,
मम + + + + +

antidote १५ प्रतिविषम् L, प्रतिघातिन्

मन्त्र (विषघ्न मन्त्र (ई) म Mn, kathās,

सुस्र, विषापह मन्त्र Mn, Suse, विषनाशिन मन्त्र W - प्रतिघातिन् मन्त्र -

१५ गरः १. उच्छादि Kās on Pān

3.3.29 & 57) W. - प्रतियागः kathās administration of antidotes विषविद्या १५ Sē antidote against poison अमृतम्.

Suse - १५ ताबुवम् (A v 5.13.)

10 १५ any antidote विषनाशिन

~~मन्त्र~~ W Containing an antidote a. a dealer in antidotes निषवैद्यः Malav, विषमिषजः m L - वातिकः L - गारुडिकः Sinhās

प्रतिविष मन्त्र (आ) म Rājast, a kind

of antidote संजावनः Suse १५

- अजेयम् ~~the~~ - (said to be very efficacious) गन्धहरतिन् ^m Car.

- दूषोविषरि ^m Suisse ~~the~~ -

महासुगन्धि ^m Suisse (१) a kind

of grass used as an antidote a.

master of antidotes नरेन्द्र: Das
विषवेरिणा L, निर्विषा ^{N. of} a medicinal

plant and ^{a.} antidote विषदंष्ट्रा L,

सर्पकफालिका,

सर्पकडुता विषनाशिनी Bh P, सर्पक्षी MW,
गन्धनाकुली L, गण्डाली Bhpr, नागफणी Bhpr, नाडीकलापकः MW

N. of an a. against poison तस्तुवम् AV 5.13.11
One who knows antidotes वानिकः

(a particular a. अक्षयः Suisse 2.276.7 - अजितः
L. a physician who applies

antidotes विषघातः R the

science of antidotes विषघ्नचिकित्सा
Car a sort of it a. तादर्थ्यः Suisse 5.5.66.

antidysenterica, Wrightia see Wrightia a.
antidysentericum, Nerium see Nerium a.

Antelope picta गोलकः L, ~~(8)~~₂ in (the deer)

गोकर्णः R 2. 103. 41, Car 1. 27, Suor.

antimony ⁿ 1I अञ्जनम् — नदीजः ^{स्वच्छ} नदीयम्
 — स्रोताजम् ^{स्वच्छ} , स्रोतो^{स्वच्छ}भवम् L स्रोतनदीभवम्
 L — सौवोरम् ^{स्वच्छ} —

1II अजलम्बनम् — कोपालः W, कोपालम्,
 कोपालाञ्जनम् L — कृष्णम् L ^{नदीयम्}
 L — नीलम् L — पार्वतियम् L — पालसारि
 n L — यामुनम् (swell. अञ्जनम्, AV
 — वल्मा शीर्षम् L — वारिभवम् L —

मेला L — स्रोतनदीभवम् L & (esp.

as a collyrium for the eyes, said
 to be produced in the river

Yamuna, स्रोताञ्जनम्, स्रोतनदीभवम्

L. black antimony नात्ताञ्जनम् R

divided ^{a.} antimony (mixed with oil) ~~tttttttttt~~

भिन्नाञ्जनम् Kar. Susr. the grey

(ore of ^{a.} antimony) कपाल. Susr. 2.84.10,

~~the grey ore of antimony~~ कपालसारः

L. having the colour of pounded

antimony ^{a.} भिन्नाञ्जनवर्णम् Susr. S'is

a kind of antimony ^{a.} सेविराञ्जनम् L

ore of antimony ^{a.} कपालकम् Kar —

for ~~the~~ ^{a.} कपालसारम् L
कपालाञ्जनम् L Sulphurates of

antimony ^{a.} (used as a collyrium)
~~antimony~~
क.ज्जलम् सुषे, Kāthās, etc —
सुवैरम्, सुवैरजम् L.

1

antipathy ⁿ ~~1~~ अपराधः Mn 7.154

antiphlegmatic adj ~~1~~ कफघ्न (इ)

~~Suṣe~~, कफनाशन, ~~111~~ कफहर,
कफहत् सुषे.

antiquity ^M ~~इ~~ प्राचीनता MW, प्राचीनत्वम्

MW.

antiquity of a family कुलस्थिति

to w a belief sanctioned by

antiquity ^{a.} प्राचीनत्वम् MW.

antiquorum, Colocasia see Colocasia a.

antiquorum, Euphorbia see Euphorbia a. 1

antiquorum, Iithymalus see Iithymalus a.

antiquorum, Iithymus see Iithymus a.

the Antistrophe which has

the same metre (as the Stobriya

or Strophe) अनुरूपः. (३३)

antithesis ⁿ विरोधः *kātyāṇ, kan,
kap, etc. —

(~~in~~ Rhet.) ^{a.} antithesis of opposites)

विकल्पः Pratāp. ~~(?)~~ an

antithesis which implies that
when two propositions are
antithetically stated, peculiar
stress is laid on one of them.

विनिर्ग्रहः MW the sense of the

^{above} ~~antithesis~~ antithesis ^{a.} विनिर्ग्रहः

MW standing in the sense of
the ^{above} ~~reinigraha~~ antithesis

विनिग्रहायिक ~~म्ह~~ MW statement
of an antithesis प्रतिष्ठापना

Car.

antithetical ^{adj.} प्रतिरोधिक ~~म्ह~~ Tarkas,

veśāntap, प्रतिरोधिनि ~~म्ह~~ Tarkas,

Samk, TS, Sch, etc.

antithetical meaning अथान्तरम

L.

+/+ +/+ +/+

anus ^m ~~1~~ ^{गुदम्} गुदः, VS, TS 6, SB 3, 8, kavā,
etc.

• ~~गुद~~ ^{तु} तु (आ १ क्रोडादि) ~~इ~~ इ
१ बह्वादि [māt in kavā], १ ^{गु} गु शोणादि

^{द्व} ~~तु~~ ^{द्व} शकृद्वारम् ^क क, शकृद्वेशः ^र र

— अधोऽङ्गम्, ~~अधोद्वारम्~~ अधोद्वारम्

अधोऽपरम् — गुह्यम् w — उपस्थः

उपस्थम् L — च्युतः, च्युति ^{तु} तु L, ~~अ~~

च्युत w ^{च्युति} च्युत, ~~अ~~ ^{च्युति} च्युति ^{तु} तु L —

~~च्युति~~

~~अधोमर्मन्~~ (अधोमर्मन् ^न न) — अपस्करः L, ~~अ~~

अपानः ^{अपानद्वारम्} m ~~अ~~, अपानम् ^{तु} तु, — गुदवदनम्

(Sinhās, 20.7, ~~अ~~ गुदवर्त्मन ^न न L —

तनुहृदः L , तनुहृदः W - निवर्त्ति L,
 निवर्त्तिकम् W - दुर्गन्धकारः Cw -
 पायु (S. 14) m vs, etc - पुरीषणः
 Equal - बुद्धिः L - मध्यमन्दिरम् -
 मैत्रः Kull m 12.72. - वनिष्णु m
 lbn 4.2, Sch - अपात - वर्चमार्गः
 L - शब्दभेदिनः m L - शृङ्खु m L,
 शृङ्खु L m 1.93, Sch, m सोद्यम् L.

the anus and the organs of
generation पायूपस्थम् m 2.90

cleaning the anus पायुक्षालनम्

having an anus made of the

Pancha-gavya पञ्चगव्यापानवत्

mfr Heat inflammation of
of the anus गुदपाक: Car 6.10,
Size one of the three[#] folds
of the anus सजनी savings the
part of the body of a horse
below the anus सोवनी L washing
the anus पायुक्षातनम् .

++10+-1-

^{or founded}
based upon the Anusvāra

विन्दुप्रतिष्ठामय म्फ (इ) न L

designation of the ^{A.} ~~Anusvāra~~

इन्दु म् (इ) न ~~founded upon~~

~~the Anusvāra विन्दुप्रतिष्ठामय~~

~~म्फ (इ) न L~~ having the nasal

mark ^{A.} ~~Anusvāra~~ सानुस्वार म्फ न

R Prāt

anvilⁿ शूर्मि, शूर्मि म्फ, शूर्मिका, शूर्मि

W (इ) - स्थूणा L, शूर्मि (सूर्मि)

(इ) - लोहप्रतिमा W. (इ)

anxiety ⁿ 1 ह आधि m TS, मझ, यूज, 1

आधि m
etc. — अनुचिन्तनम्, अनुचिन्ता, म

चिन्ता (पत्र 3. 5. 105) म 12. 31,

यूज 1. 98, मझ, etc, चिन्तिते, चिन्ता
संचिन्तनम् भ

L — औत्सुक्यम् मझ, R, Ragh, etc —

रणरणकः मालतिम्, उत्तरार, etc

रणरणकम् L, रणरणका Das —

1 ह आधि m (~~वैल्ल~~ आधि ~~वैल्ल~~) L

अरति ह मझ, मझ P, etc — अशान्ति ह L

ह
— उद्वाहनम् L — उत्तापः L — उद्देगः —

लामः w — ज्ञासः मझ, etc — दुत् ह —

निःशमः L — पर्वटम् L — विह्वलता,

विह्वलत्वम् मञ्जु — संविन्तवम् धर्मप्रवृत्ति

(हृदयत्वरवः मञ्जु .

(metaphorically) anxiety about

anything कुटुम्बम् (metaphorically) generally also (ifc) BHP 1.9.

39 anxiety about the people

प्रजाव्यापारः सिंहâs anxiety

for hearing श्रवणकालरता Sak

anxiety for the welfare of the

public लोकविक्षणम् Râjat

anxiety of mind दुराधि म

Kir 1.28 — हृदये खः (acc. according

to some also हृदये खा) मडिह

to be in great a. ॥५ intens R 1.11.8, Bhp 2.7.24

Causing anxiety उदेगकर, उदेग-

कारक, उदेगकारिन् mfn Pañcaty

॥ उदेगिन् mfn Pañcaty ^{causing a. anxiety}

of mind उदेगिन् mfn Kathās

filled with anxiety⁷² बद्धाशंक

mfn Kathās free from

anxiety^{ed} ॥१॥ निराधि^{mfn} kāṁ, ॥

गताधि^{mfn} Daś 1.103 — अनुदेग^{mfn}

विज्वर^{mfn} (आ)॥ मडिह, R, etc

free from anxiety about वीतचिन्त

mfn sar having anxiety साशङ्कः

mfn (आ) in Mbh, Kāṣ, etc, #

सविशङ्कः mfn (आ) in R internal

anxiety अन्तर्वेगः inward

anxiety अन्तर्भावना produced by

anxiety आधिज mfn L the

tie of anxiety (said of a king

in relation to his care of his

subjects) आधिबन्धः Mbh. ~~the~~

anxious ^(about) valj उत्सुक R, m bh, etc, ~~...~~

सोत्सुक † (आ) Kāu, kathās —

अन्वीक्षक † (इका) R — उत्तस W —

उद्दिग्ग m bh, Das, bhag, etc, ~~...~~ सोद्दिग्ग

† (आ) Bear, R ~~...~~ Pañcor, ~~...~~

उद्दिग्गिन् L, ~~...~~ उद्दिग्गचित्त, उद्दिग्गचेतस्,

उद्दिग्गमनस्, उद्दिग्गहृदय m bh, bh P, †

māyābh P, etc, ~~...~~ समुद्दिग्ग R, Pūr —

~~1~~ निरवसाद † (आ) W — भावनायुक्त

m w — वेन † (ई) RV. — (Runon)

~~हृत् (अ) (loc)~~ शङ्कित (loc or
acc with प्राति) मरु, Kāch, etc -

~~हृत्~~ भीत (comp) Pañcar.

~~anxious~~ ^{anxious} for पर ^{or life} (अ) (loc)
(the Cataka bird, supposed to drink only rainwater)
R - वनुस् ~~the~~ ^{anxious for} clouds मघचिन्तकः

L ^{anxi. a. for} ~~the~~ ^{for ever} अनुग्रहकातर

~~anxious~~ for a long time

सुचिरोत्सुक Kāthā ~~anxious~~

husband कामिन् ~~in~~ ~~anxious~~

~~regret~~ regret for some beloved

Object रणरणकः Mālatīm,

Uttarar, etc, रणरणकम् L,
रणरणका Das anxious thought

चिन्तनम् Mn 12.5, गझ,
Kathās, Rājā 5.205, Sāh,
anxious thought (about) चिन्ता

(Pān 3.3.105) (gen, loc,

उपरि or in comp) Mn 12.31,

Yājñ 1.98, गझ, etc, चिन्तित्,

चिन्ता L anxious to please

अनुग्रहकार extremely anxious

गाढावेग mālatim very anxious

परिसमुत्सुक R, # समुत्सुक तु (आ)

स, ल, उ, ण, ए, etc.

māh, kāva, etc.

to be anxious ~~1~~ रच CL 10 रचयति

(with चिन्ताम् or चिन्ताः) Prab —

शङ्क CL 1 शङ्कते (cp also P) ड्, माह,

प्रतिशङ्क प्रतिशङ्कते माह —

~~1~~ वेन CL 1 वेनति RV, ड्, ड्

~~to be anxious (about)~~ भी CL 3

(Dhātup 25.2) बिभेति CL 1 भयते,
— ~~चित्~~ ^{desid} चिन्तयति AV 6, 10,
CL 10 भाययति (abl) R ~~चित्~~ ^{चित्} CL 1 वेनति

to be ^{anxious} ~~anxious~~ ^{for} यत् CL 1 यतते (with

loc, dat, acc, with or without प्रति,
once with gen, also with अर्थ, अर्थय,
अर्थम् and हेतोस् inf or with inf).

mā; māh, kāva, etc — ह्य CL 1

हर्षति, हर्षते (dat) RV. to to

render ~~conscious~~ about श. 3. क

caus शङ्कयति (loc) Malav.

कनाय is a. place whatever यत्र तत्र, यस्मिंस्तस्मिन् MBh 5:599, यतस्ततः
any adv खिद RV, etc, etc, श् RV, etc, etc.

any adj अन्यतम - यद्वा तद्वा Mn

12.68, Hariv 5940, Dhūrtas, Śak Śch -

यद् तद् - सम RV.

any friends whatsoever यानि कानि च

मित्राणि from a. person soever यतः कुतश्चिद्

Comm on Katy Śr in ^{or a. matter} any case whatever यत्र

कचन Mn 9.233 in any country whatsoever

यस्मिन् कस्मिन् वा देशे in a. matter whatever

च in a. way यथा-तथा Mn 4.17, MBh 1.45.17,

7.6332, Nal, Naish 9.29 in a. way whatsoever

यथाकथञ्चित् ~~in a. way~~ यथा कथा च ŚBr 4

seeking oblations from a. quarter कुचिदर्थित्

(mfn RV 4.7.6 (Śrī) to a. deity whatsoever

यस्यै कस्यै च देवतायै to a. place कुत्रापि, कुत्रचिद् -

Pañcat, Mārkaṇḍ, कुचिद् Mn, R, Śak, etc, कस्मिंश्चिद् Pañcat, यत्र

क्वापि to a. place whatever यत्रतत्र, यस्मिंस्तस्मिन् MBh 5.5997, यतस्ततः

any adv खिद् RV, etc, etc, रु RV, etc, etc.

anybody whatsoever यादृश तादृश,
यादृश-तादृश Pañcat, MBh, Kathās. ~~अथर्व~~
~~अथर्व~~

anyhow ad साम्ह RV— यथातथा
— यथा कयाचिद् विधया.

anyone n कश्चिद्, कश्चन, कोऽपि,
कःस्विद्, कुवित्सः RV 6.45.24, राम्यातवत्
mfn Kauś.

anyone whatsoever यः कश्चिद् from a.
कुतश्चिद् RV, KathUp, etc from a. soever
यतः ततः to a. whatever यस्मै तस्मै.

anything included by the term 'Kshatra'!

क्षत्रमात्रम् SBc 14 a. that has to be done
कार्यवस्तु न W a. whatsoever यत् किञ्चन
holding a. in the hand द्रव्यहस्त mfn Mn 5.143
without anything a. अकिञ्चन mfn.

to be anything सम्भू सम्भवति,
सम्भवते (nom) RV, Br, MBh.

to become anything सम्भू सम्भवति,
सम्भवते (nom) RV, Br, MBh.

to cause anything उपपद् caus उप-
पादयति (acc) MBh, MārkaP, Mn, Yājñ,
Ragh, etc.

anywhere adie कुत्रापि, कुत्रचिद्
 Pañcat, Märkl, क्वचिद् Mn, R, Śak, etc,
 कस्मिंश्चिद् Pañcat, क्वापि Nal, Pañcat,
 Kathās, कुत्रापि, कुत्रचिद् RV, कुत्रचिद्
 R, etc, क्वचिद् RV १.४७:४, क्वस्विद्,
 यत्र तत्र, यास्मिंस्तस्मिन् MBh १३.३६४६,
 विख्या RV.

anywhere whatever यत्र तत्र, यत्र
 तत्रापि, यत्र क्वचिद् from a. कुत्रचिद्
 RV, Kathāp, etc striving to get a.
 क्वचिदर्थिन्. mn. RV ४.७.६.

(tense)

aorist

अद्यतनभूतः

The aorist Tense (from its relating

what has occurred on the same

day) अद्यतनी (in yr).

1
apart ^{prep} adv, वि RV, etc —

~~III~~ अनुरहसम् वि. 5.4.81 — अन्तरस्थ,

अन्तरस्थायिन्, अन्तरस्थित mfn —

अभ्यर्चः (abl) MaitrS, TS — 5५ (also

implying separation and disjunction)

— 5५५ mfn — मध्यक् SV — तिरः (9

स्वरादि) TS 2.5.10.6, ActBr 2, ३Br —

परस्तात् ३२ — प्रगत mfn — विष्णवे

RV — हिक् Samk —

apart (from) ^{prep} पृथक् (as a prep with

gen or instr) L — वहिः (also

with abl or ife) —

~~III~~ अभ्यर्चम् (abl) MaitrS —

तिरः (9 ^{abl} स्वरादि) RV; AV 12.3.39, ३Br

1.3. apart from men तिरोजनम्

AV 7.38.5 apart from the world

विलोक mfn w being apart रहः स्थ
m (आ) n Kathās, Pāṇcat the
being placed apart अवस्थिति
± Bhag, Nyāyam, Sarvad.

going apart ^{a.} ⁽ⁿ⁾ ~~II~~ अभिधारः Kap,
 Bhāshap etc. ^{-(adj)}

~~III~~ विपूयन mfn RV, AV, VS, TS, Bhp,
~~IV~~ विष्णु m (विपूय) n RV, TS, Up
 — व्ययनम् RV — व्युत्क्रमणम् Pāṇ 8.1.

15 gone apart व्युत्क्रान्त mfn Pāṇ
 8.1.15 ^h Sch having the knees
far apart ^{a.} प्रगतजानु, प्रगतजानुक
mfn L (feet) having the toes
wide apart विरलाङ्गुलि mfn
 Var Brs living apart ^{a.} from the

~~from~~ the world विद्वान्-य मन्

placing apart - व्युहः R, Var B & S,

etc (sacrificial animal) put

apart^a निर्मित मन् Aśvśr re-

ceiving sacrifices apart^a.

(said of Pūshan) अभ्यर्चयन्

मन् RV 6.50.5 set apart^a.

उद्भूत मन् BhP, Mn, etc setting

apart^a पूयकरणम् Apśr, sch, Pān^{va}

sch sleeping apart^a पूयकश्या Hnt,

पूयकश्यामिन् मन् (pl) Viśhn a.

spot situated apart^a विष्टकम् W

standing a. विष्टित RV, विदेशस्थ Pat, व्यवतिष्ठमान W

standing ~~against~~ ^{apart a.} from

the right direction दिग्वक्त्रसंस्थ

mfn VarYogay 8.1 standing

far ^{a.} apart विस्मिहतर mfn Cat

the state of going ^{a.} apart

व्याभिचारिता, व्याभिचारितुम् śamk,

Bhāshāp widely ^{a.} apart पृथक्

RV, etc with the head laid

^{a.} apart निरुदक्षिरत् mfn śBr.

व्यवस्था, व्यवस्थिते sāṅkṣa to
keep apart विह, विहरति (rarely).
 RV, AV, Br, sāṅkṣa to put apart ~~विह~~^a
 निरुह, निरुहति, निरुहते AV, sāṅkṣa
to stand apart विष्ठा, वितिष्ठते RV,
 VS, AV to strike apart विहन, विहन्ति RV, AV, Br. to be entirely
kept apart संविद्येत msn R.

2# एकान्ते MBh, Mn, sāṅk, etc.

staying apart एकान्तस्थित msn.

3# स्वगत msn w — अपवारितम् sāṅk,

अपवारितकेन. ~~fact~~
 1011

1
apartment n II शाक (etc) AV, etc,

शाकम् — आगारम् Mn 6.41 and 51,

सुस्, etc, ~~AA~~ अगारम् (cf. आगार) —

वैशमन् n RV, etc — वास्तु n (m only
in Bhp) RV, etc.

anything done in the women's

apartment आन्तःपुरिकम् an

apartment ^a in which the

sacrificer is informed by

the officiating Brahman of

the happy termination of

the sacrifice आश्विनम् L

apartment^{a.} of a queen देवीगृहम्

Kām apartment^{a.} on the roof

क्षौमः, क्षौमम् an apartment^{a.}

to which women ^{retire} ~~return~~ for

weeping शोकागारः, शोकागारम्

Divyā apartment^{a.} where

money is kept कोशः Mn, MBh,

etc, कोशम् an attendant of

the women's apartment

कञ्चुकिण m Śak, Vikr, Pañcat,
etc,

(an inner apartment^{a.} ~~the~~ कोष्ठः)

L — अपवरकः Kathās —

~~III~~ जोसगृहम् w a private
^{a.}
apartment उपरोक्तम् L —

कैलिगृहम् Common Amar a round

^{a.}
apartment मण्डलागारम् Hir a

woman's apartment औरम् L :

— वृषम् L. apartments etc

appropriated to the accomodation

of relations कुरुम्माकस् n

belonging to the owner of women's

apartments आन्तरागारिक मंत्र

the female apartments ~~पुरुष~~

पुरम MBh —

~~पुरुष~~ निष्कृतः — माहिषम L a guard

of the queen's apartments अवरोधः

कः L the inner apartments a.

अन्तर्वेशन n near the women's

apartments उपकन्यापुरम ^{ind} / Da's

overseer of the inner apart-

ments कक्षाविक्षकः L, कक्ष्याविक्षकः

L the queen's apartments a.

अवरोधः MBh 1. 1812, R, etc a

woman living in the inner

~~apartments~~^{a.} निराश्रितनारी W. —

~~the women's apartments~~^{a.} ~~the~~

अवरोधः MBH 1.1812, R, etc, ~~the~~

अवरोधाः m pl (or in comp

अवरोध-śak, Ragh, etc, अवरोधनानि

~~अवरोधनम्~~

पत्न्याः

~~सुविदलम्~~ L — सुविदलम् L.

apathetic^{adj} जड ~~॥~~ (आ) ~~॥~~ Ragh 3.68,

śak, etc — मन्द f (आ) MBH, Kāu, etc

शीत L — अनुषा f (आ) —

~~अरत~~ L — कुषीद W — निरमर्ष MBH,

R (V. l निरामर्ष), ^{अप्रयत्न mp} apathetic in (loc) Mn 6.26.

apathy १) ~~१४~~ उदासीनता Pañcat, ११११ औदासीन्यम्

R, Das, Ragh, etc, औदार्यम् Naish, Sāntis,

उदासः L
etc, --- जडः (१ अश्वंदि) W, जडता Susr,
1: ११११

Ragh १.४६, Sāh, जडिमन् .m (१ ह्लादि)

Mālatim, Git ६.१०, Rājat ४.१० —

~~१४~~ अनीहा, अनीहितम् ~~१४~~ १४ शमः Rājat,

स्त्यानम्

ape n वानर: (युं ह आ) M_n, MBh, etc , नर: 2

— कवि m RV 10.86.5, AV, Mn, Sushr, etc

— मर्क: BHP, मर्कट: (un 4.81) VS, etc —

॥ उत्तालः । — कलिप्रियः । —

क्रीशः क्रीशः Bhp, Pañcat — क्रीम्याकः, क्रीमिन्

इन्द्रायाम् m — तस्य m — दुश्मवाहिन्

m R — पिङ्गः ~~L~~, ~~na~~ पिङ्गाक्षः R —

मरकटिका (only 2) + महाकवे: 2 —

लतामृगः W — लतामर्कटकः only 2 —

लाम^{शा} (only 1) → वनर: 12 वामर

~~वर्ग~~ विनोदस म. ५, वर्गक: MBh, Bhp

विद्युत् मृगः MW - विद्युत् नौक ^m near

2407

वृक्षौकस् m Mcar — ('black-faced')
असिताननः L.

the abode of an ape कपिस्थलम्

Kāś on. Pān 8.3.91 ape, a black-

facéd monkey ~~असिताननः~~ ape-

coloured ^(brown, reddish-brown) कपिश m (आ) n MBh,

BhP, etc belonging to an ape a.

वानर m (इ) n MBh, R the butto-

cks of an ape कप्यासम् (कप्यासः

Common on Chulp) Chulp 1.6.7.

(a female ^{a.}ape # वानरी MBh, R,

Kathās — मकीटी L.

कपि, कपी f & food of apes
(N. of a sweet substance)

कपिमक्षः R a kind of ^{a.}ape बापिनः
Kathās — किरः gut मस्तिनसुर

~~a species of ape~~ ~~कृदाः Kathās~~
great ape ^{a.} (N. of a king, of an attendant of Śiva, of one of the 34 incarnations of Buddha)
महाकपि in Hariv.

imitating an ^{a.}ape in jest कीडा
a kind of a. कपितः Kathās, किं: Gal, मलिनमुखः (N. of Hanumat)
कपित्वम् in car | Lord of apes कपिपति

in Common on Prab the lord of
the apes कृदाराज in कृदाराजः
Hariv, R, B, h P

N. of an ape रक्तमुखः Pañcat, आलः

Kathās 57.136, कृषभः, रुमणः R, उल्कामुखः

R, चन्दनः R 4.41.3 N. of an a., son

of Valin अज्जदः N. of the a. Su-grīva

रविसुतः Ragh N. of the a. Valin इन्द्रजः^L

Hariv, R, BNF One who has become
an ^{a.} अपे मकः भूत मफु Kathās
a species of a. अफुः Kathās
the state of an ^{a.} अपे कपितम्.

apish ^{adj} मार्कट मफु (इ) # Kathās.

• apishness कपितम्.

aperient adj रेचक f (इका) / रेचन f (ई)

Suisr — प्रमिन्न विष् Suisr —

~~वि~~ विसंसनम् W.

aperture ⁿ ~~IV~~ विलम् (if f आ) RV, etc

— रन्ध्रम् (rarely रन्ध्रः) RV, etc —
खम् (esp. of the human body) RV 14.2.1 & 6, ^{brāt, kathUp, Gant,}
~~खम्~~ ^{RV,} — मुखम् (मुखः १ अर्धचिदि)

if f आ, ई) MBh, Kāv, etc —

अवकाशः Śuśr,

— (अतीकाशः TS — बारः, बारम् (१) —

विरोकः, विरोकम् L —

aperture (esp. of a window)

निब्याधः ŚānkhŚr aperture —

(esp. of the human body)

द्वारम् Up, Śuśr. etc ~~an aperture~~

(^{or human} in the animal body) स्रोतस् n

स्रोतस्, स्रोतस् (life) an aperture

in the crown of the head (through

which the soul is said to escape

on death) ब्रह्मरन्ध्रम् Pur; sinhas

(RTL: 291) an aperture in the

human body स्रोतस् n स्रोतस्,

स्रोतस् (life) The aperture^a of an

oven^{or stove} भस्मः, भस्मम् Car the aperture

of a stove भस्मः, भस्मम् Car

The aperture^a of the anus गुदीषम्

Susr 2.2.3 f. aperture^a of the

bladder वास्तिबिलम् AV, वास्तिमूलम्

~~MBh, an aperture^a of the human~~

~~body श्वम् AV 14.2.186, Brāt~~
~~(the five apertures in the body व्योमपञ्चकम् Cat)~~

~~Kath Up, Gant, Mn, etc. ^{to} the form~~

an aperture^a निर्भिद्, निर्भिन्नान्

(with श्वम्) BhP having an

aperture^a as pointed as a needle

सूचीवक्त्र म् Susr, BhP

having an aperture^a on one

side जिह्मवार म् RV 1.116.9,

8.40.5 having no aperture ^{as} (as)

a sheath) विबिल mfu Kauś

the fine apertures in the body

~~व्योमपञ्चकम्~~ Cat having

apertures सरस्य mfu Ragh

having apertures filled up

व्याप्तान्तर mfu MW having

hundred apertures शतमुख

mfu Pañcat, Hit, Kathās having

nine apertures नवमुख mf ($\frac{1}{2}$)^m

Bh P The 9 apertures (of the body)

नव^६काराणि n pl Subti without

(large) apertures (said of a

nose), विपुल inf (आ) n Var Brs.

The apse of the orbit of a planet

उच्च Kālas, R, etc, ~~उच्चता, उच्चत्व~~

Sūryapr. (in geom.) the ^{apex} ~~apse~~ of

a triangle ^(geom.) वदनम् Āryabh.

aphorism n + II वक्तव्यम् W — वाक्यम् MW

the aphorisms of the Saraswati
(grammar) सरस्वतीसूत्रम्, the
aphorisms of the Nyāya philo-
sophy (by Gaṇṇa) न्यायसूत्रम्
the aphorisms of the Vaiśe-
ṣhika वैशेषिकसूत्रम् IW 60, n. 1 the
aphorisms of the Yoga system
of philosophy (ascribed to
Patañjali) योगसूत्रम् a book of
aphorisms सूत्रग्रन्थः Kātyāy. Sch
the a. of Sāṅdilya शाण्डिल्यसूत्रम्
arranging is aphorisms सूत्राणामुद्देशः

delivered or prescribed in a⁹phorisms

सूत्रित म्फ MBh, Sauk the grammatical

a. of Candra चन्द्रसूत्राणि n pl the

grihya aphorisms of Sāṅdilya शाण्डिल्य-

गृह्य ँप् श्र Sch relating to the

Sāṅdilya a. शाण्डिल्यसूत्राय म्फ Cat;

~~म्फ~~ MBh, ~~Sauk~~ any manual

other work
Consisting of strings of short

aphoristic rules hanging

together like threads सूत्रम्

(accord to १ अथवादि also सूत्रः)

~~relating to the Sāṅdilya a. शाण्डिल्यसूत्राय~~ म्फ Cat
JW 162 etc ~~any work consisting~~

a short aphoristic rule

सूत्रम् (accord. to अर्थपरिधि also

सूत्रः) 9W 162 etc.

aphrodisiac ⁿ वाजीकरण सूत्र —

वीर्यवृद्धिकरण L — मदनशलाका L —

1. बीजकृत् n 1. — वृषभ L —

अथवाग्नि m w.

'fruit-ghee' a particular

aphrodisiac फलपृतम् sārings

a kind of aphrodisiac

कामकैलिरसः a kind of fruit

with aphrodisiac properties

कामेश्वरमोदकः कामेश्वरमोदकम्

a particular aphrodisiac

नारसिंहचूर्णम् L ^{application or} the use of aphro-
disiacs वाजीक्रिया सूत्र, वाजीविधानम् Cat.

aphylla, Capparis see Capparis a. |

Apinia galanga कुलञ्जः, कुलञ्जनः L.

Apium involveratum गन्धपत्रिका L, दीप्यकम् L, अजमोदः, अजमोदा,
apoplexy न आउनावकृति f. अजमोदिका.

apoplectic giddiness आवेशः L.

1 1 1

apostate ^{adj, n} अन्तःशास्त्रिकः L.

apostatizing from a religious order

आश्रमभ्रष्ट fn.

apostasy ⁿ ~~fn~~ स्वधर्मत्यागः W, ~~fn~~ धर्मत्यागः

MW — पतनम् Pur —

~~fn~~ अवहारः L — धर्मन्तरम् — विभिदा Sis

20.23.

मन्त्र

apothecary's shop

मेणजागरम

Suz.

---

appalling to the whole world

सर्वलोकभयङ्कर // अफ. R.

fit to appease the hundred-headed Rudra
शतशीर्षरुद्रशमनीय ऽBh. 6

राध्य RV. 1.

not to be appeased अतोषणाय.

easily appeased आरुतोष ऽBh.

To be appeased (as, a longing)

सम्पादनीय ऽ (अ) uttarar having

appeased उपसन्त्य ऽ MBh.

To be appeased संसृज्य संशान्त्य
as a

apparatus n + ~~II~~ उपकरणम् *Kātyāśr*, *Śāṅkh*

Gr, *Yājñ*, *Mn*, etc, ~~the~~ उपस्करः, उपस्क-

रम् *MBh*, *Sus*, *Mn*, etc —

~~the~~ सामग्री *Rājāt*, *Kathās*, *Sarvad*,

सामग्र्यम् *MBh*, *Hariv*, etc — यन्त्रम् *MBh*,
Kāv, etc — साधनम् (if f 3A) *Mn*, *R*, etc.

an apparatus for calcining

metals ~~वकः (वकः)~~ an appa-

rus for subliming metals

~~वकः (वकः)~~ an apparatus for

throwing balls (from a wall)

गुडशुद्धिका *MBh* 3. 643 an appa-

atus of any musical perform-

ance संगीतार्थः MW an ^aapparatus
to which on festive occasions
the flags of a house are
fastened गृहसंज्ञक Kum 6. 41

an ^aapparatus used in the
distillation of spirituous

liquor कचयः L ~~any apparatus~~

~~संज्ञक MBh, Kāv, etc~~ ~~संज्ञक~~

~~(संज्ञक 5 अ०) Mn, R, etc~~ ~~any~~

apparatus for catching and

confining beasts and birds

निर्वाहः L furnished with

(all necessary) ~~apparatus~~ a.
 + + + + +

यन्त्रयुक्तं mgn MBh the lower
 part of an apparatus a.

अधोयन्त्रम् the whole apparatus^{a.}
of a fire-sacrifice अग्निपरिच्छदः

Mn 6.4.

apparel n ~~1st~~ वेषः (i/c इ आ, इ) Mn,

MBh, etc — वसनम् RV, etc. —

अम्बरम् (i/c इ/आ) MBh, etc.

apparelled ^{adj} सवेष ~~वेष~~ w.

apparent adj दृष्ट AV, VS, - व्यक्त MBh, Kāv, etc - विस्पष्ट

Mn, MBh, etc —, (प्रत्यक्त सूत्र) ~~॥॥॥~~

(आवृत्त्य MBh, R, Ragh, etc —

इदित RV 8. 103. 11, उदित Naush 1. 83.

6. 5, ~~॥॥॥~~ ~~द्वयः SBh, MBh, Kāv, etc~~ — प्रकाशित — स्फुट Sūryas,

I II भागवत् RV — जात TS, VS, etc —

वद (esp ⁶ etc) MBh, Kāv, etc — सेर

‡ (आ) W.

(Vedānta)

(in Vedānta) an apparent form

विवर्तः Vedāntas ^{a.} apparent motion

of the sun स्फुटसूर्यगति ‡ MW

apparent ^{a.} reasoning तर्कभासः W

become ~~apparent~~^{a.} आविर्भूति

— अहितकृत Kathās becoming
apparent^{a.} आपातः Raagh,

Sāh, etc having the aim
apparent दृष्टार्थं sauk to be
to become a. आविर्भूति—

apparent^{a.} आविर्भूति ~~for~~ आभा

आभाति BhP, MBh, Hariv., Rājāt,

etc — विदृश (only pass and A

विदृश्यते) RV, MBh, etc,

to make ~~apparent~~ ~~the~~ उद्भास

caus उद्भासयति, उद्भासयते Bhartṛ,

• Common Kum 1.2 — आविष्क —

इह caus उदावयात Māh, sāh, etc

~~III~~ प्ररुच caus प्ररोचयति AV, TS.

Bz,

making apparent ^{a.} ~~III~~ ⁽ⁿ⁾ प्रसूक्ष्णम्

W — आभासनम् — ^(adj) प्रकाशक इ

(इका) sāh, Māh P.

apparently ^{adv} व्यक्तम् ..

(to kiss) not too apparently

नातिविशदम् Das only ^{a.} apparently

मैश्या with √भू Madhus only ^{a.} apparently (i.e. not real) of

utility अर्थकाशिन mfn Bhp.

apparition ^m ~~the~~ माया RV, etc — केतु ~~the~~ m

(Naigh 3.9) RV, Pār Gr, ~~the~~ केतः Naigh

3.9 — मारीमृत (prob m) Var Brs —

~~the~~ अपच्छाया — अभिभा RV 2.42.1, AV —

प्रकेतः RV, प्रकैतनम् Nir 2.19 ~~the~~

मलिनमुखः — विकारः Kathās, ~~the~~ विहृति
± Kathās.

net-like apparitions seen

while the eyes are shut

केशोण्डुकः • Ar + Ar, केशोण्डुकः red
(a class of spirits)

apparitions / अरुणाः कतवः AV 11.

10.1 ~~the~~ & 7, TAr, MBh 12.26.7

spiritual apparition यक्षम् RV,

AV, VS, Br, Gr Brs.

1
appeal ^नद्वेष (Law) परावर्तव्यवहारः

W, appeal (to) उपदेशः (gar)

Pāṇcat. appeal to a precedent

प्रदेशः (i.e. f. आ) Suśr. appeal

to the truth (of one's faith)

सहाभियानना Divyān. to appeal

to आशि, आश्रयते MBh, Kathās,

Sāk, Ragh, Prab, R, etc.

appear vb I दृश pass दृश्यते (cp. also दृशति) RV,
 AV, ŚBh, MBh, etc, दृक्पथं इ, दृक्पथं गम् Kālid, Rājāt,
 अभिदृश pass अभिदृश्यते Mn 9.308, etc, आदृश A, उपदृश
pass उपदृश्यते RV 1.124.4, 7.67.2, TāndyaBr, Bhp,
 परिदृश pass परिदृश्यते KathUp, R, etc, प्रदृश pass
 प्रदृश्यते RV, etc, प्रतिदृश A and pass प्रतिदृश्यते RV, etc,
 विदृश A and pass विदृश्यते RV, MBh, etc, संदृश A
 and pass संदृश्यते MBh, Kāv, etc, सम्प्रदृश pass
 सम्प्रदृश्यते (also सम्प्रदृशति) MBh, R, Hariv —
 लक्ष pass लक्ष्यते MBh, Kāv, etc, अभिलक्ष pass
 अभिलक्ष्यते MBh 8.1045 — भा d 2 भाति RV, etc,
 आभा आभाति Bhp, MBh, Hariv, Rājāt, etc, प्रभा
 प्रभाति MBh, Kāv, etc, अवभा अवभाति MBh 3.10094,
 Bhp, Rājāt, अभिभा MBh, etc, उद्भा उद्भाति Mn, Bhp,
 निर्भा निर्भाति Mn, Kāv, Pur, विभा विभाति RV, etc,
 सम्प्रतिभा सम्प्रतिभाति MBh, सम्प्रभा सम्प्रभाति
 MBh, — सम्भा सम्भाति MBh, R — वीक्ष pass
 वीक्ष्यते Vikr, समीक्ष caus समीक्षयति, समीक्ष्यते AV
 — आभास A MBh, Ragh 7.40, Kum, Kathās,
 परिभास परिभासते ŚBh — प्रविक्ष प्रविक्षति Prasaṁmar-

काश ८। काशते MBh, etc, प्रकाश प्रकाशते (ep.
 also. प्रकाशति) Up, MBh, Kāv, etc, विकाश विकाशते R,
 सम्प्रकाश सम्प्रकाशते MBh, R — उल्लस उल्लसति,
 उल्लसते BhP, Kathās, etc, लंस ८। (Shatap. 17.64)
 लसति Kathās, विलस विलसति Śiṅ, समुल्लस समुल्लसति
 Kir, Pañcat — विजृम्भ विजृम्भते MBh, R, संजृम्भ
 संजृम्भते Rājat — उन्मील उन्मीलति Bhartṛ, Ēt,
 Uttarar, Prab, प्रोन्मील प्रोन्मीलति Cat — चित् ८। P
 RV, VS 10, 15, Ā RV, TS 3, intens चेकिते RV,
 आचित् RV, प्रचित् प्रचिकेत्ति, प्रचिकित्ते RV, TS,
 प्रचित् caus Ā RV, विचित् विचेतते RV, AV₂ —
 चक्ष ८ 2 चष्टे RV 8.19.16, 10.74.2 and
 92.6, विचक्ष विचष्टे RV — स्फूर्ज ८। (Shatap
 7.61) स्फूर्जति Kāv, Kathās, Rājat, Sah, विस्फूर्ज
 विस्फूर्जति Kāv — व्यक्तातां गम्, व्यक्तत्वं गम्,
 व्यक्तिम् आगम्, व्यक्तिम् आया, व्यक्तिं भज् —
 विस्फुर् विस्फुरति, विस्फुरयति (वि. 8.3.76) Subh,
 Śaṅg S, परिस्फुर् परिस्फुरति Kull — विभू विभवति
 RV, TS, Mund. Up, pass of caus विभाव्यते MBh,
 Kāv, etc, ^{प्रभू प्रभवति (rarely प्रभवति)} SBh, etc
 उद्दि pass उद्दियते Śaṅ, BhP, etc —

~~समुपे समुपैति MBh~~

~~प्रोदि प्रोदेति Svāh, Subh~~ विज्ञा pass ChUp 7.2.1-
विस्पन्द् विस्पन्दते Jatakam — उपजन् उपजायते
MBh, Bhp, Mn, Hit, Susr, etc, संजन् संजायते Mn,
MBh, etc, उपसंजन् A Paribh 64 — आपत् आपतति,
समुत्पत् समुत्पतति MBh — उत्पद् उत्पद्यते, समुत्पद्
समुत्पद्यते (cf. also समुत्पद्यति) MBh, Kāv, etc,
अभिनिष्पद् ChUp, उपपद् उपपद्यते (rarely उपपद्यति)
प्रपद् प्रपद्यते (cf. also प्रपद्यति) AV, R, Hariv,
समापद् समापद्यते ABrāt Sch — इ cl 2 एति,
I अयति, अयते KathUp, intens इयते RV, AV,
Bṛ ĀrUp, प्रोदि प्रोदेति Svāh, Subh, समुपे समुपैति
MBh, प्रे प्रैति RV, Bṛ ĀrUp, MBh, समि intens
समीयते Bhp — उत्था उत्तिष्ठति, उत्तिष्ठते, समुत्था
समुत्तिष्ठति, समुत्तिष्ठते ŚBṛ, etc — प्रचर् प्रचरति (cf.
also प्रचरते) MBh, R, etc, निश्चर् निश्चरति RV, etc, संचर्
संचरति (rarely संचरते) RV, AV — आविर्भू RV, AV, ŚBṛ,
Śak, Megh, etc — प्रादुर् (with अस or भू) — प्रकट Nom प्रकटति Hariv,
प्रकटीभू Kāv, Kathās — रूप cl 10 रूपयते Vop — छद्, छन्द cl 10
छदयति, छदयते, I छन्दति RV, TāndyaBr 14.5 — प्रथ cl 1 प्रथते
(ŚhātUp 19.3) (rarely प्रथति) Kir, Rajat — प्रसृ प्रसिसर्ति (Ved)
प्रसरति (Sometimes also प्रसरते) RV, etc — न्यूह न्यूहते RV 5.52.11 —
प्रतिष्ठ pass प्रतिष्ठयते Śamk — प्रेर प्रैते RV, AV, TS, ŚBṛ — प्रार प्रेरति
RV 1.39.5, etc — वत् cl 1 (ŚhātUp 14.20) वलते (oftener वलति) Ērt — विभूष
विभूषति RV 1.12.4 — संरह संरोहति Hariv, Svāh — संक्रम् संक्रामति, संक्रमते TS, etc —

to show one's self i.e. to appear (in vision ^{to} ~~see~~) 14
निदृश caus निदृशयति acc Hariv.

~~उत्पद्यते RV. 50.10; R, Bagh, Vikr, etc~~

~~उत्पद्यते उत्पद्यति to appear to~~
— (to) पयुत्या पयुतिष्ठति (acc) Tānd. Br
~~पयुत्या पयुतिष्ठति (acc) Tānd. Br~~
— (as a bud) निर्गमि निर्गच्छति Śak.

~~निर्गमि~~ cl 10 लजयति Dhātup 35.66 (प्रकाशने)

— स्फुल् cl 6 (Dhātup 28.96) स्फुलति Dhātup.

to appear ~~as~~ above उद्दिष्टः

उद्दिष्टमिति RV 10.45.10, AV 9.2.2, 4.1

38.1, Tāndya Br, ŚBr to a along with

Vajrasch. संख्या (only as + समरक्ष्यते) RV VSto a. among संनिपत
संनिपतति (Loc) | to appear as ~~as~~ दृष्टः pass

दृश्यते (ep. also दृश्याति) (इव)

Mn, MBh, Kāv, etc — भा cl 2

भाति MBh, Rāṣ, etc, ~~विभा~~ विभाति
 विप्रतिभा विप्रतिभाति MBh
 RV, etc, ~~भास~~ भास ८१ । भासते (Dhātup)

(623) (nom or instr) sāh, Vedāntas,

etc, ~~विरुच~~ विरुच २ विरुचते (nom)

MBh — विराज २ विराजति, विराजते

(nom) MBh, ~~भवभास~~ अवभास २ अवभासते

(instr) ~~राज~~ राज ८१ । (Dhātup 19.

74) राजति, राजते (Ved. also राष्ट्र,

राट्) (इव) Kum 6.49 —

~~दीधी~~ दीधी ८२ दीधीते RV 5.40.5,

10.98.7 — प्रतिदृश pass and A

प्रतिदृश्यते RV, etc — प्रतिभास २

प्रतिभासते (nom) Rājat, ~~मन~~ मन ८१

to a. as long as a hundred Kalpas 7

कल्पशत Nom कल्पशतायते to a. as long as
a Kalpa कल्प Nom कल्पायते Hcar

8. ~~(Dhātup 30.9)~~ मनुते,

4 (28.67) मन्यते (cp. also मन्यति) RV, etc—
व्यवस्था व्यवस्थिते (nom) Nir, Sāmkhyak

~~प्रतिभा प्रतिभाति MBh to~~

appear before the eyes साक्षाद्भू

साक्षाद्भवति. Kathās to appear a.

brightly उद्भास उद्भासति, उद्भासते

MBh, R, Kathās to appear clearly

सम्प्रतिभा सम्प्रतिभाति MBh to appear

different प्रतिभास प्रतिभासते

(नाना^{त्वे} न) Vedāntas to appear a.

good प्रतिभा प्रतिभाति Vikr
to a. in संनिपत संनिपतति (loc) Vajracch

Pañcat, etc to appear in full

splendour प्रविजृम्भ प्रविजृम्भते

Bālar to appear in full strength

प्रविलसति दृष्टः, Sch to
appear in full vigour प्रविलसति.

प्रविलसति दृष्टः, Sch — प्रविजृम्भ

प्रविजृम्भे Bālar to appear in

person प्रसूतीभू Kathās, Sūhās

to appear in sight संकाशः

संकाशते R,

to appear ^{a.} like ³ भासते ८१।

(Dhātup 16.23) भासते (nom or
instr of an abstract ⁿ nom)

साह, Vedāntas, etc, प्रभासः

प्रभासते (ep. also प्रभासति) 113h —

राज् ८८ (Dhātup 19.74) राजाति,
राजते (Ved. also राण्टि; राट्) (इव)

Kum 6.49 —

~~विश्व~~ विश्व ३ विश-यते (Nom) MBh

— समाभा समाभाति (इव) MBh ~~to~~
to a. on the stage विश निशति R, Kām
to appear suddenly स्फुट् ८६ (Dhātup)

28.80, 9.44, 8.7) स्फुटति, स्फोटति,

स्फोटते (A only in Dhātup) Cat-~~to~~
उद्गम उद्गच्छति RV 1.50.10, R, Rāgh, Vikr, etc, आपत आपतति
to appear to as प्रतिभा प्रतिभाति (gen)

acc with or without प्रति) (nom

with or without इव ~~or~~ यथा or
-वत्) MBh, Kām, etc to

appear ^{a.} together संकाश, संकाशते

R to appear ^{a.} together with

संपृष्ट ^{And} Pass ~~and~~ संपृश्यते (instr)
 RV, SBh to appear to in a dream
 स्वप्ने संपृष्टं गम (gac) to appear a.
to the mind प्रतिभा $\equiv$ प्रतिभाति
 Up, MBh, etc (with मनसि).

to affect an appearance आकारमत्

mfn with वह Rājat to make one's a. अवतृ

cl। अवतरति Sarwad — आगम आगच्छति

RV, AV, etc — इ intens इयते RV, AV, B. & Ar. & Up

— उपे उपेति R Prāt, R — सांनिध्यम् (with कृ).

to cause to appear ^{II} प्रादुर्- (with क) -

प्रकाश caus प्रकाशयति (rare. प्रकाशयत)
विकाश caus विकाशयति MBh
up, MBh, Kāv, etc. - उपदृश caus

उपदृशयति Kathās 19.75 Rājāt -
अञ्ज caus अनक्ति, अङ्कते RV 1.92.
व्यञ्ज व्यनक्ति, व्यङ्कते RV, etc. - उन्मील

caus उन्मीलयति Prab, Dās, Comm on

Lāty - (by way of) भास caus भासयति,
भासयते (instr. of an abstract noun)

Bhatt, Cat - - व्यञ्ज caus व्यञ्जयति
Mn, MBh, etc

~~RV 1.1.1, etc.~~ - युत् hau द्योतयति

(द्योतयते Bhatt) shadr-Bz, Lāty.

~~Sāmk, sah.~~

~~RV 1.1.1, etc.~~ अनपेक्ष, अनेक RV 1.1.2.1

उदीर- hau उदीरयति Rum — (e.g.

a disease) उपनिर्वृत- hau उपनिर्वृतयति

Sūtr — उपोह- hau उपोहति — उल्लस- hau

उल्लसयति sah — प्राच्य- hau

प्राच्ययति RV 1.1.1, etc. विविध- hau विविधयति

विचि- hau विचिकेति, विचिनोति etc.

R — विभू hau विभावयति Sāmk-Bz,

MBh, etc. to let appear प्रतिचक्ष प्रतिचष्टे.

~~apathetic in loc~~, Mn 6.26

appearance n 1 (being seen) दर्शनम् Mn 2.47,

MBh (Nal 2.3, 12.18.44), R, Ragh 3.57, (also before
a judge) Mn 8.158, Yājñ 2.53, Kām, दृष्ट ‡, दृशः,

दृशति ‡ RV 6.3.3, दृशीका RV, दृष्टिदानम् Śaś,

अग्निदर्शनम् Mn 9.274, उपदृष्ट ‡ RV 8.102.15,

9.54.2, उपदृष्टि ‡ L, निदर्शनम् MBh, Suśr, etc,

प्रतिदर्शनम् (‡ ‡ आ) MBh, प्रदर्शनम् (often ‡,
with आ) MBh, R, प्रदर्शः (see सुप्रदर्श), संदर्शनम्

Kāw, Śāh, संदर्शः MBh, Bṛh, संदृष्ट ‡ RV, AV,

VS, KathUp. — अवभासः (esp. ‡ with words
expressing a colour) jāin, Suśr, आभासः

R, Suśr, Bhag, निर्भासः Śaśwad, प्रतिभासः

Vedāntas, Śāh, प्रतिभासनम् Kap Śāh, Śāy, प्रत्यव-

भासः Uttarar. (‡ ‡ आ) — काशः, उपकाशः ‡,

appendix अनुरोध सूची (अनुरोध) in Latin

नीकाशः MBh, प्रकाशः MBh, Kāv, Sāh, प्रकाशत्वम् Sāh,
प्रतीकाशः AV, Kāv, विकाराः L, विकाशता, विकाशत्वम् MW,
संकाशः (यिच् १ आ) AV, etc - चक्षणात् RV, AV, प्रतिचक्षणात्
AV - अवलोकनम् (in comp) Bhp - उन्मीलनम् Prāt,
Sūryas, उन्मीलः Kāv - प्रकेतः RV, प्रकेतत्वम् Nir
2.19 - प्रव्यक्ति १ Sūdr - विजृम्भितम् Kāv,
Kathās, Sāwad, जृम्भः (न १ अर्धचिदि) (in comp)
Subh - निरूपणम् MBh - भानम् Vedāntas, Bhāshap,
etc - मानम् RV - संरोहः Bhp - उपलब्धि १
T Prāt - (as of the moon) स्थानम् (स्थानः
Siddh) ŚrS, Prāt, MBh, etc, (in a court of
justice) अवस्था Mn 8.60, संस्थानम् (यिच् १ आ)
(often with रूपम्) MBh, R, etc, संस्था (यिच् १ आ)
Up, MBh, etc - विलासः (यिच् १ आ) Rit, Gīt -
संख्यानम् Bhp - प्रापणम् Jain, सम्प्राप्ति १ Car, Sāh -

प्रचारः MBh, Kāv, etc. — संक्रमणम् Hariv —
 प्रवृत्तिः ‡ Śvetup, Kālid, Rājat — प्रहासः Venis —
 प्रपञ्चः Vcar — छन्दः Hariv 8359 ff. —
 स्मेरः W — प्रागल्भ्यम् kṛpē — ऊर्मि m ‡ L
 — ओजस n L.

appearance and disappearance गतागतम्

(9 अक्षयूतारि) R 1.51.24, गत्यागति ‡ (in comp)

Sinhās 3. $\frac{3}{4}$ the a. of a quality गुणसंख्यानाम्

BhP 5.17.17 (ifc with सर्ग) the a. of clouds

मेघालोकः Megh the a. of God देवदर्शिनम् Sinhas

'a. of Rāhu' राहुदर्शिनम् Āpast, राहुसूलकम्

Yājñ a. of roofs छदिर्दर्शः MaitrS 2.2.3,

ĀpŚr 6.25.6 (neg. भच्चदिर्दर्शः), 15.20.2 and 8,

21.3 and 10 the a. of the moon उद्युष्टम् ŚBr,

KātyŚr, TBr, Tāndyabr full a. सांकाशिनम्

KātyŚr in consequence of the a. भानतः
ind MW 'one whose a. brings good results'

सफलोदयः MBh specific a. व्यन्ति f MBh,
Kāv, etc sudden a. स्फूर्ति f Kāv, Rājāt,
स्फुरितम् Rājāt.

2 (form, aspect, semblance) रूपकम् (mostly
ifc, with f आ) MBh, Kāv, etc — आकारः (ifc f आ)
R 1.28.24, Ragh 12.41) Mn, MBh, etc, आकृति f
KātyŚr, ŚvetUp, Mn, etc — भा, भानु m RV, etc,
आभा MBh, Mn, Suse, Pañcat, etc, प्रतिभा Gaut—
रेखा — रुच f ifc Bhp, Kāvya — मूर्ति f
MBh, Kāv, etc — देहः, देहम् — संनिवेशः Ragh,
Uttarar, Bhp — वेषः (ifc f आ, ई) — अनीकः, अनीकम्,
प्रतीकम् RV, Nir — (esp. in sacrifice, song, etc)
धामन m RV, VS — आख्या R 7.60.12, प्रख्या
MBh, R, etc — निभः, निभम् — भावः ŚvetUp,

Katyāśr, etc — वृत्तम् Vcar — व्याजः (rarely
 व्याजम्, ifc f आ) MBh, Kāv, etc — उपाधि m
 Prab, Bhāshāp, Sāh, etc — व्यूहः (often ifc after
 numerals) MBh, Bhp, Sarwad — यशस m RV,
 AV, VS, ŚBr, Gr Śes — लक्षः, लक्षम् — लक्ष m(?)

according to the a. यथारूपम् ind Bhp

anything which has the mere a. of another thing

उपाधि m Prab, Bhāshāp, Sāh, etc an a. in the sky

like the moon चन्द्राभासः W a. of anger, कोपपदम्

W to assume the a. of लिपिम् आप (with gen)

assuming the a. of उपदेशिन mfn beautiful

a. कृष्ण f RV, VS 4.25, प्रभा (ifc, often mfn,

with आ) Mn, MBh, etc, वप्सस m RV 1.181.8 (Sāy)

beautiful only in a. मिथ्यामनोरम mfn Maitr 1p

the being a mere a. आभासत्वम्, आभासता Sāh, etc

being anything only in a. मिथ्यालिङ्गधर mfn Cat

bright a. कैतु m RV, VS, AV a brother only
in a. भ्रातृगन्धि m R, भ्रातृगन्धिक m MBh₂
diversified a. शिल्पम् VS, Bṛ, Hariv;
Kathās, Bhp existing only in a. प्रातिभासिक
mf (ई) १ Bādar, Gov external a. रूपधेयम्
AV a false a. मिथ्यादर्शनम् MaitrUp
fancied a. of water in deserts मृगतृष pl,
मृगतृषा Kām, मृगतृष्णा Hit, Shrestas, मृग-
तृष्णि † Bhp, मृगतृष्णिका R, 'Sak, etc 'first a.'
आदिरूपम् for the sake of mere a. उपाधिमात्रायाम्
ind Kāṇḍ the general a. of a country
भूमिसंनिवेशः MBh₂ to have a bad a. शुभ
८। ३ (Shatap 18.11) शोभते (with न), दुर्दशिताय
Nom दुर्दशितायते MW to have an agreeable a.
काश ८। काशते MBh, etc having a divine

- a. दिव्यसंकाश mfn R having a good a.
सदाकारिन् mfn GarudaP, सुप्रभ mfn (आ)n
MBh, Hariv, R having a hundred-fold a.
शतविचक्षण mfn RV having a lion's a.
सिंहप्रतीक mfn AV having a. सकाश mfn L
having a red a. रक्ताभ mfn R, रक्ताकारः
L having a tiger-like a. व्याघ्रप्रतीक mfn
AV having a true a. सत्यरूप mfn Karmad
having four kinds of a. चतुर्विह mfn MBh
12.13603 (हरि), Vāyup 1.1.42 (महेश्वर)
having no outward a. अन्त mfn ŚvetĀp
having only the a. of व्याजः (ifc), जेष्ठधर
mfn Sindhās having only the a. of an Aryan
आर्यरूप mfn Mn 10.57 having only the a.
of an honest one आर्यरूप mfn Mn 10.57

having only the a. of anything प्रातिभासिक

mf (ई) n Bādar, Gov, व्याजपूर्व mf Ragh

having that a. तदाकार mf W having the

a. भानवत् mf (ifc?) MW having the a. of

लिङ्गिन mf (ifc) Mn, MBh, etc, रूपवत् mf ifc
^{रूपवत् mf ifc Varjogay,}

MBh, Mārkaṇḍeya, देहः, देहम् ifc, भङ्गीभूत, भङ्गिभूत

mf ifc Balar, आभासिन mf ifc Hariv,

संकाशः ~~(ifc)~~ निकाशः ifc MBh, etc, संकाशः ~~(ifc)~~

प्रकाश mf (ifc) MBh, R, etc, संकाशः (ifc),

संनिकाश mf (आ) n MBh, R, etc, वणिनि mf

(इनी) n (ifc) R having the a. of a bull गोवत्

mf MBh 4.588 having the a. of a disciple शिष्यरूपिन

mf Kathās having the a. of a pearl मुक्ताकार mf Bhāṭṭa

having the a. of an Aryan आर्यरूपः Mn 10.57

having the a. of anything प्रतिरूपक mf (इका) n (generally

ifc) MBh, Mn, Sak, etc having the a. of a pearl मुक्ताकार mf Bhāṭṭa

having the a. of a relative ज्ञातिमुख mfn AV 18.2.28

having the a. of a Yaksha यक्षदृष्ट mfn RV

having the a. of the really existent सदाभास mfn Bhp

having the a. of truth सत्यसंकाश mfn W, सत्यसंनिभ mfn Mli

having the mere a. of त्रिद्विधर mfn (life) R, Bhp

having the mere a. of a friend सुहृद्विद्विधर mfn Bhp

having the mere a. of a thing आभासः Gant, Sah, etc

having the same a. सतर्क mfn (आ) n RV, etc, सप्रभ mfn

MBh, VarBerS, एकपातिन mfn R Prat, ĀśeŚe, etc, एक-

प्रारब्ध mfn having the same a. as समानरूप mfn

(comp) L learned in a. मिथ्यापण्डित mfn (आ) n Kathās

lovely a. चारुप्रतीक mfn RV 2.8.2, चारुरूप mfn MBh

1.197.39 making no a. निराकार mfn MBh, R, etc a

man only in a. मिथ्यापुरुषः Cat. mere a. आभासः

Vedāntas, SāṅkhŚe, लीला Kāv, Kathās, Pur, विभक्ति

Dharmas, भक्ति f, भक्ती (life) Kathās, Rajat a mere a.

of a reason (Logic) तैत्तिरीयसः Nyāyan, Tarkas, Sarwad
not to attain even to the u. of देवानं न लभ्यते
of a corresponding a. यथा रूपं म्भ (आ) न MBh, R
of a frightful a. (the Maruts) घोरदर्शनं म्भ RV
1.19.5 & 64.2 of a red a. अरुणस्सु म्भ RV
of beautiful a. सुप्रदर्शं म्भ (आ) न MBh, पुण्यदर्शनं
म्भ (आ) न Ragh, सुसंकाशं म्भ (आ) न RV of excellent a.
उत्तमदर्शने म्भ MBh of frightful a. घोरदर्शनं म्भ
MBh, R 1 of like a. समाकारं म्भ (इत्) R, पारिक्तं,
समाकारं म्भ (इत्) R of similar a. समदर्शनं म्भ इत् R
of splendid a. विशेषदृश्यं म्भ Ragh of strong a.
(applied to the chariot of the Maruts) वृषस्सु म्भ
RV of the same a. यथा रूपं च MBh of
tranquil a. प्रशान्तमूर्ति म्भ Var of variegated a.
चित्रवनम् Hit 2.34/35 of what a. कीदृगाकारं म्भ पारिक्त-

of yellow a. पीताम्बास mfn. Susr one whose a.
is truth ऋतसु (voc) mfn. RV 1.180.3 (said of the
Asvins) one whose a. is universally known
संज्ञातरूप mfn. RV only having the a. of
लिङ्गिन mfn. (life) Mn, MBh, etc only in a.
नाम ind ज्ञात only in a. a teacher व्याजगुरु
m Kathās any outward a. रूपम् (life) ज्ञा,
rarely ई) (often रूपानि n pl) RV, etc, वर्णः (वर्णम्
q अर्ध्यादि) (life ज्ञा) RV, etc a particular a. presented
by the moon लङ्गलम् VarBrS a particular luminous
a. मत्स्यः VarBrS presenting many appearances
भूरिवर्षसि mfn. RV, AV terrific in a. भीमनिग्रहः MW
under the a. of रेवयां life Bālar variegated a.
शिल्पम् VS, Br, Hariv, Kathās, Bhp visible a.
व्यक्ति f MBh, Kāv, etc a wall (only) in a.

विलासभित्ति f Vcar want of a dignified a.

अप्रव्यता MBh 12.5881.

3 (sudden manifestation, being born, incar-
nation) अवतरणम्, अवतारणम् MBh 1.312 and 368-
उद्भूति f Kap, सम्भवः Mn, MBh, etc, समुद्भूति f Sāh,
सम्प्रभवः (only ifc) VarBṛS, (also of a deity upon
the earth) प्रादुर्भवः ḡṛŚrS, MBh, etc — प्रादुष्यम्
Pm 2.118 Sāh — आगमः MBh 2.547 — उदयः
— पातः Prab, Kathās, Daśar, (unexpected a.) आपातः
Ragh, Sāh, etc, (as from fate) आपतनम् L, सम्पातः
(ifc f आ) Kauś, MBh, etc — समुद्भेदः Daśar, Sāh,
MBh 3.8522 — प्रसूति f Kālid, Prab — सम्प्रवृत्तयः
f pl MBh — अभिनिष्पत्ति f Comm on ChUp.

• appearance of any deity upon earth (more
particularly the ten incarnations of Vishnu)

अवतारः (Pān 3.3.120) MBh 12.12941. segg a. of the
teeth दन्तोद्भेदः W.

~~teeth~~ ~~दन्तोद्भेदः~~ B

appeared adj (seen) दृष्ट Kāv, Pañc, Hit -
उद्भासित. — निभाति MBh, Kāv, etc, निभात ChUp,
BhP. — सम्प्राप्त (ifc) Mn, MBh, etc — उपस्थित Āśhyr,
MBh, Mn, Yājñ, etc, समुपस्थित f (आ) MBh, Hariv,
R, etc — प्रविष्ट Vet — उपोढ Rājat, Das, etc
— चित्त RV 9.65.12 — प्रबुद्ध Vcar — वलित Git
— संरुढ Hariv.

appeared in former times पूर्णदृष्ट MBh
व्या. when thought of संस्मृतोपस्थित Kathās

not a. अनुदिन not yet a. अबद्ध Ragh 18.47

suddenly a. स्फुरित Kathās, Sarwad.

appearance has been made by भातम् impers
(instr) BhP.

caused to appear उपदर्शित — उपोढ Śak 177a,
Vikr, etc, — निभावित — व्यक्त MBh, Kāv, etc.

to be made to appear (before the judge) दर्शनीय-

Mn 8.158 Kull to be obliged to a. in person उपस्थित
Bālar.

2 (Suddenly manifested, born) प्रभूत, प्रादुर्भूत
 MBh, Kāv, etc — उद्भिन्न — जात RV, etc, निर्गति
 Lalit, संजात MBh, Kāv, etc, उपसंजात Paribh 64—
 विस्फूर्जित Kāv — अभ्युत्थित Ragh 1.53 etc, ~~स~~
 समुत्थित ŚvetUp, Mn, MBh, etc — उत्पन्न, प्रपन्न R
 — उद्भूत Ratnāv, Ragh, etc, निर्गति MBh, Kāv, etc,
 समुद्भूत Ritus, Lalit — समुत्पत्ति MBh, Hariv,
 BhP, संनिपत्ति MBh — प्रचीर्ण MBh.

just appeared जातमात्र † (आ) Pañcat,
 Daś, Vāyup long a. (a bud) चिरनिर्गत Śak 6.4
merely a. जातमात्र † (आ) Pañcat, Daś, Vāyup
no sooner a. than disappeared जातनष्ट Bhartṛ,
 जातविनष्ट Pañcat 5.1.6.

made to appear उद्भिन्न Kull.

appearing adj ^{1 (being seen)} दर्शित ifc R. 4.40.48,

उद्दर्शित Vikr — उद्भासित Rājat, Dāsar —
भात, आभात MBh, Mn, etc, आभा ifc R, Kāvya, etc
— अभिलक्षित Hariv — काशित ifc
— उल्लसित Śis, Svah, विलसित Bhp — उत्कलित
Bhp — उद्बुद्ध Svah — निचित RV 2.12.13 —
प्रचारित MBh — प्रसज्जित MBh, Pat — प्रसरः
(ifc f आ) Kālid, Kād, Samk, etc — मिलित Naish.

one who makes his appearance उपस्थायि
यान्त, उपस्थातृ Comm on Yājñ.

(to be looked at i.e.) appearing as संदृश्य
(nom) MBh, रूपिण af (इणी) ifc MBh, Kāv, etc,
छद् ifc, दृक्ष f (ई), मन्य (only ifc), व्यवस्थित (nom
or instr or ind p or adv) MBh, Kāv, etc, मानिन;
व्याजः (ifc), संस्था (ifc) a. as sleep (said of Krishna)
सुप्तविग्रह Pañcar a. at once सांदृष्टिक L

runar

a. beautifully सुप्रचार MBh a. brownish
 जभुनिकाश VS, भुनिकाश a. immediately सांदृष्टिक
 L a. in a thousand places सहस्रपाथम् RV
a. in the form of black ink सांस्थित (with मसीरूपेण)
a. like a conqueror जितकाशिनं ifc MBh, जयकाशिन
 Bhp, 4.10.15 a. like night रात्रिम्मन्य L a. like
pounded antimony भिन्नाब्जनाकार Hariv, भिन्नाब्जनाभ
 MW a. like the world लोककल्प Bhp a. lovely
 मधुसंदृश AV a. pleasant मधुसंकाश f (आ) AV
a. through light भासाकेतु RV 10.20.3 a. together
with सहभू (comp) ĀpŚr Sch a. with difficulty
 दुरुदय Bhp 3.15.50.

2 (Suddenly manifesting, being born)
 समुत्प f (आ) MBh, Kāv, etc ^(making one's appearance) — अवतारिन् ifc
 Malatim, etc, अवतारक — उत्सर्पिन् Kād —

उद्धृष्ट Rājat 1.252 - पातिन Kathas.

appearing above उद्भिन्न AV 10.5.36,

16.8.1 Aegq, Mālav, Pañcat, etc a. at the proper time and true (said of the Ushases) ऋतजातसत्य

RV 4.51.7 a. in^{or on} जात VarBh 52.5 ff. a. on the Caturdasi (14th day) चानुर्दश (१ सन्धिवेलादि)

Pān 4.3.16 - Kās' a. outside बहिष्पर MBh

a. twofold द्विव्यूह MBh 13603 triply a.

त्रिव्यूह MBh 12.348.57.

one who appears उपाकृतिन (१ इच्छादि)

Pān 5.2.88.

one who appears before a court of justice

सभागत Yajñ Sch.

Causing to appear भासक Vedāntas, Sarvad

— विभावक MBh 3.1347 (Nīlak), विभावन Hariv, विभाविन (Līf) MBh 13.1219, प्रविभावक Bhar.

appearing n | (being seen) प्रतिभासंनम्

Kap Sch, Sāy - चक्षणम् RV, AV - उन्मेषः

Sāntis, Prab, Bhārti, etc, उन्मेषणम् Sāh, Prab

- उल्लासः Kathās 14-13, Sāh, Kap, etc, विठसितम्

Cat - उपपत्ति f MBh, Bhp, Bhag, Ragh, etc -

परिस्फूर्ति f Kuval - उद्बोधः Sāh, Rājāt,

प्रोद्बोधः gīt - परिस्पन्दितम् Mcar. २ चक्षण

appearing as उक्षणम् (ifc) a. in

वृत्ति f (loc, comp) Lāty, Hariv, Kāv, etc,

वृत्तिक, वृत्तिन (ifc) MBh, Kāv, etc a. in the

shape of प्रतियातना (ifc) Hcar the a. of

blood लोहितदर्शनम् gaut a. to the mind

प्रतिभासः Kpr, R Sch not a. again

अपुनराभाकः MaitrS.

Causing to appear प्रकाशनम् Nir,
MBh, Susr, etc, विभावनम् Bhp (Schपालनम्),
उल्लासना Balar, m (the act) उपपादनम् MBh.

Causing to appear clearly उद्देखः

Prasannar causing to a. on the stage
प्रवेशितम् Bhp.

2 (sudden manifestation, being born)

उद्देखः Sak 85 d, Kum, Bhartr, Sāh, etc —

उद्गमः Susr, Ragh, Vikr, Ratnāo, etc —

सम्भवः (life) — उत्थानम् Kap.

Causing to appear प्रवर्तनम्

MBh, R, etc.

appease vb ~~II~~ उपसान्वय उपसान्वयति

शाम् caus शामयति RV, etc,
Kās on Pāṇ 1.3.47 — उपशाम् caus

उपशामयति, ep. उपशामयति MBh, Var BrS,

Das, etc, ~~III~~ प्रसद् caus प्रसादयति Mm,

MBh, etc, ~~III~~ प्रशाम् caus प्रशामयति

(rarely प्रशामयति) Mm, MBh, etc, ~~III~~

निशाम् caus निशामयति AV 6.52.3, III.2

— सम्प्रसद् caus सम्प्रसादयति MBh, R, etc

— परिनुष caus परिनुषयति MBh, Kāv,
etc.

II अवदो, अवदति RV 2.33.5, ~~III~~
(with) निरवदो निरवदति, निरवदति (double acc) TS—

अत्रया RV 4.1.4, 6.66.5, VS 3.48 —

तुश् ८ । तिंशते RV 8.15.11, 50.5. —

तुष् ८ ५ तुष्यति (metrically also तुष्यते)

Sāṅkhya Śr 1.4.198, Carus तिष्यति (metrically तिष्यते) RV 10.27.16, MBh, etc. —

शम् Carus शस्यति RV, etc. — संराध्य Carus

संराध्यति Bhp — संज्ञा Carus संज्ञापयति,

संज्ञापयते MBh, Kālid — सम्परितुष्

Carus सम्परितोषयति MW — सामय

८ १० सामयति Dhātup 35.27 —

| to be appeased संशम संशाम्यति MBh,
(as a quarrel) अवमूर्च्छ MBh 5.811.

to be entirely appeased शम intens
संशमीति Butler, संशाम्यते, संशान्ति Gr.

5

appeased adj शमित, शान्तः Up, MBh,

etc, उपशान्तः,

~~॥~~ उपशान्तिन् — निमग्न्य AV —

शान्तविवाहः W — संराधित W —

सन्न, प्रसन्न, ~~स~~ सन्नीकृत Kat., ~~स~~

सम्प्रसन्न ChUp — उपसान्वित R.

~~easily appeased~~ आशुतेष Bhp

one whose anger is appeased

शान्तक्रोधः MW quite appeased

सम्प्रतितापितः MW that by which

a divinity is appeased शान्तदेवता

MW whose anger is appeased

अवयात हेळ् RV 1.171.6.

to be appeased ~~adj~~ ~~॥~~ शमितस्य MW, ~~स~~

शम्य MW, ~~स~~ उपशमनीय Sāh —

appeasing ^{उपशमन} adj f (ई) Bhp, प्रीणन

इप्श - लोषण f (ई) MBh, Bhp,

उपशमनीय Car, जलाष # RV 2.

33.7 and 7. 36. 6. ⁵ शान्तक, ^{शाम} MW

शाम MW, उपशमनीय B MBh.
(a. Ganesa' (N. of wk.) गणेशविमर्शनी.

appeasing anger युशमन AV

4 (N. of wk.)

appeasing Ganesa / गणेशविमर्शनी
वेष्टि f SBh, JBh appeasing of

appetite मुनिवृत्ति f W one who

one who appeases ^{म्फ} अक्यात, RV 1.129.11, 8.48.

2, AV 2.2.2. what ^{appeases} a god.

^{म्फ} शान्तदेवत्य, MW who appeases a god

^{म्फ} शान्तदेवत्य, MW.

appeasing ⁿ ~~II~~ उपशमनम् MBh, BhP, Susr,

Pan cat, ~~the~~ शमनम् Kauś, MBh, etc, ↑

~~II~~ अपहवः SBh - अख्यानम् RV. 185.

8. ~~the~~ शमनम् ⁿ W -

~~the act of appeasing~~ उपसान्वनम्

Kūś on Pān 1.3.47, ~~the~~ सान्वनम्,

सान्वनानि ⁿ pl, सान्वना MBh, R, etc

— तोषणम् BhP 1.2.13 (ifc).

appeasing anger - चविनयनम्

His appeasing by sacrifices

अवेष्टि | SBh, TBh a. of appetite क्षान्तिवृत्ति | W.

appellant n आवेदकः.

appellation n संज्ञा (ifc f ३५) Nir, Mn, MBh, etc,
 सांज्ञिका MBh 12.6825, समाज्ञा Lāty, ४५ — आख्या Prāt,
 Pān, Mn 7.157, etc, अभिरव्या, आख्यति f Kathās, समाख्या
 Nir, Kan, Bhp, समाख्यानम् KātyŚr, ~~the~~ संख्या R —
 नामन n RV, etc, नामधेयम् (often ifc) RV, etc —
 अभिधा, अभिधानम्, आभिधा L; समभिधा
 (only ifc) Insar — आह्वयः (generally ifc) MBh,
 Ragh, Śuśr, Kathās, etc, आह्वयनम् R, ६०, आह्वो ifc
 Śuśr, आह्वानम् L, समाह्वयः Pañcar — अधिवचनम्
 — लक्षणम् Mn, MBh, Kāv — लाञ्छनम् L —
 गृहम् L — शब्दः (also शब्दम् in Dhyanab.
 ४५ ifc f ३५) Mn, MBh, etc — संबिद् f Śis' 12.35.

• whose shape admits of no appellation

अव्यपदेशरूपिन् rupn Bhp.

append 16 ~~II~~ अवसज् MBh 15.436, Hariv, R.

प्रतिमुच् प्रतिमुज्वाति, प्रतिमुज्वाते AV, etc.

~~anything appended to a Pada~~

~~पदानुषंगः Sāntch Sr anything appended~~

~~to a Pada or quarter of a verse~~

~~मदनुषंगः Sr~~

appendage 11 ~~II~~ उपजनः Āśv Sr, Ch 14,

Comm on. Nyāyam, etc →

~~II~~ अध्यासः R Prāt.

having a white appendage अजनेकाण्ड

mdn AV 2.8.3 ^{two appendages} having 2 appendages

appendix ~~II~~ अवसज् MBh 15.436, Mariv, R.

प्रतिमुच् प्रतिमुज्वाति, प्रतिमुज्वाते AV, etc.

~~anything appended to a Pada~~

~~पदानुसंगः Sāntib Sr anything appended~~

~~to a Pada or quarter of a verse~~

~~पदानुसंगः Sāntib~~

appendage ~~II~~. उपजनः Āśv-Sr, ChUp,

Comm on. Nyāyam, etc →

~~II~~ अध्यासः R Prāt.

having a white appendage अजेनकाण्ड

infr AV 2.8.3 ^{two appendages} having 2 appendages

द्वयोर्द्वौपश म् (आ) ॥ Tān. lya Br with
wheels and appendages सचक्रोपस्कर

म् MBh
anything appended to a Pada पदानुषंगः Sāṅkhya
anything appended to a Pada or quarter of a verse पदनुषंगः ŚBr.
appendix ^{XII} उपपद्यः [Aufrecht] Brahmap.

शेषः, शेषम् Nir 3.13.

appendix to the chapter on Agni

in The Taittiriya Samhita

आग्नेशेषः having an appendix

परिशेषवत् म् Cat having

an intervening appendix

सान्तर म् (आ) ॥ MBh ^{without} what an
अनध्यास म् (आ) ॥ Laty.

not yet appertaining to (as a

quality) असंनद्ध msn Kāvyaḥ.

1 (desire for food)
~~1 (desire for food)~~

appetite ॥ भक्तच्छन्दः, भक्तकाङ्क्षा, भक्तसुचि f

Swiss — अन्नाभिरुचि f Swiss — अन्नलिप्सा

— बुभुक्षा R, Var, etc — रुचि f AV, etc, रोचकः L.

~~(one who eats up the remnants of food)
having a good appetite सद्योजान~~

~~loss of appetite भक्तद्वेषः, भक्तसुचि~~

~~f Swiss one who has lost his~~

~~appetite भक्तद्वेषिन् लक्ष्य Swiss~~

~~want of appetite अमक्तच्छन्दः~~

~~अमक्तसुचि f — अन्नविद्वेषः Swiss~~

(desire in general)

२॥ प्रकाङ्क्षा Car — रुचि f AV etc, रोचकः (only L.)

२॥ छन्दः Yājñ 2. 195, MBh, etc —

~~रोचक (only)~~ लोलुपा MBh

अद्भुत Susr.

Causing an appetite रुचिकर mfn

Susr, तत रुचिस्थ mfn Susr Causing

want of ^{a.} appetite अरोचक mfn Susr

desired by the ^{a.} appetite वायु mfn

RV exciting ^{a.} appetite भक्षरोचन mfn

Susr giving an ^{a.} appetite रोचिष्ठा

mfn Susr, तत रुचिस्थ mfn Susr,

तत रुचिप्रद mfn Susr, तत रुच्य

mfn (आ) Susr, Bhpr, तत रोचक

3

having a good appetite (one who eats up the remnants of food)
सशेषान्न मfn

mfn इति having appetite रोचकम्

mfn Balar loss of appetite अन्वभावः

भक्तद्वेषः, भक्तरुचि f Susr
अरोचकः Susr, etc, one whose has
lost his a. भक्तद्वेषिन मfn Susr one whose
appetite is increased उपचितरस मfn

Megh. 115 sharpening the a. appetite

रोचन मfn (इ, आ) n Susr stimulating

the a. appetite रोचन मfn (इ, आ) n Susr

Subduing sensual appetite काममशक

mfn suffering from want of a. appetite

अरोचकम् मfn Susr, heat, (Sunar)

want of a. appetite अरुचि f Susr,

अरोचकः Suṣṛ, etc, अवरोचकः

Suṣṛ — अनभिलाषः — अभक्ताच्छन्दः,
अभक्तरुचि — अन्नविद्वेषः Suṣṛ.

appetizing रुचिप्रद Suṣṛ.

applaud ^{vb} साधुकारम् दा — साधुवादम् दा

अभिनन्द —

+II अनुमद

to receive applause (i.e. be applauded) भण्त् cl 1 (Dhatup 2.11) भन्ते RV.

Applauding adj ।। गायुनादिन् Mariv,

applauded adj ।। अभिनन्दित,

। II अनुमोदित — रदित Inscr.

applauded with loud acclamations

अभ्युत्कृष्ट Ait Br well-applauded

स्वभिगत T Br.

to be applauded अभिनन्दनीय Sak.

applauding ⁿ ~~1~~ अभिनन्दनम् L —

~~1~~ अनुमोदनम्

साधुकारम्

applause ⁿ ~~1~~ R, Kārand — प्रशंसावापः

Das — धन्यवादः MW —

~~1~~ गीर्ति f W — रटनम् Rajat —

भन्दसा (also भन्दसा: f tbl) RV — संशयनम्

Jatakam

an exclamation of applause हल्लुला
ind.

~~MBh~~ R a hymn of applause

(with which Indra is addressed) अग्न्य-

कौशनमन्त्रः say on Ait Br joint

^{a.}
applause सधस्त्वयम् RV sound of

^{a.}
applause साधुध्वनि on kād to receive

^{a.}
applause मन्द cl 1 (Athap 2.11) मन्दते RV.
an exclamation of applause हलहल and MBh, R.

apple ॥ सैवम L, सैवि n L.

Adam's apple: the apple in the
(Adam's apple)

throat कण्ठगुहः L bitter ^{a.} ~~apple~~

अरुणा L — विषयी (only L) the
elephant ^{a.} ~~apple~~ खरपादाढ्यः L.

a thorn ^{a.} ~~apple~~ ^{III} तूरी Bkpr 5.3.86,

बूलम Npr —

+ ~~III~~ शालकुम्भा mn L, ६५ शालम NW

— श्यामः .

applianceⁿ (as a bolt or lock on
~~the door~~)

~~the door~~) ~~the~~ अन्तर्म् Mith, Kāv,

etc. a good appliance सुश्रुति f.
MW.

(ap. of a rule)
॥ प्रसक्तिः f RPrāt Sch,

applicability ॥ प्रसज्यता Samkar, ॥
प्रसज्य. Vajras, ॥ सङ्गतिः f Kathās, Sarvad, ॥
सङ्गतिः (५८) Sarvad.

॥ विधायकत्वे MBh

applicability
~~applicability (of a rule)~~ ॥ प्रसक्तिः f
the of the term Brāhmaṇa ॥ प्रसक्तिः Vajras
RPrāt Sch, (Gram.) Common
applicability of a term ॥ संगतिः

Vārtt on Pān, Kās no further
applicability of a precept ॥ प्रसक्तिः
f Kāty Śr.

applicabile adj ॥ जयोगिन कृत्यं,
 वा-जयोगिन f (३) Kām, वा जयोगिन यौगिक f (३)
 MBh, R, etc, वा जयोगिन उपयुक्त, - Kām
 सावयव f (३) Pat, Sāmr, Āp & Sch-

Sch प्रसङ्गः, पसम् Kās, Kathās, Sarvad-

~~II भागिका f (ई) Kām~~

always applicable अत्यन्तगत नि

(the gram) an applicable form (Gram)

प्रयोगः Siddh, Vop (in Law)

applicable throughout (व्यवस्थित -

विकल्पः, व्यवस्थिताविभाषा Dāyabh

Kull, Aprāt, Pāi & Sch applicable

(to) - परिष्कृत (loc) Mn 8. 226.

applicable to two purposes उभयभागहर

exclusively applicable अनन्यविषय

the state of being applicable

उपयोगिता, उपयोगित्वम्

to be applicable ~~II~~ उपयुज् Pass

~~उपयुज्यते~~ उपयुज्यते MBh, Pañcat, Kathās,
etc., प्रयुज् Ḍaus प्रयोजयति वृक्षग्राहि
-प्रसज् Pass प्रसज्यते, प्रसज्जते (प्रसज्जति)
Pat, Bhāṣṭrap, Sarvad.

II अग cl. 1. Ā (Pāṇ. 1. 3. 38) Sarvad -
जन् cl. 4 जायत (ep. also जायति; cl. 2 (?)
Ā ; twice cl. 1. Ā) Sussr.

to make applicable everywhere

व्यापकं न्यस् , व्यापकं न्यासं कृ. A9 P.

application in | प्रयोग: $\text{Yj} \text{ ŚrS}$, MBh,
 etc. उपयोग: MBh, Śuśr, Īśa, योग: RV, etc.,
 (esp. of a verse in a ritual) विनियोग: Tār, Hariv, etc.,
 योजनम्, योजना RV, Kāty Śr, MBh, Śāh,
 सम्प्रयोग: Cat, ^{नियोग: Laty, Mricch} प्रवृत्ति Mn , MBh, Mārka,
 आवृत्ति ^{वर्तनम् (life) & kir} — विधि m Car — उपनय: R,
 उपनयनम् Car — उपबन्ध: Bādar — प्रचार:
 MBh, Kāv, etc — भोग: ŚBr, $\text{Yj} \text{ ŚrS}$, etc.

application of a term in ritual

Tārā, Hārī, etc application
of a term (i.e.)

of a Conclusive argument

the application of a rule

application of a

term to something else

Bādar 4. 1. 62 Sch the application

the application of authority to
prove a theological doctrine

सम्बन्धः (ये १३५१) W the
application of illusion मायायोगः

R, BHP the application of laws
relative to a woman स्त्रीधर्मयोगः

W application of leeches चर्माग्न
(with ~~तट्टनसाम~~) Since the applica-

tion of magic मायः प्रयोगः Pāncat

application of means उपाययोगः

the application of authority to
prove a theological doctrine

सम्बन्धः (यत्तु ३५१) w the

application of illusion मायायोगः

R, BHP the application of laws

relative to a woman स्त्रीधर्मयोगः

w application of leeches चानन

(with [॥] ~~नित्ययोगः~~) Since the applica-

tion of magic माया प्रयोगः Pāncat

application of means उपाययोगः

(a. of apello मन्त्रयुक्ति f Kathāo)

a. of power दण्डोद्यमा: m pl R 5.24.34, Pañcat
Sāh, etc. ^{1.16.11} application of the

best-modes for preserving

articles रथान योग: Mn 9.32

application of the fourth members,
in a five-fold, syllogism f

उपनय: Sarvad, Tarkas, etc

the various applications of measuring

ज्ञानयोग: m pl Mn 9.330 the

application of the method

called puta-pāka पुटपाकयुक्ति

f Susi application of the rod

हस्तनिपातनम् Kām 13.17

application of the sense of a

parage याजना Sansk

application of spells मन्त्रयुक्ति

f Kathās application of wealth
to usury अशुचि यथाशुचि (in rhet.) the
application of words according
to their natural ^{or received} meanings (Rhet.)

~~1726. W (in rhet.) the application~~
~~of words according to their received~~
~~meanings~~ ~~1726. W (prob.)~~

Containing good general application

अशुचि यथाशुचि मफ (शुचि) a cat counter →

application अशुचि यथाशुचि Sarvad

extended application अशुचि यथाशुचि

~~248124511, m pl R 5.24.34, Pañcat~~

~~1.16.9~~ the first ^{a.} application

यथार्थः Katyā good application

सुप्रयोग: MW Having a certain

Application (as a word) गुणगुणार्थ

is sign to % rare application

3704-42101 mfn Nir practical

application $\frac{1}{n}$ $\frac{1}{n}$: Sarnad

relating to application साम्या -

- Don infer Cat right-application

सत्सङ्ग यागः PLW - serving for

application उपयोगिन Kathās,

Sāh, etc with a. of effort योगतः Sāh, etc.

ind Mn 2.100.

214 (in med) ~~अथ योनि~~ अथ योनि

Susr - युग्म f Kathās, Susr.

any application, applied to

~~a. of medicine उपकम. Susr, etc~~
~~a. of leeches पातनम् (with जलौकसाम) a. of the eye दृष्टि~~
Kam 13-17

a sore producing granulations

उत्सादनीयम् Susr application of a

knife पातः Kāvyād application

of ashes (on the head and

other parts of the body) मरमधारणम्

RTL 400 a. of leeches पातनम् (with जलौकसाम) a. of
medicine उपकम. Susr, etc a. of ointment पातः

Kāvyād a.,

of pain दृःख यन्त्रम् Das application

of perfumes etc भावना L, योनि-

वासनम् application of power a. of the rod

दण्डनिपातनम् Kam 13.17
RTL 400

^{ant} ignored of the proper
application (of remedies)

युक्तिवादा म्फु Car relating to
the application of (a remedy, etc.)
आपयोगिक Susr together with
the application सावधारण म्फु
Susr treating of the application
(of medicines etc.) प्रयोग्य Cat.

9. 3302

37 अभिनिवेशः, अभिनिवेशनम् Car

अभिनिवेशः — उपकीर्तता L — आसात् f —

निष्ठा Māh, Kāv, Pur — वस्त्रः W

(= उपध्यवसायः L) — परिशीलनम् Kāv, Sāh
(to any pursuit etc) संनियोगः W.

~~application for employment~~

~~कार्यार्थः with application of~~

~~effort~~ आगतः ^{सं} Man 2 100

~~application to अभिनिवेशनम् Car~~

~~परिशीलनम् Kāv, Sāh application~~

~~(to any pursuit etc) संनियोगः W~~

~~application to books विद्याभ्यासः~~

~~close a. of mind मनोअभिनिवेशः MW~~

~~Samr Constant application~~

~~सतताभियोगः Var B. & S. easy~~

~~application बालाभ्यासः MW.~~

4 युक्तत्वम् KātyŚr - याचाध्यम्ⁿ
W - व्यपेक्षा W.

application of the sense of a passage
योजना Samk having a certain a.
(as a word) गुणीभूत mfn W

5 application for employment कार्यार्थः.

6 the various applications of ^{measuring or} weighing
मानयोगाः m pl Mn 9. 330.

applied ^{a.}adj. | योजित MBh, प्रायोगिक (ई) Kām,
(to) विनियोजित R, Hariv, etc, आयुक्त,

~~III~~ आयुक्त — न्यस्त — ^(as a kick) मुक्त Ragh,
— लम्बित W — व्यपक्षित MW — समाहित
AV, etc. — उपचरित, — उपसृत TS 2.1.4.6.

~~not applied~~ ^{a.}अयुक्त Maite S, ~~etc~~

~~अयुक्त~~ ~~applied~~ ^(as a kick) मुक्त

Ragh. ~~applied in the wrong place~~

~~अयुक्तानयुक्त Sāh,~~

~~applied to II विनियोजित R, Hariv,~~
~~etc.~~

~~III अयुक्त, उपसृत TS 2.1.4.6~~

~~badly~~ ^{a.}~~applied~~ दुष्कृत S/Br 8.6.2.18,
MBh, etc, ~~by all means to be~~

~~applied~~ ~~निचरिहाय~~ Car it should

~~be applied to~~ ~~वर्तनीयम्~~ (y impera)

(loc) Car ~~well~~ ^{a.}~~applied~~

मुद्रयुक्त W Wrongly applied

दुरुपयुक्त Dair Br 4, ~~was~~ मिश्रोपयोजित
Susr.

2^{II} (in Medicine) अवधारित Susr —

प्राणिहित Susr — (as an ~~urgent~~ urgent)

विधित Ritus.

being applied ज्ञेय Bālar, Ear.

to be applied ^{II} उपशोध्य Susr, ~~was~~

विनिर्णय Kār, Pur, ~~निर्णय~~ Ear

~~च~~ योक्तव्य TS, Bhag. (योक्तव्यम् impers)

— (to) आश्रयितव्य Comm on Nyāyam,

~~II (as the mind) प्रवक्त Pass Hit~~

साक्यणीय Hit — सास्थेय R — उपचरणीय ^{II}

Sāy on TBr 1. 3. 2. 3 — उपनतव्य

R, L, - धेय Sis 5.60, नेतय Sank,
॥ १य (२०३) Kām, ॥ प्रणेतय MBh, ॥
॥ १य Bālar, Car, ॥

~~to be applied (as a Clyster)~~ प्राण धेय
Subr. to be applied at certain
seasons (as particular medicines
or food etc) कतुसय T,
~~to be applied to सामायितय Comm~~
~~on Nyāyam (to be applied to~~
~~work लम्मायितय Mālar. (also)~~
not-being applied आयोगिय Kām.

by all means to be applied निष्परिव
Car it should be a. to वर्तनीयम् (impers)
(loc) Vcar.

~~applied~~ (i.e. having applied)

applying one's self to उपयुक्त
by applying masculine forms
उपयुक्त स्वर.

~~applied adj~~ ^{ind} ~~IF~~ ^{योग} ~~योग~~ MBh = योगयोग
~~f (f)~~ Kām = उपयुक्त

(an inflicter of punishment)

applier of the rod सज्जित (with
दण्ड) Mn 7. 26. one who applies
(a clyster) पण्डित m Car.

apply Uk 1 उपयुज् (Pāṇ 1. 3. 64) उपयुज्
(also rarely P) ŚBr, Ait Br, MBh, Bṛh, in
विनियुज् & विनियुज् (rarely विनियुनात्)
Kāv, Kathās, Car,

II आ-नर & आ-चरति Āp, RPhāt — उपादा

उपादत्ते Bṛh, Pat. युज् cl 7 (Dhātup

29.7) युनात्, युज् (ep. also युज्जाति,
युज्जाति, Ved. योजाति, योजते) RV, etc, युज्
Caṃs योजयाति (Pass योज्यते) Mn,
yājñ, MBh, etc —

~~about to apply उपयुज्यते~~

~~to apply (anything) आभि~~

आभिषयाति AV 11. 10. 10 — ~~to apply~~

~~(assiduousness) to समाख्या, समातिष्ठति~~

समातिष्ठते (loc), MBh, R, etc

~~to apply (in medicine) दा cl 3~~

आद्या आदधाति, आद्यते RV, AV, ŚBr, MBh, etc —

विनिविश् caṃs विनिवेशयति Kāv.

प्रणिधा प्रणिदधाति, प्रणिधत्ते *Suśr* - *to* *Causs* अर्पयति
Kathāo, Ratnāv, Ragh, etc - वित वितरति, वितिरति *Suśr* - प्रणी
 प्रणयति, प्रणयते *Car* - वितन वितनोति, वितनून *Kāv*
 2 (*Ind Med.*) दा cl 3

ददाति (दत्ते) *Mn, yājñ MBh, etc* -
 , आचर आचरति (*acc*) *Pāṇcat*
 अचर *Causs* *Suśr* - *to apply (medicine)*
 उपह, उपहरति *Suśr* - *to apply fatters*

दा 2 cl 3 ददाति (दत्ते) (*with निगडानि*)
Māricch 7 6 - (*to*) विन्यस् विन्यस्यति (*rarely विन्यसति*)
MBh, Kāv, etc.

to apply a clyster वास्ते न प्रदा Car

to apply an ointment अचर cl 2

अचरति, अचरे *pranyas* *to apply (a remedy)*

वित वितरति, वितरति *Suśr*

to apply (as a clyster) प्रणी, प्रणयति

~~प्रायतः Car to apply (ointment)~~

~~विनय, विनयस्यति, विनयते Kāv~~

~~to apply the lips to उपाधा = उपाजिघाति~~

~~(and उपाजिघाति, उपाजिघत ep.)~~

~~MBh, R, Ragh to apply the rod~~

~~सम्प्राति = सम्प्रायति, सम्प्रायते (with~~

~~दण्डम्) Mn 7.16. to apply to~~

~~विनय, विनयस्यति (rarely विनयसति)~~

~~MBh, Kāv, etc - उपाचर, उपाचरति~~

~~(acc) Pañcat~~

~~to be applied (as the mind) उपाचरति~~

2
~~to apply (one's self to)~~ # अयत् २

अयत्तते (loc, dat, acc, उपर्ये, उपर्ये,
हता: or inf) S, M, MBh, etc -

उपवर, २ उपवसाते Mark P. Mund Up,

उपविश, २ उपविशति Bhp, - उपावृत्

~~rarely~~ उपावर्तते (rarely उपावर्तते)

MBh, Bhp - प्रति सम्भू, प्रति सम्भवति

(acc) Bhp - समाविश, २ समाविशति

R - सेव cl. सेवते (rarely सेवति)

RV, etc -

~~to apply to~~ # अभियुज्, २ अभियुज्यते

MBh 12.5667 - उपस्था २ उपतिष्ठति,

उपतिष्ठत RV, AV, ŚBr, ĀśvGr, Ragh, etc —

उप (उप + उप + इ) उपति RV 8.20.22, etc

उपय RV 1.186.4, 5.41.7 — पद्ये उप

(Dhātup 26.60) पद्यते MBh — पद्यति, पद्यति

RV, AV, ŚBr, ~~MBh, etc~~ असमुपे २

समुपैति Śāring P.

2I ~~प्राप्ता २, प्राप्ताति, प्रापत RV, AV, ŚBr,~~
~~MBh, etc + प्रापिषा २, प्रापिषाति, प्रापिषते~~
~~Śāring — विनिविश Caus विनिवेश्याति Kāv.~~

2II ~~३ Caus उपप्याति Kāthās, Ratnāv,~~
~~Ragh, etc~~

apply vbt

2

to apply assiduously to समाख्या.
समातिष्ठति, समातिष्ठते (loc) MBh, R, etc.

to be applied (as the mind) अवस्था
pass lit.

applying ^{adj} युञ्जन् Cat,

applying (to) आश्रयिन् i.e. Yogas,

applying one's self to one's duties

स्वधर्मवर्तिन MBh applying one's

self to उपवेशिन् ~~म्~~ i.e. MBh

applying ^{a.} punishment युत्तदुः R,

Kām applying to आश्रयण f (ई)

Kum. not being applied असौगिक Kam. ^{about (i.e. wishing) to apply Su.}

applying ⁿ अवष्टम्: Pañcat, Sāh — आश्रय: Kum

7.17 — आस: MBh, Kāv — य संजानम्

W — प्रणिधानम् Car, Suisr, प्रणिधानानि pl — (to) आश्रयणम्
(of a dyster.) प्रदानम् Suisr — (as. a knife), निपातनम् Suisr.

the act of applying one's self to

^{or} अवश: MBh, R applying closely

to anything व्यासङ्: MW applying

act of applying an ointment २४-३११

applying (of a clyster) २४-३११ Suss

applying (as a knife) निपातनम्.

Suss a. one's self to उपवेशः MBh, R a.

closely to anything व्यासङ्गः MW a.

one's self closely to संयोगः. Apast,

Mn, R applying one's self to book

शास्त्रानुष्ठानम् MW applying the

punishment दण्डधारणम् MBh 1, 3,

R 4 applying to the rod ३-१०५५११

(with दण्ड-२५ or दण्ड-) Mn, Yājñ —

दण्डधारणम् MBh 1, 3, R 4 applying to

श्लेष्मणम् (in gram) applying together

(Gram) समावेशः Vārtt on Pān, Kās.

२१ प्राप्यमानम् Car, Suss. प्राप्यमानम् ११२

appoint vb नियुज् नियुनाक्ते, नियुङ्क्ते

Mm, MBh, etc, caus नियोजयति (^{ao} double acc),

(^{to} loc), विनियुज् ~~‡~~ विनियुङ्क्ते (rarely P),

caus विनियोजयति Yājñ, Hariv, etc, संनियुज्

संनियुनाक्ते MBh, (^{to} caus संनियोजयति MBh,

R, (^{to} युज् cl 7 § (Shatap 29.7) युनाक्ते, युङ्क्ते

(cp. also युज्जति, युज्जते, Ved. योजति, योजते) MBh,

VP, आयुज् P Ā BhP, प्रयुज् caus प्रयोजयति (loc).

MBh, BhP, संयुज् caus संयोजयति MBh, समनुयुज् R

— (^{ao}) स्या caus स्थापयति, स्थापयते Shatap, MBh,

Kāś, etc, (^{to} any office loc) Mm, MBh, etc, (^{to})

प्रतिष्ठा caus प्रतिष्ठापयति (loc) MBh, R, etc, ^(to) व्यवस्था

caus व्यवस्थापयति (अर्थम्) Hit, अनुष्ठा —

धा धत्ते RV, ŚBh, आधा ~~‡~~ आदधाति, आधत्ते

RV, AV, ŚBh, MBh, etc, (~~a person to a work~~) विधा

~~‡~~ निधाति, निधत्ते (~~with कर्मणि~~) निधा caus —

निधापयति BhP, न्याधा (only ~~‡~~ न्यादधुः) RV 8.73.2,

विधा विदधाति, विद्यते lyāḥ S, Mn, MBh, etc,
 संबिधा Ā संनिधत्ते (loc) PrasmUp — (to an office)
 निविश caus निवेशयति MBh, Kāv, etc, (to) विनिविश
caus विनिवेशयति. MBh, संनिविश caus संनिवेशयति
 (loc) MBh, R, etc — अधिकृ, कृ cl. 1258 Ā ChUp, Mn,
 पुरस्कृ पुरस्करोति, पुरस्कुरुते MBh, प्रकृ प्रकरोति, प्रकुरुते,
 प्रकृणोति, प्रकृणुते etc, Pār. 1258, Mn, Yājñ., विप्रकृ विप्रकरोति
 MBh 5.1225 — अभिनिर्दिश Mn 10.20, प्रदिश प्रदिशति
 प्रदिशते RV, etc, व्यादिश व्यादिशति MBh, Kāv, etc,

संदिश संदिशति R, Bhatt, समादिश समादिशति
 MBh, R, etc, सम्प्रदिश सम्प्रदिशति MBh, Bhp —
 प्रकृप् caus प्रकल्पयति MBh, Bhp, उपसंकृप् caus
 उपसंकल्पयति lyāḥ, सम्प्रकृप् caus सम्प्रकल्पयति Katy.
 — (to) निक्षिप् निक्षिपति (loc) R, विनिक्षिप् विनिक्षिपति
 विनिक्षिपते (loc) MBh — निधृ caus निधारयति RV.
 — निषद् Ā RV, caus निषादयति, निषादयते RV —
 निरूप् निरूपयति (double acc) Kāv, Pāṇi, etc,
 ('to' loc, dat or inf) Kāv, Pāṇi, etc — प्रवृत्त caus —

प्रवर्तयति MBh, Kāv, etc — प्रतिपद् caus प्रतिपादयति
 (loc) R — संज्ञा संज्ञानीते AitBr — (to) सू cl 6
 सुवति (in Br also सुवते), सवति, सौति AV, TS —
 (as) न्येर् (acc) R.

to appoint any one as guardian स्था
caus स्थापयति, स्थापयते (with रक्षार्थम्) to a. a
person to a work निधा निदधाति, निधत्ते (with
 कर्मणि) Rājāt to a. a place (as for dwelling or for
 sacrifice) अवसो अवस्यति TS, ŚBr to a. a place of

meeting संकेतं कृ or ग्रह or दा or caus of कृप्

(gen or instr or instr with सह, सप्रप्त, मिथः),
to a. a time संकेतय Nom संकेतयति Kāv, केतय Nom केतयति &
 संकेतीकृ संकेतीकरोति to a. by consecration अग्निषिन्

P (rarely Ā & MBh 7. 4593, Bhatt) AV, etc to a. to
priestly functions पुरोधा पुरोधत्ते RV, etc.

to wish to appoint युज् desid युजुक्षति MBh.

appointed adj * नियुक्त ~~an~~ Mn,

नियुक्तक L, नियोगिन,

MBh, Kāra, etc, ~~MBh~~ नियोजित, ~~MBh~~

संनियुक्त Yājñ Sch, संनियोजित Paricat, योजित BhP,

प्रकाशित MBh, Kāra, etc, ~~अधिकृत~~
नियुक्त Sarvad, निनियोजित R, Harris, etc

प्रस्थित R
अधिकृत, आयुक्त L, अभियुक्त,

II अभियुक्त --- आप्त --- कृतावधि

चोदित Sāṃkh Śr, Kāty Śr, Mn 2.3,
(to) निर्दिष्ट (det)th
Var

8, MBh 13.2439, R 3.56.16 - दिष्ट

निर्दिष्ट R - नियुक्तक L - नियोजित

निरूपित BhP, Paric - निष्काशित

L, निष्काशित - ~~कृत~~ - प्रकृत
(as a duty) कृत Yājñ 2.186

Kāty Śr - प्रकाशित MBh, Kāra, etc

(as guardians) निविष्ट R

— प्रवेशित B&P — — प्रस्थित
(as) हित ~~अ~~ (आ) (nom) RV, विनिहित (loc) Hariv, पुरोहित

R — प्रहित MB&H, Kāru, etc/ —

वावृत्त L — विनिमित्त Hariv, Kāru

— संचिन्तित B&P — संचिबुक्त

~~Yājñ, etc — संचिबुक्त Hariv~~

— साधित B&P —

~~not appointed~~ I अनियुक्त

~~अनाधिकृत~~ अनधिकृत appointed

~~as हित अ (आ) (nom) RV~~

~~appointed (as a duty) कुत Yājñ~~

~~2+86 appointed as a place of~~

meeting ३ संकेतीकृत Gif appointed

As to Time कालकृत Yājñ 2.

58, Mn 8.348 appointed by The

Gods देवहित RV appointed duty
or task

नियोग: Mn (esp. 9.59 etc), MBh,

Kāv, Śuśr, etc appointed

~~Guardians~~ निर्विघ्न R appointed

place दिवम् Ch Up 5.9.2 (esp.)

appointed place वार: R

appointed task नियोग: Mn (esp.

9.59 etc) MBh, Kāv, Śuśr, etc

appointed time कृतकाल: Yājñ 2

कार्यकाल:

184, तत्तत् R 1.30.12 etc ✓

runa

appointed to १५ विधि (dat)

Var विविध be Marir —

विनियुक्त Sarvad — विनियोजित

R, Marir, etc — ~~केचित BHR~~

as appointed यथा संवादम् ^{ind} Katyā

an assessor at court who has

not been formally appointed

and is not entitled to vote

अनियुक्तः a mate elephant

standing ready for a

certain place and at

appointed hours समकुञ्जरः

not a. अनियुक्त, अनधिकृत, अनधिकृत

यामककुरुरः kād & kō (dram)

an official appointed by a king

आयुक्तः Bhar reaping the

appointed results of one's works

दिष्टमुज् BhP 7.13.39 a woman

appointed as treasurer आयुक्त

Bhar.

to be appointed (to) नियोज्य Mn, MBh, etc.

प्रकल्प्य Mn, Yājñ

to be appointed to (नियोजयितव्य

(loc) kāraṇd, his विनियोक्तव्य
योज्य (if) lañcat, प्रयोज्य Sarwad, संनियोज्य Baudh

Wj — प्रकल्प्य Mn, Yājñ —

to be appointed to न्यस्य

(loc) MBh, — पुरस्कार्य MBh,

Kar, ॥ प्रकृत्य (loc) MBh

to be appointed प्रयोग्य ~~संस्कृत~~

~~योग्य~~ (loc) Parvat — विधातव्यम्

^{anp} Sāh, Saru — संनियोज्य Baudh.

to be appointed to (as office)

स्थाप्य R — संग्राह्य MBh, Heat.

to be appointed with नियोज्य

(loc) Mn, Yājñ, MBh, etc.

the state of being appointed

- प्रयोज्यत्वम् Sarvad. having
appointed ^(adv) नियुज्य R, Pwr, etc,
 निधाय MW. to wish to appoint
 युज् Desid युयुक्षति MBh.

appointer (to) विनियोक्तु म्

- (loc) MBh, Kām. the appointer
of a Purohita पुरोधातु m At Br.

one who appoints विनियोक्तु म्

appointing to युज्जान म् MBh.

appointing ~~the~~ व्यक्ति ~~W~~

appointing a time कालकरणम्

appointing to ~~the~~ नियोजनम् (loc)

- व्यावर्तः W

MBh, etc - प्रतिपादनम् (loc) R,

~~the~~ सम्प्रतिपादनम् (loc) Rām.

business ^{or} appointing ^{a brother or} any

near kinsman to raise up issue

to a deceased husband by

marrying his widow नियोगः

Mn (esp. 9.59 etc) MBh, Kāu,

Suśr, etc, business (the appointing)

पुनः

~~the appointing a brother to raise
up issue to a deceased husband
by marrying his widow, नियोगः~~

~~Mm (esp 9.59. etc), MBh, Kāre,~~

~~Śaṅk, etc the form of appointing^a
to any act^{or duty}, नियोगविधि m W.~~

~~the form of appointing to any~~

~~duty नियोगविधि m W.~~

(to) विनियोगः (loc) MBh, R, etc,

appointment n ^{1/18} उपायोगः L, संनियोगः Hariv,

R-स्थानम् (स्थानः Siddh) MaitrUp,

Mm, MBh, etc — }

+ II तास्त्वम् W — वैनाजिन्म MW.

संनियोगः ~~Hariv~~, R.

appointment of means of subsistence
subsistence वतनिविनियोगः W ~~appointment~~

~~to विनियोगः (loc)~~ MSh, R, etc
appointment to ^{a place or} an office दीर्घाकारः

Rājat the object of any appointment

नियोगप्रयोजनम् W an oblation

offered on the appointment of a

priest प्रवृत्तिः ^त ईश, प्रवृत्ताहुति f

Sāṅkh Br, Vait.

2# संवादः (life f आ) Kāty Śr, Kār, V

Var Vār S — संकेतः MSh, Kār, etc,

प्रज्ञाप्ति f/w — संविद् t Bh P. n

संकेतकः Mṛicch, Pañcat, Kathās,

संकेतनम् Vet, ~~U~~ संकेत्यम् Bh P

appearing by appointment संकेतस्य

म्यु (अ) = Ratnāu appointment

(of lovers) by day दिना संकेतः

Mālav 4. $\frac{15}{16}$ by appointment

संकेतपूर्वकम् Pañcat, ~~U~~ संकेतः (if)

met by appointment संकेतमिलित

म्यु Kathās motine for appointment

संकेतहेतु, on Var Brs and who

has made an appointment

कृत संकेत infr. to make an

appointment दा ए ३ ददाति, दत्ते

(with सङ्केतकम्) Paricat 2.4.3 —

संकेतं कु or ग्रह or दा or Edas ^{if} कुप.

making an appointment समयकार

apportion १७
 १ प्राविभज् २ प्राविभजति Prasn Up
 , प्रतिविभज् (only p प्रतिविभज्य) Katy Śr,
 (to) भज् ८१ (Śhātup 33.25) भजति, भजते (dat or gen) RV, etc
 Mn, MBh, etc, — प्रदिश् २ प्रदिशति,

प्रदिशते Mn, MBh, Kāre, etc, प्रदिशति

समनुदिश् समनुदिशति (acc, dat) AitŚr

MBh 1.6472, — संविभज् २ संविभजति, संविभजते

(MBh, Kāre, etc) — विभज् २ विभजति, विभजते

(RV, etc) — वण् (also वण्) ८१ १/१० वणति,
 वणयति Śhātup १.43, 32.48,

१ II प्रतिविभज् (only p प्रतिविभज्य) Katy Śr

— मा ८२ माति (Śhātup 24.54), ८३

मीति 25.6), ८४ मीति (26.33) RV —

विधा, विधायति, विधत्ते RV, etc — (to).

उपमा P A RV.

to apportion anything to anyone

apportioned ~~by~~ ^{विभाजित} Var Br S, Kathad.

विहित —

apportioned to ~~प्रमाणित~~ (gen).

---

apportioned to Brāhmins

ब्राह्मणभक्त Jain Up.

to be apportioned विभाज्य an Mn

१.२१९, ~~विभाजनीय~~ Pān. Sch, Kull

— वण्टनीय an W.

apportioner n ॥ विभक्त मनु (gen or
acc) RV, ŚBr, + 11 भजकः - वण्टकः.

MW —,

॥ विकल्पकः MBh.

apportioning adj ॥ विभाजक Mariv, ॥

— भजमान MBh.

apportioning n विभाजितम् W — वण्टनम् &

apportioning of portions विभाग-

कल्पना W.

apportionment n ॥ विभागः RV, AitBr

Ait Br,

॥ प्रतिविभागः Kāty Śr — विनियोगः

Mr. Nir.

Suitable apportionment विनिवेश

Srś, sch.

1

opposite ^{adj.} ~~1/2~~ सङ्गत ~~1/2~~ kāṣ, kathās.

opposition ^{n.} ~~1/2~~ विशेषणम् Pāṇ, Tarkas,
Sāh, etc, ~~1/2~~ विशेषवचनम् Pāṇ 8.1.74

1

appraising ^{n.} ~~1/2~~ अर्थसंस्थापनम् Mn ८

402

appreciating good qualities or merit

(n) गुणग्रहणम् Hear 6. ~~Sinhās~~ ^{गुणग्राहक}
~~Malatim 3.12~~

~~mfn~~ ~~Bhartr 2.33~~, ~~kathās 4.10~~,
~~good qualities or~~

~~Hit (Udbh)~~ appreciating merit

~~गुणग्रहणम्~~ Hear 6, ~~Sinhās~~ ^{adj} गुणग्राहक

~~mfn~~ ~~Bhartr 2.33~~, ~~kathās 4.10~~, ~~Hit~~

(Udbh), ~~गुणग्राहक~~ ~~mfn~~ W,

गुणग्राहिन् ~~mfn~~ Ratnāre 1.5,

Privy 1.3 appreciation of good
~~appreciation of good~~

qualities गुणग्राहक Malatim 3.12.

~~One's merits गुणविवेचना W~~

appreciative रसज्ञ mfn (gen or comp)

kāre, Pur, Kathās.

appreciator of merits समानधर्मेन

mfn Mālatim. appreciating the

2

one who appreciates the

sentiment भावग्राहिन् mfn Pañcar.

discernment in appreciating any

23. — समादा, समादत्ते *Swasat* ... - शा

Q 9 जानाति, जानीति RV, etc.

संग्रह (संग्रह) संग्रहणीति, संग्रहणीते
(Ved. generally संग्रहणीति, संग्रहणीते)

BA P

to strive to apprehend ग्रह

desid जिघृक्षति, जिघृक्षते At-Up

3.3 f, BLP 2,4.

2# निष्ठाङ्. निष्ठाङ्ते (acc) śak.
to cause to be apprehended निग्रह ^{came} निग्रहयति ^{śak.}
apprehending gradually and not

Apprehended a

१४ अनुभूत — अध्यवसित .

शक्ति R, Sānti

until (the Veda) has been

thoroughly apprehended ग्रहणान्तम् .

Baudh well ^{a.} apprehended सुगृहीत

Sis.

२ शक्ति R, Sānti.

भा०य

to be apprehended adj / ~~the~~ अव्य

Kathās .

to be apprehended by the sense

of touch ^य स्पर्शविद्य MW.

२१ शङ्कनीय Kāre, mit, Sarvad, etc,

परिशङ्कनीय Kāre, fur — विजित W

one who causes to apprehend the signification
(of a word or phrase) शक्तिग्राहकः MW.

परिशक्तिन्
apprehending adj / Ragh —

विशक्तिन् Kathās.

apprehending forms रूपग्रह

capable of apprehending the
or essence

best part of anything सारग्रहिन्

R easily apprehensible etc

सुग्राह्य W
causing to apprehend अनुभावक f (इका)

apprehending gradually and not simultaneously अयुगपद् ग्रहणम्

Nyāyad.

apprehension ॥ १४ ग्रहः Bhāṣāp, Bh P,

Sarvad, See on Jain & Kapṣ —

बोधः Kāre, Rājat, Pur, ~~AA~~ बुद्धिः †

Śāh — अनुभवः — दर्शनम् Śak 3.6/7

भावना MBh, Kāre, Śam K, ~~Vedāntas~~

Vedāntas, etc —

॥ IV ॥ अध्यवसायः (~~in~~ Phil.) — उपलम्भनम्

— गणिका W — ज्ञप्ति † Var Br.

1.2 | Karh as, Bh P 10:89.2, Sarvad ॥ †

(~~if~~ ज्ञप्तिक) — निःश्रेयसम् L — रसनम्

Sāh — नामः Śamk, Sāh, BhP.

apprehension by the senses (सं-)

Nyāya: one of the 4 Pramāṇas or

modes of proof) प्रत्यक्षम् (in Lr)

apprehension^a of meaning अर्थग्रहणम्
(Gram.)

apprehension^a of the meaning

of words शाब्दबोधः apprehension

of the sense (of a word etc)
or phrase (as a dictionary,
grammar, etc)

शक्तिग्रहः (only L), शक्तिग्राहकः MW

clear apprehension^a into anything

प्रतीतिः Śak, Śamk, Kathās, etc

a false apprehension व्यभिमानः

Ngāyasa quick in apprehension

अनीजवत् want of apprehension^{१.}

अनुपलम्भनम्.

२॥ आशङ्का — आतङ्कः Vikr, Ragh 1.

1.63, etc, आतङ्का if MBh 2.285 —

भयम्, ~~त~~ भी RV, etc, ~~त~~ शङ्का (if + अ)

SBr, etc, विशङ्का Mārkr,

२॥ अभिशङ्का Kathas ~~त~~ परिभयः,

परिभयम् Sam.K., ~~त~~ भियस् m (only

acc and instr) RV. ~~त~~ विशङ्का

Mark R.

to be free from apprehension

विश्वस् विश्वसिति (cp. also विश्वसति,
विश्वसते) Māh, kāu, etc free

from apprehension शङ्काहीन

मृन् W, H अनुद्विग्न मृन् मृन्

Mricch, etc full of apprehension

शङ्कित् Paricat having apprehension

सविशङ्कः मृन् (आ) R not

causing apprehension अनुद्वेगकर

मृन्

apprehensive adj +I आशङ्कित,

हा विशङ्कित MBh, Kāv, etc, ~~etc~~

~~सप्तम्य (अ)न~~ Kāv, Kathās, etc,

॥॥ (कृतमय) ॥ साशङ्कः (आ) ॥

Mbh, Kāre, etc, ॥ शङ्कित R, ॥
शङ्कितमनस् Mbh, ॥ शङ्कित Mbh, Kāre,
etc., सभय (आ) Kāre, Kathās, etc.

apprehensive of death उरिष-

दुष्टी, उरिषविनश L The state

of being ^{a.} apprehensive साशङ्कता

MW very apprehensive^{a.}

समाशङ्कित W.

to be apprehensive शङ्कः ॥ शङ्कते (ep. also P) Br, Mbh,

॥ विशङ्कः विशङ्कते Mbh.
apprehensively साशङ्कम्,
adv

apprehended adj ॥ शङ्कित R, Sāntis.

~~Dep also P J Br, M.Bh. विशद~~

~~विशद M.Bh.~~

taking an apprentice उपनायिनं Nar.

taking into apprenticeship उपशिक्षणम्
Aps₂ Sch.

apprise ^{व्य} ~~ह~~ विज्ञा Caus विज्ञापयति, विज्ञापयति

(rarely विज्ञापयते) (with acc of

pers and dat of thing or with

अर्थम् acc or प्रति and acc, S, Br, etc

to apprise of समाज्य Caus

समाज्यावयति Bk P.

apprised adj 1 संसूचित MW —

सावधानीकृत MW — बोधित —

1 बोधित W — प्रत्यारव्यात mbh

W — प्रत्यादिष्ट W — प्रवर्तित W —
— (न) प्रतिवेदित (acc) R.

वेदित W — संज्ञप्त MW apprised by

a sign संज्ञित Rājat, apprised of

प्रतिवेदित (acc) R duly apprised

सम्बोधित MBh.

to be apprised 1 विज्ञप्य karṇas

— ज्ञाप्य MBh, ज्ञापयितव्य śak.

to be to be (respectfully)

respectfully

apprised विज्ञापनीय Dais, विज्ञाप्य

M.B.H., R, etc.

apprising n. ~~प्र~~ विज्ञानवणम् W—

संज्ञादि f W, ~~प्र~~ संज्ञापनम् W.

apprising respectfully

आवेदनम्.

